

MOTİF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ DERGİSİ YIL:6 SAYI:21 FİYATI:2.000.000 TL.

Truva Atı
Legendary Trojan Horse,
(Canakkale)

The President Hotel

ISTANBUL

A window that opens out to the world from the historic city of Istanbul

A breathtaking view
of Marmara Sea
framed with minarets,
belfries and domes..

English Pub
with its special atmosphere

Pool Bar
with a marvelous view,
indoor pool, sundeck terrace
and panoramic terrace bar.

Ocakbaşı Restaurant
where you can taste the
best of Turkish and
international cuisine

**Pool, Golden Horn,
Bosphorus, Garden**
Meeting rooms of
30-500 persons

Marmara Ballroom
for special events...

204 modern rooms
with 8 suites

Tiyatro Caddesi No: 25 Beyazıt 34490 İstanbul / TURKEY
Tel: (90-212) 516 69 80 (20 lines) Fax: (90-212) 516 69 98 Reservations fax: (90-212) 516 69 99

<http://www.thepresidenthotel.com.tr> - e-mail: sales@thepresidenthotel.com.tr

MOTİF

YIL:6 SAYI:21 NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 2000

MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ Adına
İmtiyaz Sahibi
M.Zeki Baykal

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü
Ekber Yeşilyurt

Kültür Sanat Danışmanı
Doç.Dr. Şenel Önaldı

Danışma Kurulu Başkanı
Doç.Dr. Fikret Değerli

Danışma Kurulu
Ekber Yeşilyurt
Emin Mancı
Fikret Değerli
M.Zeki Baykal
Sabahattin Türkoğlu
Şenel Önaldı

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Abuzer Akbıyık
Deniz Bartlı
Dr. Erdoğan Önder
Erdoğan Sevim
Fatin Eren
Hamit Çine
Kürşad Gülbeyaz
Mehmet Hakseven
Serap Baltutan
Sezin Canoğulları
Taner Arslan
Zeki Baykal

Reklam ve Haber Merkezi Sorumluları

Sacide Güngör - Eda Bakkalbaş - Derya Barth
Gonca Bozyel - Aslı Demirtaş - Zeynep Yazıcı
Emine Kalkan - Üzeyir Bölükbaşı - Mehmet Hakseven

Hukuk Müşaviri
Av. Zeycan Kültük

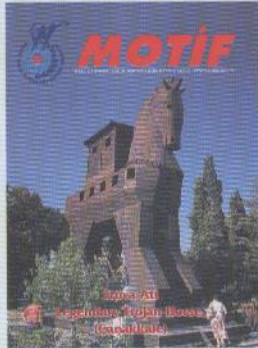
Muhabir
M. Zeki Baykal

Yönetim Yeri

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği
Fevziyeşah Cad. No:124/2 Atıkalı-Fatih/İSTANBUL
Tel:0.212. 531 61 68
Fax:0.212. 635 52 43

Dizgi,Grafik, Yayına Hazırlık, Baskı

NUNU TANITIM
EYÜP YOLU ALTIPARMAK İŞ MERKEZİ NO:12/18
GAZİOSMANPAŞA -İST.
Tel:0.212. 615 70 02 - 615 72 23

Kapak Resmi, Çanakkale Truva Atı,
İstanbul İl Turizm Müdürlüğü Arşivinden alınmıştır.

Fiyat 2.000.000.-TL

Dergimizde yayımlanan yazıların tüm sorumluluğu
yazarlarına,yayımlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan
sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

MOTİF Dergisi süreli bir yayındır.

Üçayda bir ücretli olarak yayımlanır. Gönderilen yazıların
yayımlayıp yayımlanmayacağı yayın kurulunun kararıdır.
Gönderilen yazılar geriye iade edilemez.

İÇİNDEKİLER...

Sevgili Motif Okuyucuları

Dear Motif Readers

4 Türkiye

Muğla Yöresi Halk Oyunları ve Türleri

Zeybek Oyunlarımızın Kültür Değerlerini
Yokedici Yozlaşmalar

Dünden Bugüne Anadolu'da Kadın

Şanlıurfa Folkloru ve Değişim

Sedef ve Sedef Kakmacılığı

Halk Müziği Sanatçısı,
Belkis Akkale ile Bir Söyleşi

Bitlis'te Beş Minare

Sivas Halayları

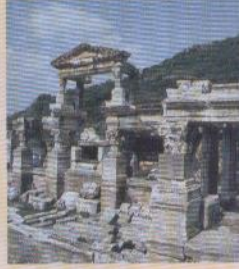
Çocuk Oyunları

Kütahya'da; Efsaneler, Atasözleri, Deyimler,
Bilmeceler, Dualar, Beddualar, Tekerlemeler,
Sayışmacalar

Motif'ten

Yöresel Giysilerimizden Tokat Yöresi Giysileri

Abone Formu

Sevgili Motif Okurları,

"Bizler hiç vazgeçemedik örf, adet, gelenek ve göreneklerimizden, yılmadık onları sevmekten ve düşünmekten.

Öyle öğretmişlerdi bize. Bizden öncekilerden ne kaldıysa, onları devşirip birer birer çağıımıza aktaralım istedik.

Yeni değildi aradığımız, kültürel değerlerimizi yaşatmaya tanık olmakta dileğimiz. Ondandır bu dağlara, ovalara tutkumuz, ondandır Türk insanına sevdamız.

Hızlı değişirken dünya, süreç içinde değişen ve gelişen insan yaşantısının ve insan gücünün önemi fazlalaşiyor.

Atalarımızın bizlere bıraktığı kültür miraslarını yaşatmalıydık.

İşte o güne... Mart 1988'e kadar ne varsa dağarcığımızda yüklendik ve "zamanı geldi" dedik. "Hadi çıkalım yola."

Henüz başındayız biliyoruz, bu sonsuz yolculuğun. En çorak toprakta biten ayırık otu bile birşeyler aktarmakta gelecek nesline. Fakat şimdi sıra bizde, herşey bizim elimizde..."

2000 yılına yeni atılımlar ve güzellikler ile merhaba diyen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin kuruluşundan bugüne kadar yüreğinde yaşatıp, gerçekleştirdiği faaliyetleri ile gün ışığına çıkardığı duygu, düşünce, amaç ve hedeflerini yukarıdaki satırlar ile sizlerle paylaşmaya çalıştık.

Türk halkının ve Türk gençliğinin kültürel değerlerine sahip çıkma isteği, Motif üyelerini ve elemanlarını daha yoğun bir şevk ve azimle çalışmaya yönlendirdi.

Hepimizin bildiği gibi, Türkiye 1999 yılı içerisinde çok acı ve üzücü günler yaşadı. Oysa 2000 yılının başlaması ile ülkemizde yenilikler ve güzellikler de yaşanmaya başlandı. Türk milleti, içinde bulunduğu acı dolu günleri bir nebze de olsa telafi etmeye, yaşanacak güzel günler adına hayata sıkı sıkıya bağlanmaya çalışacaktı. Elbette ki yaşanan acılar, üzüntüler unutulmayacaktı. Ancak süreklilik arzeden yaşam içerisinde hayata bağlanılmalı, güzel ve doğru olan değerler için çalışılmalıydı.

Biz Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ve Motif Dergisi mensupları olarak kültürümüze hizmette sınır tanımıyoruz ve bu konuda taviz de vermiyoruz.

Sizlerle 1999-2000 yılı çalışma sezonu içinde yapılan ve yapılacak olan faaliyetlerimizi paylaşmak ve Türk kültürüne hizmet alanında ciddiyetimizi ve istikrarlı çalışma prensibimizi bir kez daha pekiştirmek istiyoruz.

- Geleneksel Motif Halkbilim Ödüllerinin verilmesi
- Cumhuriyetimizin kuruluşunun 75. ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700.yılı kutlama etkinliklerine katılma,
- Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği Halk Oyunları Yarışmaları'nın sponsorluğunu üstlenme,
- Gaziantep Üniversitesi T.M.D.Konservatuarı'nda Dernek Danışma Kurulu Üyeliği'mizin konferans verme davetine katılma,
- 36. Geleneksel Tekirdağ Kiraz Festivaline katılma,
- Macaristan'da gerçekleştirilecek Summerfest International Folkdance Festivali'ne katılma,
- Kültür Bakanlığı işbirliği ile sempozyum düzenlenmesi gibi faaliyetlerimizi sürdürmeye devam edeceğiz.

Kültürümüz adına yaşatılacak tüm güzelliklerde hep birlikte olmak ümidiyle.

Saygılarımla

M. Zeki BAYKAL

Zeki Baykal

Dear Motif Readers,

"Never we gave up our usages and customs, our traditions; never we gave up loving them and never we gave up trying to make them live.

We were thought in this way. We wanted to be intermediaries to our age collecting one by one whatever left us our predecessors.

It was not a new thing what we looked for; what we wished was to witness, to see living our cultural values. From there comes our passion for these mountains and plains; from there comes our love for Turkish people.

While changed the world with a vertiginous speed, the ordinary way of living of Anatolian people became for us a treasury to protect and to let it live. We had to make live the cultural heritage left us by our ancestors.

And that day... in March of 1988 we shouldered what we had till then in our saddlebag and "It is the time." we said. "Let's set out."

We know that we are at the beginning, and that this journey does not have an end. It seemed to us as it was our turn. Because we saw that even a couch grass grown on the most arid land can transfer something to the next generation."

With the above words we tried to share with you the feelings, thoughts, aims and objectives of Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği (Folk Dance Training Association) which says hello to the 2000 with new dashes and beauties. Motif made live all these in its heart starting from its foundation till today trying to bring to light with its activities.

The wish for standing as a protector to cultural values of the youth made the members of Motif work more eagerly and zealous.

We all know that Turkey had very sad and afflicting days during 1999. But with 2000 many newnesses and beauties started to be lived in our country. Of course, Turkish people would try to compensate, even a little bit, those days of sadness that they had and they would try to bound up strongly in the life for the sake of good days to be lived; of course the sadnesses and the afflictions that they lived would never be forgotten. But within the life that has a continuity it was necessary to work for bounding up in the life, for the good, fine and right values.

As the members of Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği and the members of Motif Dergisi (Motif Magazine), we do not know any limit in the service for our culture and we do not want make concessions in this subject. We want to share with you our activities already performed and the ones that are to be performed during 1999-2000 season and we also want to harden our seriousness in the service to Turkish culture and our principle of the settled way of working.

Our main activities are:

- Giving the Traditional Motif Folklore Awards*
- Participating to the activities realized to celebrate the 75th year of the foundation of Turkish Republic and the 700 th year of the foundation of Ottoman State.*
- Being sponsor of the Folk Dance Contests organized by Premiership General Directory of Youth and Sport.*
- Giving a lecture, as the members of counsellors council of our Association, in State Conservatory of Turkish Music of Gaziantep University.*
- Participating to the 36 th Traditional Cherry Festival in Tekirdağ.*
- Participating to the Summerfest International Folkdance Festival that will be held in Hungary.*
- We will go on with our activities like organizing symposiums with the collaboration of Ministry of Culture.*

We wish to be all together in all the beauties to be kept alive in the name of our culture.

Sincerely Yours,

M. Zeki BAYKAL

TÜRKİYE

İki kıta üzerinde yer alan, 4 mevsimin doyasıya yaşandığı cennet ülke...

İster sanat, ister tarih, ister arkeoloji ya da doğa tutkunu olun, Türkiye'de dolaşırken arzuların ve umutların da ötesinde mutluluğu hissedeceksiniz.

Dört denizin birden çevrelediği Türkiye; bol güneşli, birbirinden güzel 8 bin km'lik sahillerini size cömertçe sunar. Bitki örtüsü ve hayvan türleri açısından son derece zengindir.

Büyüleyici yirmi kadar uygarlık bu ülkeyi, bir bölümü hala keşfedilmeye çalışılan 10 bin yıllık geçmişin varisi kılmıştır. Bu topraklar, tanrıça ve tanrı heykelleri, tapınakları, tiyatroları, agoraları, kiliseleri, camileri, türbeleri, medreseleri, sarayları ve kervansarayları ile geçmişini her an yaşar gibidir.

Bu ülke insanların günlük yaşamları tüm diğer değerler ile bütünleşerek mükemmel bir ortam oluşturur.

İstanbul

"Orada, Tanrı ve insan, doğa ve sanat hep birlikte, yeryüzünde öylesine mükemmel bir yer yaratırlar ki, görülmeğe değer."

Avrupa ve Asya'nın buluşma noktası olan, Marmara Denizi ve Karadeniz'in sularının karıştığı İstanbul Boğazı'nın iki yakasında yer alan bu eşsiz kenti Lamartine böyle tanımlıyor.

Bir "İmparatorluklar Başkenti" olarak bilinen bu güzel belde 2600 yıl önce kurulmuş, Konstantinopol adıyla Roma İmparatorluğu'nun ve bu imparatorluğun ikiye ayrılışından sonra da Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olmuştur. 1453'te genç Sultan II. Mehmet (Fatih) kenti ele geçirmiş ve İstanbul 5 asır boyunca Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır.

Kaybolmuş eski uygarlıkların kalıntılarını sakladığı gibi sayısız restorasyonlar ve yeni yapılaşmalar sayesinde yeni bir çehre kazanan İstanbul, iki ayrı dünyanın sınırında doğu ve batının birleşmesini gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, kozmopolit, civil civil, geçmişin ve bugünün bileşimi büyük bir kent oluşmuştur.

En güzel anıtları, Haliç-Marmara Denizi-Surlar arasında kalan yarımada da yer alır. Kentin tepelerinden yükselen 500'ü aşkın cami arasında seçim yapmak çok zordur. Altı minaresiyle İstanbul'un sembolü olan Sultanahmet Camii'ni,

Country of paradise on two continents where you can live the four seasons immensely.

Even if you are a lover of art, history, archeology or nature, you will experience the feeling of joy and happiness beyond the desires and expectations while you go through the country.

Turkey, a country surrounded by the sea by its four sides presents you generously its beautiful coasts of 8,000 kilometers long. The country is extremely wealthy with the plant sorts and animal kinds.

About twenty fascinating civilizations have made this country the inheritor of a past of 10,000 years which some part is still waiting to be discovered. These lands are like living the past every moment with its statues of gods and goddesses, temples, theatres, agoras, churches, mosques, tombs, ancient theological schools, palaces and caravanserais.

The daily lives of the Turkish people join with other values and a perfect environment comes out as a result.

Istanbul

"God and human being, nature and art have jointly created such a perfect place on earth that, it worths to be visited".

Lamartine describes this unique city in this way, the city which is placed on two coasts of the Bosphorus, where the waters of Marmara and the Black Sea come together and Europe and Asia meet each other.

This beautiful city known as "The Capital of Empires" has been constructed 2,600 years ago, has become the capital city of Roman Empire under the name of Constantinople and following the division of the Empire into two, the city has become the capital of Byzantium. In 1453, the young Sultan Mehmet II. (Fatih) conquered the city and Istanbul has become the capital city of the Ottoman Empire for five centuries.

Conserving the remainings of the lost ancient civilizations by one side, the city offers a new look with its restorations and new made constructions. Istanbul realizes the joining of east and west on the border of two different worlds. As a result, a grand, cosmopolitan, joyful city comes out forming a mixture of the past with today.

The most fascinating monumets of the city lie on the peninsula among the Golden Horn, the Marmara Sea and the city walls. It is very difficult to make a choice between the mosques more than 500 rising on the city hills, however, The Blue Mosque

Burgaz Island

Belgrad Forest

Yacht Races

Kapalıçarşı / Covered Bazaar

Asyasofya Müzesi'ni ve Süleymaniye Camii'ni mutlaka görmek gerekir.

Marmara'ya ve Boğaz'a hakim bir tepe üzerinde, 400 yıl boyunca Osmanlı sultanlarına konutluk etmiş olan ve siyasal merkez olma özelliğini sürdüren Topkapı Sarayı yer alır. Topkapı'da Çin Porselenleri koleksiyonunu, altın işlemeli ve değerli taşlarla süslü tahtları, sultan kostümlerini, masallardakini andıran mücevherleri, nadir elyazması kitapları, ihtişamlı harem salonlarını görebilirsiniz.

Asyasofya ile Sultanahmet Camii arasında araba yarışlarının yapıldığı Bizans Devri'nin ünlü hipodromu ve bu hipodromun orta yerinde, bu dönemden kalma üç dikilitaş bulunur.

Yerebatan Sarayı Bizans döneminde yapılmış en önemli su sarnıçlarından biridir. En güzel Bizans devri yapıtlarından biri sayılan Kariye Müzesi mozaik ve fresklerle süslü orijinal dekorunu muhafaza etmektedir. İstanbul'da ziyaret etmekten kendinizi alamayacağınız bir başka yer de Eyüp Camii'dir. Burası, Eyüp Sultan için gelenlerle ve güvercin sesleriyle her an cıvılcıdır.

İstanbul, tabii ki, tarihsel yapılardan ibaret değildir. Kapalıçarşıya bir girin, binbir butiği ile gerçek bir labirenttir burası; büyüleyici mücevherler, bakır eşyalar, halılar, çeşit çeşit deri ve süet giyim... Cazibesine kapılıncaya en ufak bir yorgunluk duymadan saatlerce dolaşabilirsiniz bu çarşıda.

Boğaz'da bir vapur gezisi, unutulmaz anılarınız arasına girecektir. Boğaz'ın iki yakasında sıralanan yalılar, lüks villalar, Dolmabahçe, Göksu ve Beylerbeyi Sarayları, Rumeli ve Anadolu Hisarları, balıkçı köyleri, lokantalar, çay bahçeleri, parklar, gece kulüpleri sizi büyüleyebilir. Aynı günde hem Karadeniz'in vahşi sahillerinden hem de Marmara'nın sakin kıyılarından denize girebilirsiniz.

İstanbul, çeşitli festivalleri, tiyatro, sinema, opera, konser etkinlikleri, birçok uluslararası sempozyum ve konferansları, spor etkinlikleri ile dünyanın sayılı kültür merkezlerinden biridir.

Trakya ve Marmara Bölgesi

Boy boy tepeler, gözlabildiğine ayçiçeği tarlaları ve üzüm bağları... İşte Türkiye'nin Avrupa bölümünü oluşturan Trakya. Bu bölge Anadolu'dan, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı ile ayrılır. Avrupa'dan gelip Edirne'ye giden bir yolcu, önce Mimar Sinan'ın şaheseri Selimiye Camii ile gözüğe gelir. Bu kent Osmanlı mimarisinin en özgün eserlerini bünyesinde barındırmaktan gurur duyar.

Çevresindeki sebze ve meyve bahçeleri ile hareketli kent İzmit bugün bir endüstri merkezidir. Hemen yakınında halıları

as a symbol with its minarets, Saint Sophie Museum and the Mosque of the Suleiman are highly recommended to be visited.

Topkapı Palace, residence of the Ottoman Sultans for four hundred years and conserving its privacy as a political center yet, rises on a hill with the panorama of Marmara and the Bosphorus. It is possible to see the collection of fine Chinese porcelains, thrones of the Sultans ornamented with gold and precious stones, Sultans' dresses, jewellery, the hand written, valuable holy books and the gorgeous 'Harem' salons in Topkapı Palace.

The famous hippodrome of the age of Byzantium where the cart races were being held then lies between the Saint Sophie Museum and the Blue Mosque and there are three columns of the same age at the center of the hippodrome.

Yerebatan is one of the most important cisterns built during the Byzantium Empire. Another work accepted as one of the best Byzantium pieces is the Museum of Chora, and the museum is still conserving the original mosaics and frescos. Another place which you will love to visit is the Eyüp Mosque. The place is always full of joy with people who come to visit Eyüp Sultan and with the voices of birds.

Istanbul does not only consist of historical buildings. Enter the Grand Bazaar, it is a real labyrinth with a thousand of boutiques, fascinating jewellery, copper works, carpets, various kinds of leather and suede dressing... You will feel charmed and walk through the bazaar for hours without any slight feeling of tiredness.

A bosphorus tour by boat will take its place among the unforgettable memories. The waterside residences, luxurious villas, Dolmabahçe, Göksu and Beylerbeyi palaces, Roumeli end Anatolian castles, fishing villages, restaurants, cafeterias, parks, night clubs will charm you. You can find the chance of swimming in the wild waters of the Black Sea and the calm waters of the Marmara on the same day.

Istanbul is one of the most important cultural centers of the world with the festivals and activities of theatre, cinema, opera, concerts, international symposiums, conferences and sports activities that take place.

Bosphorus, Marmara Sea and Dardanelles. A traveller from Europe entering Edirne is firstly welcomed by the magnificent work of Architect Sinan, the Mosque of Selimiye. This city is proud of consisting the best works of the Ottoman Architecture.

İzmit is the center of industry today with the vegetable and fruit gardens surrounding the city and the dynamic life. Just besides, Hereke, a famous district with its carpets takes place. Gebze, the

Efsanevi Truva Atı, Çanakkale / Legendary Trojan Horse, Çanakkale

ile ünlü Hereke bulunur. Marmara Denizi'nin kuzey kıyılarında yer alan Gebze'nin zengin bir tarihi vardır. Osmanlılar dönemindeki çinileriyle ünlü İznik'de görülmeye değer.

İpek diyarı Bursa, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti idi. Yeşil ile özdeşleşmiş olan bu kentimizde görülecek yerler; Yeşil Cami, Yeşil Türbe ve muhteşem bahçeleri, Ulu Cami, Emir Sultan ve Yıldırım Beyazıt Camileri, Etnografya Müzesi.

Türkiye'nin ilk kayak merkezi, kentin güneyinde yükselen Uludağ'da kurulmuştur.

Osmanlı mimarisinin güzel örneklerine ve geniş kumsallara sahip Tekirdağ, üzüm bağları ve şarap festivalleri ile tanınmıştır.

Balıkesir geniş ve önemli bir bölgenin merkezidir.

Marmara kıyılarında sayısız güzel plajlar ve tatil merkezleri sıralanır.

Ege bölgesi

Anadolu, en güzel manzaralarını Ege kıyılarında sunar, dersek abartmış olmayız. Heredot'un deyimiyle "Dünyanın en güzel gökyüzüne ve en iyi iklimine sahip" Ege kıyıları boyunca körfezler ve yarımadalar, koylar ve altın plajlar peşpeşe sıralanır. Asırlar boyu sayısız mitolojik olaylarla iç içe yaşamış bu bölgede, adım başına tiyatroları, tapınakları, agoraları ile ünlü antik kentlere rastlarsınız. Homer'in ölümsüzleştirdiği Truva, büyük bir devletin başkentliğini yapmış olan ve zamanının kültür ve sanat merkezi Bergama, tanrıların kutsadığı bu topraklar üzerinde yer alır.

Güzel denizi ve şifalı sularıyla Akçay ile çam ve denizin kaynaştığı nefis bir manzara içindeki Ayvalık, "Zeytinlikler Rivierası" adı da verilen Edremit Körfezi'nde yer alır.

Kendi adını taşıyan körfezin içine yerleşmiş olan İzmir, modern ve hayat dolu bir kenttir. İzmir'in batısında nefis renkli denizi, plajları ve termal merkezleriyle Çeşme Yarımadası uzanır.

Antik çağların en ünlü kentleri arasında yer alan Efes, Roma devrinde dünyanın en büyük kentlerinden biriydi. Tüm İon Kültürü'nün zenginliklerini bünyesinde barındıran Efes, yoğun düşünsel etkinliklerle de adını duyuruyordu. Dünyanın yedi harikasından biri sayılan Artemis Tapınağı, heykeller, tapınaklar, tiyatrolar, çarşılar, kütüphaneler, bu antik kentin ününü simgeleyen mimari eserlerdir. Daha güneyde, Milet'li büyük mimar Hippodamos tarafından yaratılan geometrik planı ile Priene antik şehri'ne rastlayacaksınız. Milet, çağının büyük bir ticari ve düşünce merkezi idi ve burada bilim, önemli ilerlemeler kaydetti. Didim, antik kent olmamakla birlikte Apollo'ya adanmış görkemli tapınağı ile ünlenmiştir.

İzmir-Antalya yolu üzerindeki Aphrodisias (Geyre) önemli bir kültür ve sanat merkezi idi ve heykelticilik okulu ile ün yapmıştı. Aynı yol üzerindeki dünyaca tanınmış Pamukkale'ye uğramadan gideceğinizi düşünemiyoruz. Oluk oluk akan kalsiyum yüklü sıcak sular, zamanla bu doğaüstü manzarayı oluşturmuştur.

Ege Bölgesi'nin güneyinde çok sevilen tatil yerlerinden ilk akla gelenler Bodrum, Marmaris, Datça, Köyceğiz ve Fethiye'dir. Bodrum (eski Halikarnas), Heredot'un anavatanıdır; buradaki kral Mausolos'un mezar anıtı dünyanın yedi harikasından biri sayılmaktadır.

district placed at the north coasts of Marmara has a rich history. İznik, famous with its tiles during the Ottoman Empire is also worth to visit.

Bursa, the city of silk, was the first capital city of the Ottoman Empire. The city is identical with green and the places worth to visit in the city are the Green Mosque, the green Tomb, the magnificent gardens, the Ulu Mosque (Ulu Camii), the Mosque of Emir Sultan, the mosque of Yıldırım Beyazıt and the Ethnography museum.

The first center of ski in Turkey has been on Uludağ rising at the southern part of the city.

Tekirdağ, a city which owns long coasts and valuable works of the Ottoman Empire, is known with its vineyards and wine festivals.

Balıkesir is the center of a vast and important region.

A great number of lovely beaches and holiday centers take place all along the Marmara coasts.

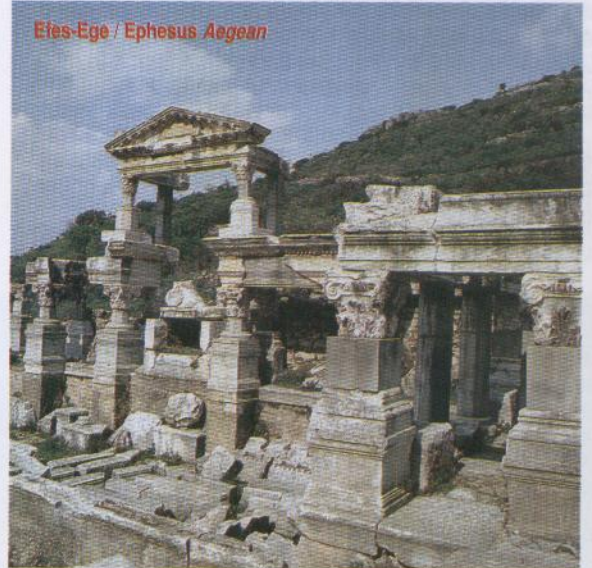
Aegean region

It is no exaggeration to say that the Anatolian offers you the best scenery at the Aegean coasts. With the words of Heredot, the region is the owner of the most beautiful sky and the best climate and the gulfs and peninsulas, small bays and golden beaches follow each other all among the Aegean coasts. Throughout the centuries, the region has lived together with mythology. At each step, you will meet theatres, temples, agoras and famous ancient cities. Troy, carried to being deathless by Homeros, Pergamon, the capital city of an important state and the culture and art centre of its time take place on these lands blessed by the gods.

Akçay, with its marvellous sea healthy waters and Ayvalık, placed among a gorgeous panorama where the pine woods and sea come together are the districts of the region which take place in the gulf of Edremit, also called the 'Riviera of Olives'.

İzmir, taking place in the gulf carrying the same name with the city, is a modern and lively town. Çeşme peninsula lies on the west of İzmir with its beautiful colored sea and thermal centers.

Ephesus, taking place among the most famous cities of the ancient ages was one of the biggest towns of the world during the Roman age. Ephesus, hometown of the wealth of the entire Ionian culture was also known by its activities of profound ideas. The temple of Artemisia accepted as one of the seven wonders of the world, statues, temples, theatres, bazars, libraries are the

Akdeniz Bölgesi

Görkemli Toros Dağları'nın güneyinden itibaren ender güzellikteki manzaraları, ince kumlu plajları, sahillere gizlenmiş koylarıyla, sakin ören yerleri ve çekici tatil merkezleriyle Akdeniz kıyıları uzanmaktadır. Burada mitoloji ve tarih içindedir. Bununla ilgili olarak çok sayıda mitolojik öykü anlatılmaktadır.

Ege gibi Akdeniz kıyıları da antik kalıntılarla doludur. Antalya'nın batısındaki antik Likya bölgesinde Termessos ve Arikanda gibi eşsiz güzellikteki antik dağ kentlerinden başka Olimpos, Kale, Kekova ve Kaş gibi sahil kentleri de bulunmaktadır.

Anamur'dan Silifke'ye giden yol, sonsuz kıvrımlarla eşsiz güzellikteki kıyı manzarası içinden geçip gitmektedir.

Narlıkuyu yakınlarındaki çöküntü mağaraları "Cennet ve Cehennem" diye isimlendirilmiştir. Ortaçağ'dan kalma Korykos kalesinin karşısında, kıyıyla birleşmiş bulunan Kızkalesi yükselir.

Mersin yolu üzerinde de ayrıca Kanlıdivane ve Viranşehir gibi Roma şehirleri bulunmaktadır.

Mersin, sahil promenad bulvarlarıyla, sevimli parklarıyla, ticari limanı ve serbest bölgesiyle modern Akdeniz şehirlerinden birisidir. Tarsus'un doğusunda bulunan Çukurova, özellikle pamuk yetiştirme açısından bereketli bir tarım alanıdır.

İskenderun'un güneydoğusundan itibaren yol, Belen Geçidi üzerinden Antakya'ya uzanır. Aziz Petrus tarafından kurulan ilk Hristiyan komün, Antakya'ya dinsel bir önem kazandırmıştır. İlk vaazlar şehrin dışındaki bir mağarada verilmiştir. Burası, bugün bir hac yeri olarak ziyaret edilmektedir.

Orta Anadolu Bölgesi

Türkiye'nin merkezinde bulunan İç Anadolu Bölgesi çeşitli güzellikleri bünyesinde barındırır. Geçmişte çeşitli büyük kültürlerin yaşandığı bu bölge bugün modern Türkiye'nin politik merkezidir.

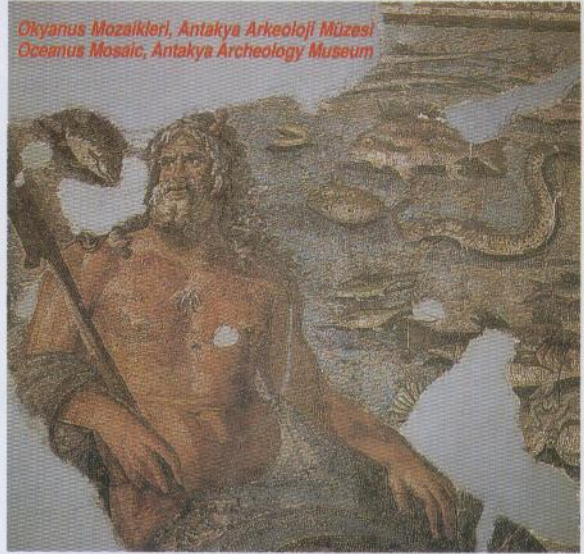
Başkent Ankara, İç Anadolu Bölgesi'nin merkezinde yer alır. Ankara'nın en görsel yapısı Atatürk için yaptırılmış olan Anıtkabir'dir. Atatürk, İstiklal Savaşı'nı gerçekleştirerek çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuş, Ankara'yı başkent yapmıştır.

Burada bulunan Anadolu Medeniyetleri Müzesi Türkiye'nin en zengin müzelerindedir.

Hitit İmparatorluğu'nun başkenti Hattuşaş (şimdiki Boğazkale) ve ikinci büyük kenti Şapinuva Ankara'nın kuzeydoğusunda Çorum ilinde bulunur. Büyük sularla çevrili olan Hattuşaş bir tapınaklar şehridir. Şehrin yakınında bulunan Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı'nda tüm Hitit tanrıça ve tanrıların rölyefleri bulunur. Yazılıkaya önemli bir Hitit yerleşim merkezi de Alacahöyük'tür. Alacahöyük özellikle şehir giriş kapısında yer alan sfenksleriyle tanınır.

Karadeniz Bölgesi

Yemyeşil ormanlarla kaplı dağlar, vadiler ve ovalarla uzayıp giden sahiller... Çay, fındık, tütün ve mısır yetiştirilen tarım alanları, dağların genelde denize dik olarak indiği dar sahil bandına paralel olarak uzayıp giden karayolu, koylar, balıkçı köyleri ve plajlar...

architectural works that symbolize the fame of this ancient city. A bit towards the south, you can see the ancient city of Priene with its geometric plan constructed by the grand architect Hippodamos of Miletos. Miletos was the grand center of commerce and thoughts of its age and the sciences have realized important progresses. Dydima, even though not being an ancient city, has been famous with its gorgeous temple devoted to Apollo.

Aphrodisias (Geyre) on Izmir-Antalya road was an important center of culture and art and was famous with its school of statue making. It is beyond thoughts to continue the way without visiting the world famous Pamukkale on the same road. The hot waters of calcium flowing abundantly have formed this supernatural scenery in time.

The most well known holiday centers at the south of the Aegean region are Bodrum, Marmaris, Datça, Köyceğiz and Fethiye. Bodrum (the ancient Halicarnassus) is the native land of Herodotus. The monumental tomb of the King Mausolos in the town is accepted as one of the seven wonders of the world.

Mediterranean region

Beginning from the south of the gorgeous Toros mountains, the Mediterranean coasts lie with the beautiful scenery, beaches of fine sand, small bays hidden in the coasts, the tranquil ancient city remainings and charming holiday centers. The history and mythology are mixed with each other and many mythological tales are told relatedly.

Just like the Aegean coasts, the Mediterranean coasts are full of ancient remainings as well. The ancient mountain towns Termessos and Arkanooa of a unique beauty, Olympus, the castle, and the coast cities as Kekova and Kaş are in the ancient Lycia region at the west of Antalya.

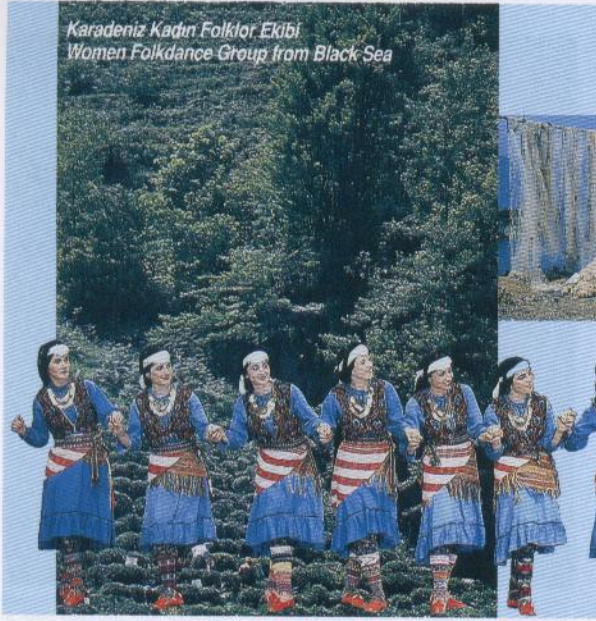
The road from Anamur to Silifke goes through the beautiful coast scenery with unlimited twists.

The collapse caves close to Narlıkuyu are called as "Paradise and Hell". Against the Korykos castle remaining from the Middle Age, the Kızkalesi (Girl's Castle) rises which has joined to the coast.

Additionally, on Mersin road, there are ancient Roman cities like Kanlıdivane and Viranşehir.

Mersin is one of the modern Mediterranean cities with its coastal promenade boulevards, lovely parks, commercial port and free zone. Çukurova, lying on the east of Tarsus, is a fertile industrial land for cotton production.

Karadeniz Kadın Folklor Ekibi
Women Folkdance Group from Black Sea

Yeşili doyasıya görebileceğiniz bu şirin bölgemizde geziye, köpüren denizi ve uçsuz bucaksız fındık bahçeleriyle Akçakoca'dan başlayabilirsiniz. Sanayi kentleri Ereğli, Zonguldak, Karabük ve iç kesimde yer alan Türk Mimarisi'nin birbirinden güzel örnekleriyle dolu Safranbolu'dan ve işlemeli bastonlarıyla ünlü Devrek'ten söz etmeden geçmeyelim. Cide ve İnebolu'dan geçip Sinop'a yaklaşıırken, belki de zihninizden, ormanlar içinde hala Amazonlar'dan izler var mıdır düşüncesi geçer.

Samsun, Trabzon arasındaki sahilin en belirgin özelliği çok geniş alanları kaplayan fındık bahçeleridir. Ordu, yeşillikler içinde, kilometrelerce uzayan fındık bahçeleriyle kaplı şirin bir Karadeniz şehridir.

Karadeniz sahillerinin diğer büyük ticari liman kenti Trabzon'dur. İran transit yolunun başlangıç noktası olup, Karadeniz'e kıyısı olan diğer ülkelerin limanlarıyla da bağlantısı mevcuttur. Trabzon'daki en önemli yapı Ayasofya Müzesi'dir. İçi çeşitli fresklerle bezeli müzenin dış cephesinde rölyefler bulunur. Şehri kuşbakışı olarak gören Boztepe Parkı ve Atatürk Köşkü'nden panoramik görünümler eşsiz güzelliktedir. Maçka yakınlarında Altındere Milli Parkı içinde Sumela Manastırı bulunur.

Rize çevresi Türkiye'nin en yoğun yağış alan bölgesidir. Yeşilin her tonunun görülebildiği çevrede, setler üzerinde çay ekim alanları yer alır. Hopa, Türk-Rus sınırından önce Karadeniz'deki son limanımızdır. Hopa'nın güneyinde Artvin ili yer alır. Artvin, Çoruh Nehri Vadisi'ne yükseklerden bakan teraslarda kurulmuştur. Yaylalarıyla ünlü Artvin çevresinde Gürcülerden kalma müze ve kiliseler bulunur. Vahşi güzelliklerle dolu Çoruh, nehir sporları için idealdir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Yüksek dağ sıralarıyla, plato, ova ve gölleriyle, dere ve nehir yataklarıyla mor, kahverengi, gri, sarı ve kırmızı renk tonlarıyla bütünleşen ve Türk kültürü'nün eşsiz güzellikteki mimari eserleri ve folklorik değerleriyle bezenmiş Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri bir film şeridi gibi gözler önüne serilmektedir. Bölgede yer alan Sivas, Divriği, Erzurum, Battalgazi, Harput ve Ahlat Selçuk Kültürü'nün önemli sanat merkezleridir.

Beginning from the southeast of Iskenderun, the road goes to Antakya over Belen passage. The first Christian community gathered by Saint Petrus has given to Antakya a religious meaning as well. The initial sermons have been given in a cave out of the city. The place is visited as a pilgrimage area in our day.

Middle Anatolia region

The Middle Anatolia region which is placed at the center of Turkey consists of unlimited beauties. Grand civilizations have inhabited in the region in the past ages and today the region is the political center of Turkey.

Ankara, the capital city is situated at the center of the middle Anatolia. The most visual work of Ankara is Anıtkabir, constructed in the name of Atatürk. Atatürk has leded the Independence War, has built the contemporary Republic of Turkey and has made Ankara the capital city of Turkey.

The Anatolian Civilizations Museum of Ankara is one of the richest museums of Turkey.

Hattusas (Boğazkale of our day), the capital city of Hittite Empire and the second grand city Sapinuva of the empire are in Çorum town at the northeast of Ankara. Hattusas, surrounded by waters, is a city of temples. All Hittite God and Goddess reliefs can be seen at the Yazılıkaya Open Air Temple close to the city. In Yazılıkaya another important Hittite center is Alacahöyük. Alacahöyük is especially known with its sphinx that take place at the entrance of the town.

Black Sea region

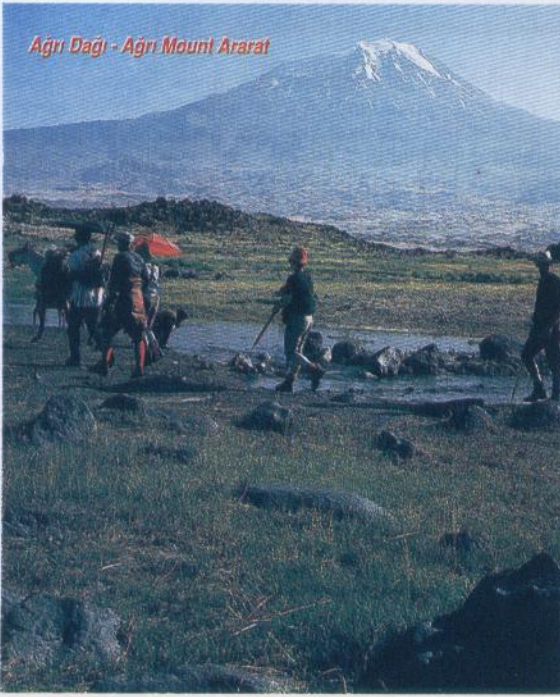
Mountains covered with green forests, valleys, lowlands and long coasts... Agricultural fields where tea, hazelnut, tobacco and corn are produced, the highway going parallel to the narrow coastal band with which the mountains generally form a vertical angle, small bays, fishing villages and beaches...

You can start your visit in that lovely region where your eyes can see all tones of green from Akçakoca with its frothing sea and huge gardens of hazelnut. Ereğli, Zonguldak and Karabük as industry towns, Safranbolu which lies at the inner part and is full of valuable works of the Turkish Architecture and the famous Devrek with its embroidered sticks are also worth mentioning. Going through Cide and İnebolu and getting close to Sinop, you might be thinking if there are still traces remaining from the Amazons in the woods.

The most significant part of the coast between Samsun and Trabzon is the hazelnut gardens covering vast areas. Ordu is a lovely city of the Black Sea region in a green nature with the hazelnut gardens of kilometers length.

Another grand commercial port town of the Black Sea coasts is Trabzon. The city is the beginnig point of the Iran transit way and it also has connections with the ports of other countries which have borders with the Black Sea coasts. The most important construction in Trabzon is the Museum of Saint Sophie. The interior part of the museum is covered with frescos and the façades with reliefs. The panoramic views of the city from the Boztepe Park and Atatürk pavilion are extremely beautiful. Sumela Monastery takes place in Altındere National Park close to Maçka.

Rize and its surroundings take the most intensive rain of Turkey. You can see all tones of green color in the region. Tea planting areas take place on the banks. Hopa is the final port of the Black Sea before the Turkish-Russian border. Artvin takes place at the south of Hopa. The town of Artvin is built on the terraces above the Çoruh River Valley. There are museums and churches remaining from the Georgians at the surroundings of the town which is famous with its plateaus. Çoruh, full of wild beauties, is an ideal river for water sports.

East and Southeast Anatolia regions

Erzurum 1950 metre yüksekliğinde, geniş bir ovada yer alır. Kentte Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden kalma görülmeye değer medreseler, kümbetler ve camiler bulunur. Kuzeydoğuda sınır şehri Kars, kalesiyle ünlüdür.

5 bin 165 metrelik zirvesiyle Ağrı Dağı, inançlar açısından ayrıca özellik arzeder. Dini inanışlara göre, insan neslinin yok olduğu Tufan'dan sonra Nuh'un gemisinin Ağrı Dağı'na oturduğu ve suların çekilmesiyle Nuh'un ve ailesinin dağdan bereketli İğdir Ovası'na indikleri ve buradan da Anadolu'nun içlerine nehirler boyunca özellikle Fırat ve Dicle nehirleri boyunca nüfusları artarak yayıldıkları söylene gelir. Görkemli yapıyla Doğubayazıt'a yükseklerden bakan İshak Paşa Saray Kompleksi, 17. yüzyıl sonlarında Osmanlılar'ın Bölge Valisi İshak Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Van Gölü Doğu Anadolu'nun güzellikler beldesidir. Bu güzellikleri izlemek için gölün çevresinde tam bir daire turu yapılırken güzel dağ silüetleri, koylar, plajlar, adalar, önemli Türk Kültür ve Sanat Merkezleri görülebilir. Van Kalesi, devrinin canlı bir örneği olarak görülmeğe değer bir yapıdır. Akdamar Adası'nda 10. yüzyılda kilise olarak yapılmış Akdamar Müzesi bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu'da Mezopotamya Ovaları'na doğru akan Fırat ve Dicle nehirleri çevrelerinde Diyarbakır, Mardin, Adıyaman, Şanlıurfa ve Gaziantep gibi bölgenin önemli kentleri bulunur. Bölge, Anadolu'nun en eski kültürel yerleşim merkezlerinin sahibidir. Diyarbakır'ın kuzeyinde yer alan Çayönü, yörenin en önemli Cıvalı Taş Devri yerleşim merkezidir. Diyarbakır Surları bazalt taşından yapılmış olup ülkemizin en uzun surları olma özelliğine sahiptir.

Mardin, geleneksel estetik mimarisini koruyan sayılı kentlerimizden biridir.

Şanlıurfa ve Harran, dini inanışlara göre Nuh soyundan gelen ve dünyadaki büyük dinlerin babası olan İbrahim Peygamber'in yaşadığı kutsal yerlerdir. Harran ovası geniş ekim alanlarıyla Türkiye'nin en verimli tarım ürünlerini yetiştiren bölgesi olacaktır. Gaziantep, Güneydoğu Anadolu'nun en önemli sanayi ve tarım yöresidir.

The East and Southeast Anatolia regions with high mountain chains, plateaus, lowlands and lakes, streams and river flows, consisting of purple, brown, grey, yellow and red tones and ornamented with the precious architectural works of Turkish culture and folkloric values lie before the eyes as a movie band. Sivas, Divriği, Erzurum, Battalgazi, Harput and Ahlat are the important art centers of the Seljuk Culture.

Erzurum is built on a vast lowland of 1950 meters high. There are important ancient theological schools, domes and mosques remaining from the Seljuk and Ottoman ages worth to visit in the city. The border town Kars on the northeast is famous with its castle.

Mount Ararat with its climax of 5165 meters also offers a peculiarity in respect of the beliefs. In respect of the religious beliefs, it is said that the ship of Prophet Noah agrounded on Mount Ararat after the Flood and disappearing of the human races and with the ebb, Prophet Noah and his family descended from the mountain to the fertile İğdir Lowland, their population increased in time and were spreaded in the interior parts of the Anatolia following the Fırat and Dicle riversides. İshak Pasha Palace Complex that looks upon Doğubayazıt with its magnificent construction has been made constructed by İshak Pasha, province governor of the Ottomans in the XVII. century.

Lake Van is a place of beauties of the Eastern Anatolia. A complete tour şs made around the lake to see these beauties and meanwhile, the beautiful mountain silhouettes, small bays, beaches, islands and important Turkish Culture and Art Centers could be seen. The castle of Van is worth to see as a lively example of its age. Akdamar Museum constructed as a church in the X. century is on Akdamar Island.

Around the Rivers Fırat and Dicle in the Southeast Anatolia flowing towards the lowlands of Mesopotamia, the important cities of the region such as Diyarbakır, Mardin, Adıyaman, Şanlıurfa and Gaziantep take place. The region is the owner of the eldest cultural inhabiting centers of Anatolia. Çayönü which is at the north of Diyarbakır is the most important inhabiting center of the zone belonging to Polished Stone Age. The walls of Diyarbakır are made of basalt stone and they are the longest walls of our country.

Mardin is one of the few cities of the country that is still conserving the traditional esthetical architecture.

According to religious beliefs, Şanlıurfa and Harran are holy places where Prophet Abraham coming from the lineage of Prophet Noah and who is the father of the great religions in the world has

Adıyaman'ın kuzeydoğusunda, Nemrut Dağı'nda 2000 yıl önce Kommagene Kralı I. Antiokhos için yaptırılan Anıt-Mezar bulunmaktadır. Nemrut Dağı'ndaki Anıt-Mezarın doğu ve batısında tören terasları ve bu teraslarda da dev tanrı heykelleri yer almaktadır.

Malatya, Aşağı Fırat Bölgesi'nde yer alan önemli bir sanayi ve tarım bölgesidir. Kayısı ile ünlü ilimiz, Battalgazi ilçesinde bulunan ve 13. yüzyılda yaptırılmış olan Ulu Camii, çinileriyle de ünlüdür.

Türk Mutfağı

Dünyaca ünlü üç mutfaktan biri olan Türk mutfağı, Orta Asya'dan gelen Türk toplulukların kültürlerini, Akdeniz yemek kültürü ile ahenkli biçimde karıştırmalarından ortaya çıkmıştır. Damak zevkleri son derece gelişmiş olan bu kavimler, doğanın ülkelerine bahsettiği tüm bitkisel zenginliklerden yararlanmasını çok iyi bilmiş, kültür ve medeniyetleri ile ellerinde soylulaşan yemek çeşitleri Osmanlı saraylarında mükemmelle ulaşmıştır.

Bu nedenle de mutfak, Türk milli kültürünün bir başka boyutunu teşkil etmiştir. Yiyecek ve içecek türlerinden bazıları özel tadı ve yapılışından dolayı Türk Yemeği, Türk Tatlısı, Türk Lokumu, Türk Kahvesi, Türk Çayı olarak söylenmektedir. Sebze ve meyve bolluğunun yanısıra, malzemeleri çok taze kullanabilme olanağı da yemek çeşnisindeki güzelliğin ana faktörü olmuştur.

Türkiye'de sevdiğiniz herşeyi bulma şansına sahipsiniz.

Dört denizin sunduğu taze balık çeşitleri ve deniz ürünleri, kümes hayvanları, günlük kesilen ve doğal beslendiği için lezzetine doyum olmayan koyun, kuzu, dana etleri... Bu etlerden yapılan kuzu kapama, kaburga, sac kebabı ve dünya yemek literatürüne geçmiş olan diğer ünlü kebabları, köfteleri...

Yine dünyaca ünlü sarma ve dolmaları, yaprağından, pazısından, pırasa ve enginarına kadar... Geleneksel kuru fasulye ve pilavı, tabii yanında turşu, çerkeztavuğu ve imambayıldı, yöresel mantı, çiğköfte, içli köfte, herkesin bildiği börekler ve daha yüzlerce...

Yemek, kuşkusuz tatilin önemli bir yanı, en zevkli sohbetlerin geçtiği anlardır. Sofralarda sohbet ve yemek zevki yarışı vardır adeta. Bu tatlı anları renklendiren bunca çeşide sahip olduğu için ayrı bir mutluluk duyulur. Pastırma, tarama, humus, piyaz gibi mezeler, yemek keyfini iyice artırır.

Helvalar, sütlü tatlılar, aşure, hamur tatlıları, böreklerin yanına çok yakışan hoşaf ve kompostolar...

Ya geleneksel içecekler? Hangisini tercih etmeli? Yemeğin üstüne yudumladığınız Türk Kahvesi'ni mi, özel demleme yöntemi ile herkesin beğenisini kazanmış Türk Çayı'nı mı, sıcak günlerin kurtarıcısı ayranı mı? Hepsinin yeri ayrı. Gezip dolaşmaktan bitap düşmüşseniz bir bardak meyan şerbeti ya da şalgam suyu sizi ne güzel serinletir!.. Kahvaltıda ve akşamüstü keyfinde bir fincan kahve içmeden, yemeğin tadını tam olarak çıkardığınızı söyleyemediğiniz gibi...

Kaynak: İstanbul İl Turizm Müdürlüğü Broşürleri

lived. The lowland of Harran with its vast plantations will become one of the most fertile regions of the country for agricultural productions. Gaziantep is the most important industry and agriculture zone of the Southeast Anatolia.

At the northeast of Adıyaman, there is the monumetary tomb of King Antiokhos I. of Kommagene on Mount Ararat made 2000 years ago. On the east and west parts of the tomb, ceremony terraces and huge god statues on these terraces take place.

Malatya is an important industrial and agricultural region which is placed at the low Fırat zone. The town is famous with its apricot and with the tiles of Mosque Ulu (Ulu Camii) built on the XIII. Century in Battalgazi district.

Turkish Cuisine

Turkish Cuisine as one of the most famous cuisines of the world, has come out of the harmonious mixture of the Mediterranean kitchen culture with the culture of Turks coming from the Middle Asia. These nations who had progressed a pleasure of taste have known in the best way to use the vegetal wealth granted to their country by the nature and various kinds of dishes reaching to a nobleness in their cultured and civilized hands have reached to perfection at the Ottoman Palaces.

Due to these reasons, Turkish cuisine has formed another important point of the Turkish national culture. Some of the dishes and drinks are called as Turkish Dish, Turkish Dessert, Turkish Lokum, Turkish Coffee, Turkish Tea due to the special taste and way of cooking. The abundancy of plants and fruits and the possibility of being able to use the ingredients as fresh as possible have been the main factors for the richness of taste.

You have the chance of reaching everything you like in Turkey.

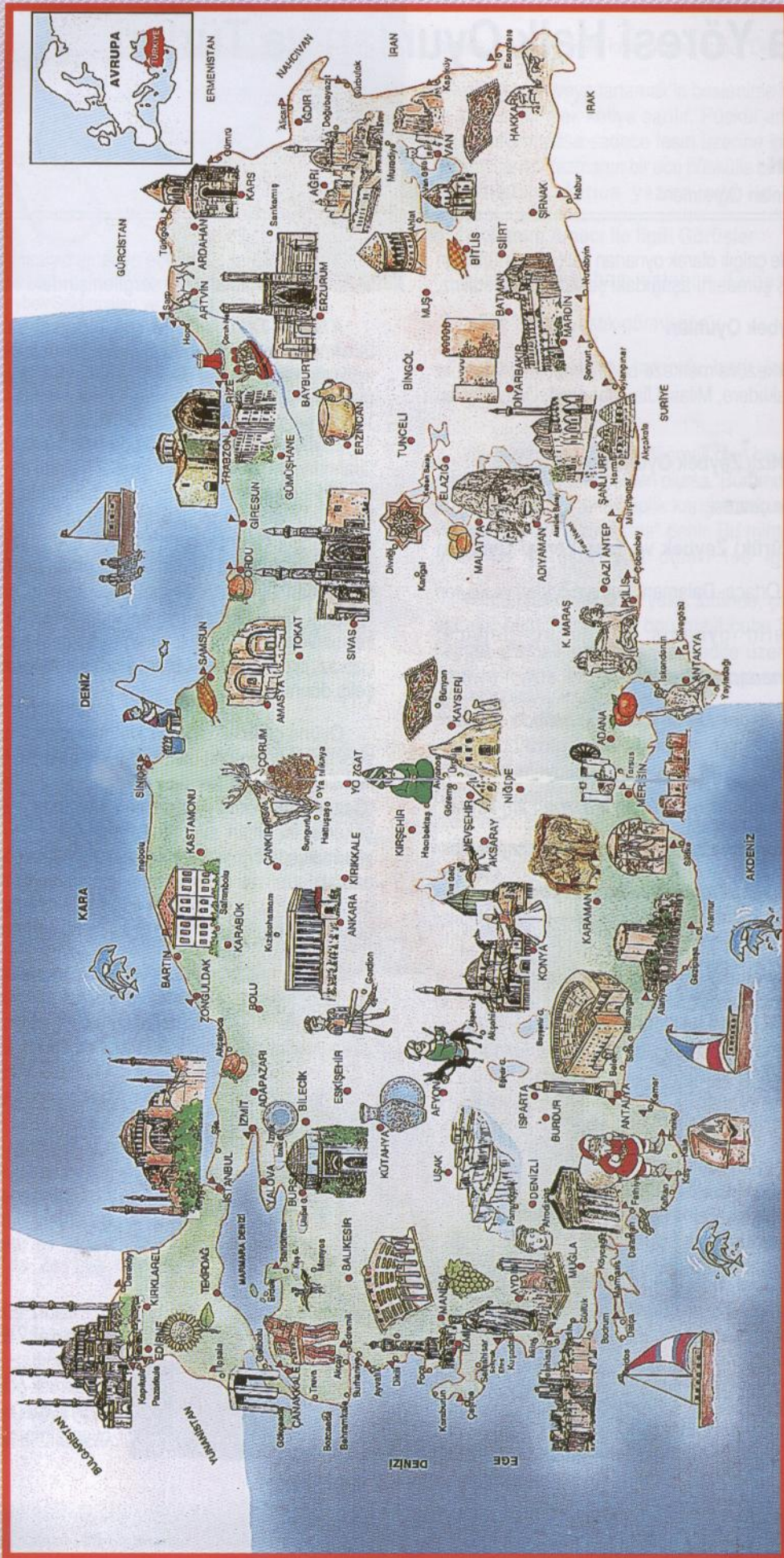
Fresh fish and sea products offered by the four seas, poultry, sheep, lamb and veal of incredible taste due to being cut daily and feeded naturally... 'Kuzu kapama', (made from lamb meat) rib, 'sac kebab' (meat made on sheet iron) made from the meat of those animals and other famous kebabs, meat balls taking place in the world cooking literature.

The world famous 'sarma' and 'dolma' made from vine leaves and chard, leek and artichoke. The traditional 'kuru fasulye' (beans) and 'pilav' (rice) served with pickles, 'çerkeztavuğu' (made with chicken) and 'imambayıldı' (made with aubergine), regional 'mantı' (a dough dish), 'çiğköfte' (the raw rolled meat), 'içli köfte' (a regional type of rolled meat), 'börek' (made with dough) known by everyone and hundreds of other dishes...

Lunch and dinner are doubtlessly forming an important part of the holidays when one can carry out enjoyable conversations. There is a race of joy of conversation and dishes during lunch and dinner. It is another pleasure having such a rich variety of dishes that make colorful those lovely moments. The appetizers like 'pastırma', 'tarama', 'humus', 'piyaz' and the traditional Turkish drink 'raki' increase the pleasure of dinner.

'Helva', desserts made with milk, 'aşure', desserts made with dough and 'hoşaf' and 'komposto' that go real well with 'börek'...

And what about the traditional drinks? Which should be preferred? The Turkish Coffee to be drunk after the meal, the Turkish Tea that desires the admiration of everybody with its special way of infusing or 'ayran' (yogurt with water), saving one from hot weather. Each has a different place. If you are feeling sick and tired of walking, a glass of 'meyan şerbeti' (drink of licorice) or 'şalgam suyu' (drink of turnip) will let you cool down!.. Can you give up drinking tea during breakfast and during the afternoon pleasures? Just as you can not say that you really experienced the joy of dinner without having a cup of Turkish coffee...

Asya'yı Avrupa'ya bağlayan köprüsü Türkiye'nin tarihi ve turistik yerleşimi • Historical and touristic settlement to Turkey, which is a cultural bridge connecting Asia with Europe

Muğla Yöresi Halk Oyunları ve Türleri

Taner ARSLAN

Türk Halk Oyunları Öğretmeni

Muğla ilinde çalgılı olarak oynanan halk oyunu türlerinin yöresel yayılış şemasını aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

• Ağır Zeybek Oyunları

Muğla merkezi ve merkeze bağlı yerleşim yöreleri ile Yatağan, Kavaklıdere, Milas, Ula, Marmaris, Datça ilçeleri ve köyleri.

• Ağır ve Hızlı Zeybek Oyunları

Bodrum ve çevresi

• Kırık (Yürük) Zeybek ve Teke Yöresi Oyunları

Köyceğiz, Ortaca, Dalaman, Fethiye ilçeleri ve köyleri
Zeybeklerin oynanış şekillerine gelince;

• Tekli oynanan zeybekler

• İkili ve daha çok kişi ile yani grup halinde oynanan zeybekler

• Sadece erkekler tarafından oynanan zeybekler

• Sadece kadınlar tarafından oynanan zeybekler

• Erkek-kadın birarada oynanan zeybekler

olarak sınıflandırabiliriz.

Zeybek oyunları, dokuzlu aksak tartım üzerine kurulmuş yiğitlik, dürüstlük, mertlik ve kendine güvenin anlatımını belirten oyunlardır. Oynandığı tüm il ve yörelerde genelde, oyun esnasında yapılan figür ve hareketler aynı gibi görünürse de dikkatli bir şekilde incelendiğinde tavrı farklılıkları ortaya çıkmaktadır.

Zeybek oyunlarının oynanış biçim ve tavrını genelinden özeline doğru şu şekilde ayırabiliriz;

Genel Tavrı :

Oynandığı tüm bölge ve illerdeki oynanış biçim ve figürlerindeki genel birlik ve benzerlik tavrı,

Yöresel Tavrı : Genelde oynanış biçiminin oynandığı il şartlarına uyarlanarak sergilenişindeki nüans farkı,

Kişisel Tavrı : Daha çok bireysel yani tek kişi tarafından oynandığında oynayanın yöresel biçim ve figürlere kendi kişisel duygu, yetenek ve becerilerini de eklemesi ile ortaya çıkan tavrı.

Zeybek oyunları yukarıda da belirttiğimiz gibi tek kişi tarafından oynanabildiği gibi gruplar halinde de oynanabilir. Kadın ve erkek figürleri birbirinden farklı olduğu için ancak bazı figürlerin oyun dışı bırakılması halinde birlikte oynanabilir. Oyunlar grup halinde oynanacaksa, oyun esnasında mutlaka bir daire oluşturmak şarttır. Erkekler tarafından oynanan zeybek oyunlarının başlıca ana figürleri; Tüm zeybek oyunlarında rastladığımız kollu-kolsuz veya sekmeli düz yürüme, dönme, çapraz ve seri çapraz, diz çöküp diz vurma, sıçrama, sek sek ve bacak çelip dönmedir.

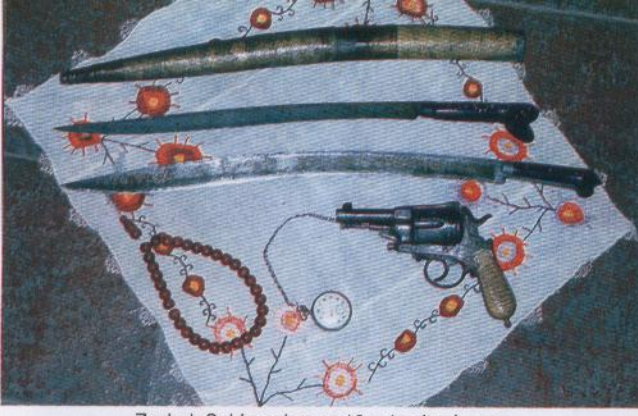
Oyuna çıkacak olan bir kişi "meydancı" tabir edilen birisi tarafından oyuna davet edilir. Oyuncu, müzik eşliğinde kendine özgü bir tavırla meydanı gezer. Bu harekete "Gezinleme" denir. Gezinleme esnasında eğilerek veya çökerek iki elinin avuçlarını yere sürer. Bu hareketin yapılmasındaki amaç, ellerinin terini kurutarak oyun anında parmaklarının iyi çıtılamasını sağlamaktır. Bundan sonra gezinleme müzik eşliğinde bir süre daha devam eder. Bu bölüm oyuna ısınma yani konsantre olma bölümüdür.

Daha sonra gene müzik eşliğinde kolsuz sekmeli düz yürüme figürü ile oyuna girer. Arkasından dönme hareketiyle kolları omuz hizasından yukarı kaldırıp, parmaklarını çıtlatarak bahsettiğimiz ana figürlere kendi kişisel yetenek ve becerilerini de katmak suretiyle oyununu sürdürür. Arada yorulunca bunu farketmeden yeniden gezinleme hareketleri yapar ve tekrar oyuna girer.

Yalnız burada oyun anında uyulması gereken bazı kuralları da açıklamak gerekir. Gerek gezinleme ve gerekse oyun sırasında oyuncu,

Muğla Kadın ve Erkek Zeybek Kıyafetleri

Zeybek Saldırmaları ve 18.yy'a ait tabanca

tek kişi de olsa dairesel forma bağımlı olmak zorundadır. Yani oyununu sergilerken bir daire çizmek zorundadır. Diğer bir kural ise oyun esnasında oynayanın izni olmadan hiç kimse oyuna çıkamaz. İzinsiz çıkarsa büyük bir saygısızlık yapmış olur.

Kadınların oynadıkları zeybek oyunları erkeklerinki gibi ağır değil, aksine daha hızlıdır. Figürlere gelince; Kollar erkeklerdeki gibi omuz hizasından yukarı kalkmaz. Ancak kollar parmak uçları en fazla kulak memeleri altına gelebilecek kadar yukarı kalkar. Oyun figürleri karmaşık ve zengin değil, daha basit kısırdır. Figür tekrarı çoktur. Erkeklerdeki gezinleme kadın oyunlarında yoktur.

Oyun Anında Kullanılan Sözcükler ve

Verilen Komutlar

Erkeklerde: Haydi efeler, haydi efem, efeler, haydaa, hoppaa, estee

Kadınlarda: Estee (Hestee), haden kızlar

Muğla'da Çalınan ve Oynanan Zeybekler

Erkek Oyunlarında; Muğla Zeybeği, Kerimoğlu Zeybeği, İnceoğlu Zeybeği, İnce Hava, Kadioğlu Zeybeği, Harmandalı Zeybeği, Yağmur Yağdı, Sabah Namazı, Al Yazmam, Ferayi, Eski Ferayi, Milas Zeybeği, Yakın Havası (Eski Tavas Zeybeği)

Kadın Oyunlarında; Muğla Zeybeği, Kerimoğlu Zeybeği, Harmandalı Zeybeği, Ferayi, Eyyübüm, Keklik, Pek Yokuşmuş Cavır Asarın Yolları, Denizüstü Köpürür, Karyolamın Demiri

Muğla'da Zeybek Giyim ve Kuşamı

Erkeklerde

- *Başta giyilenler*

Narçiçeği veya bordo renginde uzun-kısa püsküllü, kalıplı-kalıpsız

Muğla İşi Zeybek Giysisi

bir fes. Fesin püskülü kısa olursa buna "Dingil Koza" denir.

Fes yağlık veya tartamak'la beslenirse bunun üzerine iri iğne oyalı ipek kefiye sarılır. Püskül arkadan sarkar. Fes beslenmezse sadece fesin üzerine ipek, iğne oyalı yazma sarılır. Yazmanın bir ucu püskülle birlikte yazmadan sarkıtılabilir. Ayrıca yazma oya ile beslenebilir.

Kullanım Amacı ile İlgili Görüşler

- İpek kefiye başı yatağan darbesinden korur.
- Fes efe'ye yastık görevi görür.
- Dağda çatışma anında başı kamufle eder.
- *Vücuda giyilenler*

İçe beyaz önü yirik ve düğmeli olan beyaz yakasız bir mintan giyilir. Mintan ipekten olursa "Bürümcek-Bürümcük" adı verilir. Eğer ipek ve iplik karışımından dokunmuşsa yörede adına "Yüzünakma" denir. Bu mintanların kolları uzun ve geniştir. Kol uçları ise iğne oyalıdır.

Mintan üzerine kolsuz yekek türünde, çapraz iliklenen ancak göğüsü örtebilen önü mavi çuha üzerine siyah kaytan işlemeli sırtı ise siyah kadife üzerine sarı veya turuncu renkte ibrişim işlemeli Kavuşturma giyilir. Halk arasında buna "Delme" denir.

Bunun üzerine ise camadan giyilir. Muğla'da iki tür camadan mevcuttur. Aynı renk ve işlemeyen yapılmış olan bu camadanların bazılarının önü açıktır. Yani çapraz iliklenmez. Bu tür camadanlar giyildiğinde altına mutlaka kavuşturma giyilmesi gerekir. Ayrıca bunun üzerine cepken giyilmez.

Diğer türüne gelince; Bunlar mavi veya siyah çuha kumaş üzerine siyah kaytan işlemeli çapraz iliklenen camadanlardır. Bu camadanların altına ise kavuşturma giyilmez. Sadece üstüne cepken giyilir.

Çapraz iliklenen ve yukarıda özellikleri belirtilen camadanın üzerine ise mavi çuha üzerine tamamen siyah kaytan işleme kolları açık ve arkadan sarkan bazende kopçaları ile camadanın kollarına tutturulan cepken giyilir.

Camadan ve cepkenlerde kavuşturma olduğu gibi vücudun göğüse kadar olan yerini örterler.

Bele ise önce "Dolgu Kuşak" veya "Bel Yastığı" sarılır. Bunun üzerine çarşaf veya başka bir

Milas Çomakdağ Kızılağaç Köyü Kadın Giysisi

Muğla Merkez ve Yakın Çevrelerinde Kadın Giysisi

Muğla Merkez ve Yakın Çevrelerinde Kadın Giysisi

kuşakla beslenir. Bundan sonra, yöremizde "Kalbur Kuşak" olarak adlandırılan "Trablus Kuşağı" tüm beli boydan boya kaplayacak şekilde dolanır. Bazen de Trablus Kuşağı üzerine kolon bağlanır. En üste ise koyu kahverengi deriden yapılmış kat kat cepleri olan silahlık ise özel kayışları ile takılır. Silahlık zeybeğin bir tür gardrobudur. Gözlerine değişik amaçlarla kullanılacak olan her türden malzemeler konur. Örneğin; Para, kehribar ağızlık, gümüş tütün tabakası, iki okka ağırlığında yapağı, kulaklı yatağan, gümüş hançer, tabanca veya kubur, tel kırma yağlık vb.

Ayrıca bu silahlığın yanından adına "Maşa" dediğimiz uç kısmı çatal olan bir demir çubuk sarkardı. Maşanın görevi silahları bilemek ve hasmın silahlarını köreltmektir.

Alta gelince; Mavi çuha kumaştan yapılmış ve ön kısımları siyah kaytan işleme olan ağı yaklaşık 5-8 metre arasında değişen, diz kapaklarına kadar inen kısa bir don giyilirdi ki buna halk arasında "Topdon" veya "topandon" denirdi. Kasıktan bağlanan bu donların iki veya üç parmak eninde bordo renkli uçurları vardı. Don uçurları ise ipekten olup, uç kısımları tel işlemeli idi.

İşlemesiz, yerli dokuma kumaşlardan yapılmış beyaz, siyah ve lacivert renklerdeki topdonları da yöremizde görmek mümkündür.

• Alta giyilenler

Bacaklara aynı renk ve işlemeyen yapılan ve arkası boydan boya sık bir şekilde kopçalı olan Tozluk'lar takılır. Tozlukların düşmemesi için içinde üst kısımlarına koza ve püskülleri dışa gelecek şekilde tozluk bağları bağlanırdı. Tozluk bağları, vişne renginde yerli dokumadan yapılırdı. Uç kısımlarında ise koza ve püsküller bulunur. Püskül uçlarında ise beyaz-şeffaf veya sarı pirinç küçük boncuklar mevcuttu.

Püskül ve kozaların üst kısımları da sarı sırma sarılıydı. Bazen bu tozluklar yerine meşin tozluklar kullanılırdı ki bunlara da "Kepmen" adı verilir.

yalnız Efeler giyerdi.

Ayaklara; Yün çorap, çarık veya Tulumbacı denilen ayakkabılar giyilirdi.

Erkek giyimini tamamlayan diğer malzeme ve aksesuarlar ise;

Gümüş köstek: İki tür gümüş köstek kullanılırdı. Bunlardan biri omuzdan aşağı doğru takılan "Omuz Kösteği" diğeri ise boyundan geçirilerek silahlık üzerine uzanan ve ortadan klips ile tutturulan boyun kösteği idi.

Pazubant : Kola takılan ve gümüş kaplı olan pazubantların içerisinde Hun ve Uygur yazılarına benzeyen metinler bulunurdu.

Hamayıl : Kızan iken takarlar, ölünceye kadar da çıkartmazlardı.

Musaflık : Deri muhafaza içerisinde omuzdan bele doğru çaprazlama takılırdı.

Kargılık : Efelerin göğüs üstüne taktıkları (çapraz olarak) işlemeli fişeklik

Boyun Dolağı: İpek Kumaştan yapılmış uçları püsküllü boyuna sarılan bir dokuma

Kehribar Tespîh

Kadınlarda

• Başa giyilenler

Kenarları kesilmiş, sadece tepesi kalmış bir fes, fesin dik durması amacı ile de tam ortasına gümüş veya değişik metallere yapılmış işlemeli ve ortası taşlı bir tepelik dikilirdi. Bordo renkli bir dokuma parçası üzerine sık olarak dikilen ve yörede onluk, yetmişlik ve seksenlik altın olarak adlandırılan ise tepeliğin çevresine ve ön kısmına dizilirdi.

Milas Çomakdağ Kızılağaç Köyü'nden kadın baş süsleme

sarı metal olanları kullanılırdı ki bunlara yörede "Mançur" adı verilirdi. Fesin düşmemesi için iki tarafından çene altına gene bordo renkli dokumadan bir bant takılırdı. Bu bantın üzerine de gene sık bir şekilde dizilmiş yirmilik altınlar veya sarı para olarak adlandırılan Mançurlarla kaplanırdı. Bu tür başlığın Muğla'daki yöresel adı "Sakağı"dır. Sakağı eğri duracak şekilde özel tokaları ile başa tutturulur, alın hizasından ise duruşu daha da sağlamaştırmak için çeki bağlanırdı. Üzerine de gidilecek yerin durumuna

göre bele kadar inen ve dirsekleri örten ince, şeffaf veya altın tel işlemeli örtüler örtülürdü. Bu örtüler üsküf, tel kırma gibi adlar alırdı. Ayrıca baş mevsim çiçekleri ve dal elmaslarla zenginleştirildi. Takılan çiçeklerin ve takılış şekillerinin aynı oyalarda olduğu gibi değişik anlamları vardı.

Baş Bağlama Çeşitleri

Üsküf alta, çeki de bunun üstüne bağlanması halinde

Muğla kadın başı ve baş bağlama şekli

bu tür başa "çete başı" denir. Çeki alta üsküf ise bunun üstüne takılması halinde ise bu başa "eğribaş" denir.

• Vücuda giyilenler

İçer yerli dokuma ipek veya iplikten bir mintan giyilirdi. Aynı erkeklerde olduğu gibi ipek olanına "Bürümcek veya Bürümcük" ipek-iplik olanına da "Yüzünakma" denirdi. Mintan kolları ve yakaları aralarında küçük boncukların bulunduğu iğne oyaları ile bezenerdi.

Bunun üzerine önden bağlanabilir özellikte olan ancak

yapılırdı. Cepkenlerin kol yenleri dilimli (kertmeli), yakaları, bazen sırtları, kolları ve kol yenleri ise gümüş veya altın tel işlemeli idi.

Bele ise, yerli dokumadan yün kuşak veya Trablus kuşağı sarılırdı. Kuşak serbest bırakıldığında arkadan veya yandan sarkardı. Yün kuşaklarda bordo renkli bağın yanısıra kenarlarında kozalı ve püsküllü sarkan parçaları da mevcuttu. Kuşak üzerine Telkırma mendil takılırdı.

• Alta giyilenler

Alta ağı çok uzun olan ve kasıktan bağlanan ve ayak uçları büzgülü yerli dokuma düz kumaş veya çitareden bir don giyilirdi ki, buna halk arasında "Kırıkdon" denirdi.

Ayağa ise, yün çorap ve kırmızı yemeni giyilirdi.

Kullanılan Diğer Malzeme ve Aksesuarlar

Aksesuar olarak özellikle kollara altın veya gümüşten "Şişe Bilezik" boyna ise, "Beşbirlik" değişik türde altınlar ve küçük taneli inciler takılırdı.

Kadınlar, göz ve kaşlarına "Rastık" çekerler. Orta yaşlardan itibaren başa kına yakılır. Nişan ve düğün gibi özel günlerde yüze alık gibi boyalar sürerler. Gelinlerin yüzlerine yaldızlı küçük yıldızlar yapıştırılır. Kızların saçları gelin oluncaya kadar hiç kesilmezdi. Saçları iki tane veya kırk denem saç örerlerdi. Nadiren saç serbest bırakılırdı. En çok kullanılan renkler, al, mavi, pembe ve sarı idi.

Eklenmesi Gerekenler

Muğla erkek giyiminde gömleğin arkadan ve önden dışa taşması gerekirdi.

Bu giyim tümüne halk arasında "Kırkpısat" denir.

Bu tür giysiler yörede başlangıçta damat elbisesi "Güvey Pusadı" olarak dikilirdi.

Yöresel Halk Çalgılarımız

Muğla ve yöresinde oynanan zeybek oyunlarının ortaya çıkışında müzik ustaları nota bilmediğinden belirli bir döneme kadar kulaktan öğrenmişler ve çalmışlardır.

Cumhuriyet döneminde, Muzaffer Sarısözen ve Halil Bedii Yönetken'in yörede yaptığı araştırmalarının sonucunda bu zeybeklerin bir kısmı notaya alınmıştır.

Yöremizde kullanılan halk çalgıları şunlardır;

•Bağlama, •Cura, •Kaval, •Kabak Kemane, •Koltuk Davulu, •Çift Zurna (Biri ezgi çalar, diğeri ayak üfler. Ayak üfleme yörede "Kamışçı" denir.), •Davul

Kaynak Kişiler

M. Ali Eren, Muğla Rehberlik Araştırma Müdürü

İskender Alparlan, Muğla Belediyesi Türk Halk Oyunları Eğitmeni

Zeybek Oyunlarımızın Kültür Değerlerini Yokedicı Yozlaşmalar

Hamit ÇİNE

Derlemeci

Bu başlık, aslında genel olarak, Türkü ve oyunlarımızın kültür değerlerinin geleceği açısından dolayı da büyük önem taşımaktadır. Ancak, güncelliği, acil açıklamalarda bulunulmasını gerektiren ve bugün için daha da önemli olan Zeybek oyunlarını konu edeceğiz.

Türk Halk Kültürümüzün zenginliği ve değeri, Dünya Ülkelerinin de takdirle kabul ettiği bir gerçektir. Halkbilim açısından üzerinde titizlikle durulması gereken ilkeler ise, Kültür olaylarının gerçek olmaları, Halk'a ve geleneğe dayalı bulunmaları esasıdır. Oysa bugün, hala otuz yıl öncesinin mantıksızlığı ile, gerek Halk Oyunları dernekleri, gerekse Milli Eğitim ve Gençlik Teşkilatları ile Halk Eğitim kurumlarının düzenledikleri Halk Oyunları yarışmalarında, her bölge ve yörenin oyunları birbirleriyle yarıştırmaktadır. Örneğin Kars Oyunları ile Kaşık Oyunları, Bar ile Zeybek Oyunları karşılaştırılmaktadır. Hala anlaşılmalı değildir. Renkleri, tavır ve karakterleri, duygu ve hareketleri, yakinen hiç birbirine uymayan bu oyunlarda hangi kriterlere göre puan verilip bir diğeri birinci ilan edilmektedir? Ben şahsen bu saçmalıklara tahammül edemeyip, yirmi yıl önce jüriликтen ayrıldım. Çok enteresandır ki; Türkiye'nin tüm oyunlarını birbirleriyle karşılaştıran bu kişiler, her oyunun ruhunu, inceliklerini hatta yöre kültürlerini çok iyi bilen, birer profesör durumunda görülmektedirler. Her kategori ve dalların ayrı bir uzmanlık değerlendirilmesi yapıldığı çağımızda, her oyunu uzmanlarına denetletirmek kadar gerçek bir

isabet olamaz. Hala otuz yıl öncesinin mantıksızlığı ile, "domatesle elma, üzümle portakal" yarıştırmaktadır. Böylece, ilk yozlaştırmalar başlamıştır. Çünkü hala telaffuzu dahi ülkemizde tam olarak ifade edilemeyen ve zaman zaman tartışma

konusu olan "Koreograf" sözcüğünün anlamının bilgiçliği ile, oyunlara düzen verilmekte, böylece oyunlar arasında bir üstünlük savaşı başlatılmaktadır. Halbuki koreograf çalışmalar, başlıbaşına, apayrı bir eğitim ve uzmanlık dalıdır. Süper bir yetenek ve yaratma gücüne sahip kişilerin, gördükleri eğitim çerçevesinde, sanatsal üretim yapmalarıdır (bale, kişiye ve gruplara özel dans çalışmalarında olduğu gibi.). Halk oyunlarında "Koreograf" çalışmalar yapmak, onların doğal ve otantik yapılarına ters düşer. Yörenin kültür akışı da buna uygun değildir. Halk oyunları, doğal yapılarıyla oldukları gibi alınmalı ve aynı biçimleriyle korunarak yaşatılmalıdır. Bu da halkbilimin

başlıbaşına öngördüğü bir ilkedir. Bu aşamada çalışmalar yapılarak, kültür değerlerimizin zedelenmesine engel olunmalıdır. Yarışmalarda kategori çalışmaları yapılmalı ve diğer olumsuzluklar da kaldırılmalıdır.

Şimdi, konumuzun en ağır ve güncellelikle ele alınması gereken kısmına geldik, yani Zeybek Oyunlarımıza. Zeybek Oyunlarımız da çoğu zaman, aynı olumsuzluklarla devam etmektedir. Hele, son bir-iki yıl içinde öylesine çirkin ve bilinçsiz

uygulamalarla, uydurma oyunlar oynanmaktadır ki, isyan etmemek, haykırmamak elde değil.

Konuyu daha açıklığa kavuşturmak için, Zeybek oyunlarının yapısal özelliklerinden söz edelim; Zeybek Oyunları, çok kişinin de bildiği gibi, yaratılışları itibariyle, "Dokuz Zamanlı" dırlar. (9/4 - 9/8 - 9/12) Ne Zeybek ezgilerinde, ne de oyunlarında, bu yapısal özelliklerinin asla ve asla istisnası yoktur. Bin yıldır da bu böyle süregelmiştir. Bunun aksini düşünmek ve uygulamak, konu hakkında bilgisi olmayan, oyuncu veya öğreticilerin, cahilce ve "Kültür Terörizmi" yaratacak davranışları olarak bilinmesi gerekir.

Zeybek Oyunlarının dışında, Anadolu'daki tüm oyunlar, her usul ve ölçüde oynanır. Zeybek Oyunları ise, "dokuz zamanlı" ezgilerle oynanır, bu değişmez bir kuraldır. Asırlar öncesinden ustalar, yakımcılar, sanatçılar, böyle koymuşlar kuralı. Yani, ne dört, ne iki, ne de beş veya on zamanlı Zeybek ezgisi ve ne de Zeybek Oyunu yoktur. Son zamanlarda, bu usullerle oynanan uyduruk oyunlar konuyu bilenlerin ve akliselim sahibi kişilerin içini karartmakta ve de haklı olarak isyan ettirmektedir. Örneğin "Çökertmeden Çıktım Halilim, Ormancı, Bodrum Hakimi, Eklemedir Koca Konak ve Bir Ataş Ver Cigaramı Yakayım" gibi. Bu sonuncusu "Dokuz Zamanlı" olduğu halde oynanmaz. Zeybek Oyun ezgileri 3-2-2-2 ölçü kalıbındadır. Üçlü küme, yani aksak grup, ister başta, ister sonda veya ortada olsun oyunun kuralı değişmez. Oyuncu bu üçlü kümeye göre oyun düzenini ayarlar. Oysa ki konu edilen ezgi, 3-3-3 kalıbındadır. Kesinlikle Zeybek Oyunu olarak oynanmaz. 1963'lü yıllar merhum Durmuş Yazıcıoğlu tarafından derlenen bu ezgiyi, (kaynak kişi Çetin Bozalan-Bornova) derleyici Sayın Şahin Gültekin, uzun yıllar aynı tempo ve tavırda seslendirmişlerdir. Ezgi, yapısal olarak ağır okunduğu usul ve ölçüde, hiçbir surette aksama olmamaktadır. Son zamanlarda hızlı bir tempo ile okuyan kişiler, son ölçünün bir dördünlüğünde, nefes payını ayarlayamadıkları için, ezginin sonuna bir dördünlük nota ekleyerek o güzelim ezgiyi, yöre ve bölge karakterine tamamen ters düşen on zamanlı yani, ondördünlük bir ezgi haline

dönüştürmüşlerdir. Bölgede, teleskopla arasanız, beş veya on zamanlı ezgiyi zor bulursunuz. Burada iki suç işlenmiş durumdadır; hem oynanmaz, hem de ondördünlük yapılmıştır. Bu ezgiyi yakımlayan, besteleyen ustalar, her türlü usul ve ölçüde ezgi yaratabildiklerine göre, isteselerdi, o ezgiyi de on zamanlı yapmaktan aciz değillerdi.

Anonimlik özelliği, Türkü ve oyunların, yöre toplumunun mülkiyetinde olduğunu gösterir. Anonimdir diyerek, yanlış bir zihniyetin mahsulü olarak, hiçbir sanatçıya veya kişilere, yozlaştırma ve değiştirme hakkı tanınmaz. Bu ayrıca, telif haklarına da tecavüzdür. Eğer kişi, çağın gereği yenilik istiyorsa, kendi duygu ve yeteneğine göre eserler ortaya koymalıdır. Türk Toplumunun Kültürünü yozlaştırmak değil.

Yukarıda adı geçen ve de böyle giderse, arkası gelecek olan ezgilerden klip yapanlar ve yapacak olanlara (ki içlerinde Konservatuar mezunları veya eğitim görenleri vardır) sesleniyorum; eğer yeni Zeybek Oyunları istiyorsanız, varolan onlarca Zeybek ezgilerini ve oyunlarını seçiniz. Balıkesir'in Bergama'nın Bengi ve Güvendeleri, Muğla'nın Kadioğlu serisinden herbiri sanat harikası olanlar, Eskişehir, Afyon, Aydın, Antalya daha niceleri var. Uydurma Oyunların yerine, gerçek ezgileri, yöresel figürlerle oyun haline dönüştürmekle, hem kültürümüze hizmet etmiş olursunuz, hem de oyunlarımızın zenginliğini ve ezgilerin sanatsal değerlerini bir kere daha ortaya çıkarmış olursunuz.

TRT'nin otuzuncu kuruluş yıldönümü konserlerinde, o kültürlü kişilerin, Ankara'daki bir Halk Oyunları Derneği elemanlarına, böyle uyduruk ve saçma bir zeybek oyunu oynamalarını yadırgadım. Kuruma yakışmayan bir organizasyon, Anadolu'nun tüm kuruluşları, dernekler, konservatuarlar ve de okullar, lütfen bu konuya titizlikle eğiliniz. Yarışmalardaki, festivallerdeki denetçiler, bu tarz çalışma yapanları dışlayınız. Puan vermeyiniz ve ihraç ediniz. Bugün için başka bir mercimiz yok.

Dünden Bugüne Anadolu'da Kadın

Sezin CANOĞULLARI

ODTÜ Biyoloji Bölümü Öğrencisi, THBT Üyesi

Uzun zaman, insanın kültürel, sosyal ve politik gelişimini inceleyen araştırmalar sadece erkeklerin dünyasının ve doğasının ortaya çıkartmak yapılmış gibi bir izlenim bırakmıştır.

Bu araştırmalarda, kadın bir insan konumunda değil, erkeğin ihtiyaçlarını karşılayan bir yan figür konumundadır. Biz bu yazımızda Anadolu'daki kadının şimdiki konumuna gelişini tarihsel basamakları ile inceleyip, şu an içinde bulunduğu konuma kısaca deyinacağız.

Kadının ve erkeğin konumundan Prehistorik dönemden başlarsak M.Ö 2000 yıllarına kadarki devirlerden Paleolitik çağda kadın-erkek beraber mağaralarda en ilkel evsel işlerle uğraşmaktadır ve kadının çocuk baktığı tahmin edilmektedir. Bu çağdaki toplumda kadına özel bir yer verildiği düşünülmektedir.

Neolitik çağa ait kadın heykelciklerin ve duvar figürlerinin, kadınların toplumdaki yerlerini ima ettiği varsayılarak, kadının o dönemde oldukça ileri bir konumda olduğu ve anaerik aile yapısının yaşanmış olduğu görülür. Bronz çağında da kadının toplum içerisinde önemli bir konumunun olduğu, yapılan kazılar sonucu elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır.

Anadolu'da kurdukları ticaret kolonileri ile MÖ 2000 yılında Asur kolonileri Devri başlar ve bunları Hititler izler.

Asurlar'da kadının konumu, Hitit Krallığı dönemindeki kadınların konumundan daha ileri bir yerdedir. Bu dönemde devlet yönetimi yükü, saray çevresindeki kadınlarda (kraliçeler) bulunmaktadır. Hükümdarlık konusunda kadının imtiyazları oldukça geniştir. Burada Kraliçenin veya kadınların özel mühürlerinin olması, onların bu dönemde ferdi mülkiyetlerinin olduğunun bir göstergesidir. Kadınlar, ticaretle hemen hemen erkeklerle eşit haklara sahiplerdi. Bu dönemde kendi kişiliklerini kavramış ve sonraki dönemlere göre daha özgür bir konuma gelmişlerdir. Evlilik kurumunda monogomi görülmekte, kadına boşanma hakkı verilmekte ve istediği takdirde çocuklar anneye verilmektedir. Bu yasalar anaerik aile yapısının kalan temel esasları benimsemiş bir toplumu göstermektedir. (Evliliklerde, kadın eşya gibi alınıp satılmıyor ve boşanma durumunda kadın ile erkek mal ve mülkü eşit olarak paylaşabiliyor.)

M.Ö 1100-1700 yılları arasındaki Hitit Krallığı döneminde kadının toplumdaki yerinde bir düşüş gözleniyor. Bu dönemin ailesel yapıdaki en önemli farkı ataerik aile yapısı sergilemesidir. Ailede poligami vardır; bu da poligini tarzında olan çok eşliliktir. Bu dönemde kadına Asurlular'da olduğu kadar hak tanınmamışsa da gene de yasalarında kadın haklarına yer verilmiştir. Bunların başında boşanma hakkı gelmektedir. Burada kadın, erkek tarafından satın alınabilmektedir. En büyük eşitlik kral ve kraliçe arasında bulunmaktadır. "Halk Kadını"nın sosyal yaşamı dine bağlı olarak geçmektedir.

Bunun yanında işçi kadın grubu, tahılların un yaparak ekmeğe için ham maddeyi üretmektedir. O dönemlerde bu kadınlara "değirmenci kadınlar" adı verilmekte ve bu kadınlar tapınaklarda da çalışmaktadırlar. Bu devirde emeğe ödenen ücretlerde bir eşitsizlik gözleniyor. (aynı iş için kadına ödenen ücret erkeklerin aldığından 1/2 'si kadar.) Bu dönemde kadın ve erkeği eşik gösteren izlere pek rastlanamamıştır. Yalnızca Hitit ceza kanunlarına bakıldığında kadın ve erkeğin aynı muameleyi gördüğünü, buradaki eşitliğin sadece sınıf farkı (hür-esir) olduğu zaman bozulduğu görülmektedir. Yazılanlara bakarak kadının toplumdaki konumunun ne kadar gerilediğini rahatlıkla görebilmekteyiz.

Bu iki dönemden sonra da, Anadolu Selçuklu Devleti, Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde de teokratik devlet düzeni, dinin tüm kurallarına uyma çabası sonucu kadının toplumsal konumunu oldukça geriletmiştir. Bunun yanında, dinin kadın için belirlemiş olduğu statüyü, kadının sorgulamadan kabul etmeye başlaması, kadını kendi eli ile erkeğin gerisinde kalmaya itmiştir.

Günümüz Anadolu'sunda devlet düzenleri ve yönetim şekilleri değişse de, yasalara kadın hakları için

maddeler eklense de(!), kadının toplum içindeki konumundaki köklü bir değişim olmamıştır. Kadınlara ilgili yapılan reformlar, kadının içinde bulunduğu ve kurbanı olduğu tarihsel itilmişliği ve adaletsizliği düzeltmeye yeterli olmamıştır. Bu itilmişliğin ve adaletsizliğin kanıtlarını hem kırsal alanda hem de şehirlerde yaşayan kadınlarda görmekteyiz.

Kırsalda yaşayan kadınlarımız, yaşamlarını ömürlerinin sonuna kadar sırtlarında sürükleyen, kocasına kadın, çocuğuna anne, tarlasına işçi olan ve bütün emeğine karşın ne maddi ne de manevi olarak hak ettiği değerin verilmediği, ezilmişliğin simgesi olmuş insanlarımızdır.

Kız olarak dünyaya gelmek bile geleceğini görmektedir bir anlamda. Burada kız doğmak daha önce de ezilmiş kadınların, kökleşmiş ve kökleri gerçekten çok derinlerde olan ezilme sebeplerinin bir kısmını taşıyan normlarını yaşamak, çoğu zaman da bu normları kabullenmek demektir. Kişisel olarak bu normlara başkaldırmak, toplumun gazabına maruz kalmaktır bir anlamda. Kırsalda kız doğmak 12-17 yaşları arasında, kendinden yaşca büyük erkeklerle, belki de başlık parası alınarak, sorulmadan evlendirilmek, kendinin tanımadan çocuklarını tanımaya

başlamaktır, belki de poligamiye katlanmaktır. Boşanma hakkı kanunlarda yazılı olsa da toplumdan ve çevresinden korkarak bu hakkını kullanamamaktır. Kırsalda kız doğmak, Karadeniz Bölgesi'nin eğimli yamaçlarında onca yükü taşımak, yağmurun altında çay yapraklarını toplamak, hayvanına bakmak, sabahın en erken saatinde uyanarak ailesi için tarlaya çalışmaya gitmek ve buna karşın ezilmek.

Yukarıda yazılanlar, kırsalda bulunan kadınları içinde bulunduğu durumun kısa bir özetiymiş gibi görünür. Bütün bunların yanında buralarda yaşayan kadınlar arasındaki okullaşma oranının düşük olması ve kırsalda tarımla uğraşan kadınların emeklerinin karşılığını alamaması veya alırsa da erkeğe göre çok düşük ücret alması kırsaldaki kadının toplumdaki yerinin bir göstergesi olabilmektedir.

Şehirlerde yaşayan kadınların durumu da kırsalda bulunanlardan çok farklı değildir. (Asırlardır süren toplumsal ve kişilerin düşüncelerini sınırlandıran önyargılar, bugüne kadar kadınların ezilmelerinin zamanla doğru orantılı bir şekilde artmasına sebep olmuştur.)

Günümüzde Anadolu'da kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği gidermek amacıyla yasalarda çeşitli reformlar yapılmış olsa da bu yeterli olmamıştır. İnsanların düşüncelerine yansımayan, düşünce bazende kabul ettirilemeyen reformlar kadınların ezilmişliğini ne kırdı ne de kentte giderecektir.

Anadolu'da şehirlerde yaşayan kadınların büyük bir çoğunluğu evin dışarısında çalışmamaktadır. Şehirlerde yaşayan kadınlar, toplumsal normlardan, kırsalda yaşayan kadınlar kadar etkilenmeseler de bu normların kısıtlayıcılığını üzerlerinde hissetmektedirler. Şehirlerde yaşayan ve çalışan kadınların (halk kadını), geleneksel ve modern kesim olarak ikiye ayırabiliriz. Halk kadını genellikle niteliksiz emekçiler kapsamındadır. Bu insanlar temizlikçilik, dokuma işleri, hizmetçilik ve gündelikçilik gibi gayriresmi alanlarda çalışmaktadır. Modern kesimin sayısı çok fazla olmamakla beraber profesyonel teknik işler, öğretim işleri, yönetsel işler gibi alanlarda bulunmaktadır. Çalışan kadınlar ve erkekler arasında büyük farklılıklar vardır. Ücretlerdeki ayırım dolaylı veya doğrudan anlaşılabilir. Dolaylı yoldan ayırımda, kadınlara erkeklerden daha farklı görevler verilmekte ve bunun sonucunda da kadınlara daha az ücret ödenmektedir. Doğrudan ayırım ise kadın ve erkeğin

aynı koşullarda, aynı işte çalışmalarına karşın kadına daha az ücret verilmesi durumudur.

Kadın ve erkek arasındaki ücret ayrılıkları için iş sahipleri çeşitli nedenler öne sürmektedirler. Bunlardan bazıları kadınların aynı işte uzun süre kalmamaları, kadınların bilgisiz ve konunun uzmanı olmamaları, buna karşılık verimliliklerinin erkeklere göre daha düşük olması gibi.

Bunların yanında emek sunumu iki gruba ayrılmıştır. Bunlar kadın uğraşları ve erkek uğraşları şeklindedir. Yaratıcılık isteyen ve teknik işle erkek uğraşı olarak görülürken, yukarıda niteliksiz iş olarak gösterilen işlerde kadın uğraşı olarak gösterilmiştir. Bunun sonucunda da ücretlerdeki ayırım normal bir şekilde belirtilmektedir.

Kadın-erkek arasındaki "emeklerinin karşılığı" konusundaki eşitsizlikte önyargıların da önemli bir etkisi vardı; kadınların işe girmelerinin kültürel beklentilere (evinin kadını) uyuşmaması gibi.

Kadınlarının, kendilerinin yaptıkları işlerin, erkeklerinkine göre daha önemsiz olduğunu düşünmeleri, kadın-erkek arasındaki ücret eşitsizliğinde önemli bir noktadır. Bugün bile kırsalda okuma-yazma bilmeyen kadınlar, yorucu ve yaşamlarını adadıkları işlerin erkeklerin işlerinden daha az yaşamsal öneme sahip olduğunu düşünmeleri buna bir örnektir. Anadolu'daki, hatta dünyadaki kadınlar doğal ve yasal olarak hak ettikleri imkanları görememektedir. Bu da onların toplumsal her türlü alanda geri planda kalmalarına sebep olmaktadır. Bir şeyler yapabileceği düşünülen sendikaların bu konudaki ilgisizliği ve kadını gözardı ederek yaptıkları sendika programları kadınların durumunu daha da zorlaştırmıştır. Fakat toplum, toplumsal bir sorun olan kadının ezilmişliğinin göreceği ve bu adaletsizliğe neden olan sebepleri, sonuçları ile birlikte ortadan kaldıracak, bunun için sonuna kadar direnecektir.

Kaynakça

DARGA, Muhibe A. 1976 Eski Anadolu'da Kadın.. İstanbul. İllus (İstanbul Edebiyat Fakültesi)

ŞAHİNKAYA, Rezzan. 1984. Cumhuriyet Köye, Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi. Ankara. TTK

Kaynak: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Halkbilimi Dergisi, Yaz 1998, Sayı:6, Syf:30

Şanlıurfa Folkloru ve Değişim

Abuzer AKBIYIK

Folklor Araştırmacısı

Folklor ürünlerimiz milli kültürümüzün temeli ve iskeletidir. Ancak burada önemle üzerinde durulması gereken husus, bu kültür mirasımızı, milli benliği ve mayasını korumakla birlikte bugünün teknolojik imkan ve şartları içerisinde çağdaş uygarlık düzeyinde oluşturup, biçimlendirmek suretiyle değerlendirmeyi bilinçli bir şekilde yapabilmektir. ¹

Folklorun oluşum ve gelişimi coğrafi, tarihi, ekonomik, sosyal ve kültürel koşullar etkisi altındadır. Bu nedenle yıllar içerisinde bu unsurlarda yaşanan değişiklikler, folklorun da değişimi neticesini doğurmaktadır.

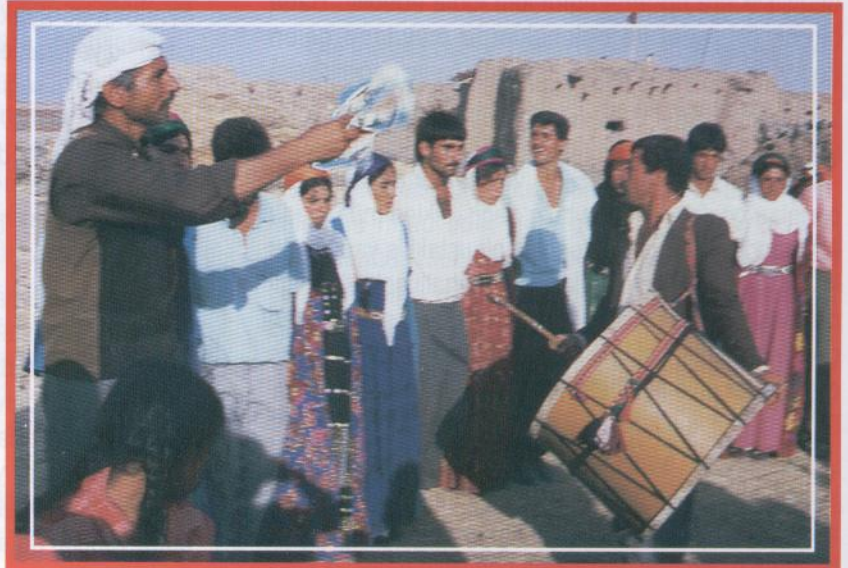
Yapılacak işlem özetle; folklorun sağladığı hammaddeyi özüne dokunmadan, bugünün zevkine hitap edebilecek bir şekilde san'at ve estetik bir boyut içerisinde işlemektir.

Hızlı iletişim araçları, teknolojilerin başdöndürücü hızla gelişmeleri insanların estetik ve sanat anlayışlarını da değiştirmektedir. Dün zevkle dinlediğimiz bir müzik parçası bugün bize yavan gelmektedir. Biz bugünde yaşadığımızı göre, folklor ürünlerini de bugünün anlayışına ve zevklerine hitap edebilecek tarzda ele almamız gerekir. Bu yapılmazsa, Folklor ürünlerimiz katıksız bırakılırsa, bugünün zevkine ve anlayışına hitap etmediği için ilgi görmeyecek ve kaybolup yok olmaya mahkum olacaktır.

Urfalı mahalli bir bestekar olan Hestave, bestelediği "Kara üzüm habbesi" türküsünü birtek cümbüş'ü ile çalıp söylerdi. Şimdilerde orkestra diyebileceğimiz müzik topluluklarında birçok sazla icra edilmektedir. Bu türkü o kadar beğenilmiştir ki, bazı programların jenerik müziği olmuştur. Türkünün birçok sazla aslına sadık kalınarak yeniden ele alınıp çalınması, türkünün kaybolup yok olmasını

önlemiştir. "Otantik olarak icra edilmesi gerekir düşüncesi" bu türkünün ilk çalındığı gibi icra edilsin manasındaysa o zaman biz de bu türküyü bir tek cümbüşle çalmamız gerekirdi. Türkünün cümbüşle çalınıp söylenmesi nostalji ve arşiv yönünden bir değeri olabilir. Ancak bunun dışında o türküyü cümbüşle dinleyecek çok az sayıda insan bulabiliriz. Ama çok sazlarla yeniden düzenlenmiş türküyü bugün herkes zevkle dinlemektedir.

Günümüzde birçok şahıs kurum ve kuruluş bütün folklorik değerlerimiz gibi Halk oyunlarımızı da, geçmişten günümüze gelen şekillerini tespit etmek, korumak ve yaşatarak bizden sonraki nesillere aktarmak düşüncesi ve icraattı içindedir. Bu görüşe katılmamak mümkün değil. Fakat bu noktada şu soru aklımıza takılıyor. Bizden önceki nesiller bize birçok folklor ürünü bırakmışlar. Bizim nesil, bizden önceki nesilden aldığını aynen muhafaza etsin ve bizden sonrakilere bıraksın. O halde bizim nesil -kendi dönemiyle ilgili- bizden sonrakilere ne bırakacak? Diyelim halk oyunlarında atalarımız bize 500 oyun bıraktı biz bunu tespit edip bizden sonraki nesillere 500 oyun olarak aktarırsak, biz ne yapmış olacağız? Bu kadar yılları boşa mı geçirmiş olacağız? Halbuki hayat devam ediyor, teknolojik gelişme, iletişim, ses, görüntü ve

bilgisayardaki bu kadar hızlı gelişmeler birçok değerlerimizde olduğu gibi halkoyunlarımızı da etkilemiştir. Gerek oyunlarda gerekse müziğinde yeni arayışlar, yeni varyasyonlar, yeni uygulamalar ortaya çıkarmıştır ve çıkarmaktadır. Bu bir tabii gelişmedir. Zaman içerisinde halkın benimsediği kalır, benimsemediği geldiği gibi gider. İşte biz Halk oyunlarımızı yeniden ele almakla bu tarihi gelişimi sürdürüyoruz. Atalarımızdan bize miras kalan oyunlarımızı koruduğumuz gibi yeni düzenlemeleri de yapıp halkın beğenisine sunuyoruz. Dolayısıyla bizden sonraki nesillere hem bizden önceki nesillerin mirasını taşıyor hem de bizim neslin ortaya koyduğu gelişmeleri aktarıyoruz. Tarih süreci içinde bu değişim ve gelişme sürüp gidecektir.

Aksi halde yeni gelişme ve değişimlere kapalı olarak sadece eski oyunları korumaya çalışmak, halk oyunları çalışmalarını eksik bırakır ve halk oyunlarını basit bir daireye koyarak gelişmesini, canlanmasını önler. Halbuki hepimizin ortak amacı; Halk oyunlarını derleyerek kaybolmasını, gençlere sevdirek yaşatmak ve bizden sonraki nesillere aktarmak suretiyle de halk oyunlarımızın nesiller boyu yaşamasını sağlamak olmalıdır.

Genel olarak oyunları, ilk insanların tarihi kadar eski olduğunu söyleyebiliriz. Ama bizim şu anda oynadığımız halk oyunları ne zaman ortaya çıkmıştır, kim tarafından ilk olarak oynanmıştır. Bu konuda bilgilerimiz çok yetersizdir. O halde bugün oynanan oyunların çıktığı gündekinin aynısı olduğu, tarih içerisinde gerek figür ve gerekse ezgi olarak çeşitli değişikliklere uğramadığını kim iddia edebilir. Hatta birçok örf, adet ve geleneklerde meydana gelen değişiklikleri nazara alırsak değişmiş (veya değiştirilmiş) olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Şanlıurfa'da son 25-30 yıl içerisinde oynanan oyunları gözleyerek ben bazı değişiklikleri müşahade etmişimdir. Bu değişiklikler öyle bir ustalıklarla yapılmıştır ki; birçok gencimiz oyunlarımızı mahalli şekliyle değil de, değiştirilmiş şekliyle bilmektedir. Yeni şeklini bilen gençler, otantik şekliyle oynayan gurubu görse yanlış oynuyorlar diye itiraz etmektedirler.

Bu hususa örnek olarak verebileceğimiz bir oyun, şu anda bütün Halk oyunları ekiplerimizin oynadığı iki ayak (Diniğ) oyunudur. Bu oyunun eski oyuncular tarafından oynanan ve öteden beri bilinen otantik şekli

vardır. Halk oyunları ile ilgili yarışmaların sistemli olarak başladığı 1970'li yıllarda okullarda ekipler kurulup oyunların provası yapılmaya başlandığında bu oyunun figürlerinde ekip elamanlarının uyum sağlamada zorlandıkları görülmüştür. Bunun üzerine otantik oyunda çok esnek olan ve hemen hemen farkedilmeyen öne doğru ayak çıkarma hareketi, göze daha hoş gelecek ve ekip elamanlarının uyumu sağlamak üzere, o zamanki oyun eğitmenleri olan hocalar tarafından, aç yaparak ayağı öne çıkarma ve kırma şeklinde oynatılmaya başlamıştır. Okullarda oyun öğrenen ekip elamanlarının hemen hemen hepsi oyunun bu son şeklini tanımakta ve yıllardır yarışmalarda da bu şekilde oynamaktadırlar. İşin garip tarafı Jüri elamanları da yıllardır oyunu mahalli değil de yeniden düzenlenmiş şekliyle tanımaktadırlar. Birçoğu oyunun aslının o olduğunu sanmaktadır. Öyle zannediyorum ki, yarışmada bir ekibimiz otantik şekilde oynasa, yöreyi çok iyi bilmeyen jüri üyelerinin çoğu, "Bu oyun Urfa ekiplerinin yıllardır oynadığı iki ayak oyunu değil, bu oyun da nerden çıktı?" diye itiraz edeceklerdir. Oyunun figüründe birlik ve bereberliği sağlamak üzere yapılan düzeltme yanlış mıdır? Hayır.. Otantik dediğimiz mahalli oyun ham vaziyettedir, düğünlerde ve meydanlarda oynanmaktadır. O oyun mahalli düğünlerde ve meydanlarda o eski şekli ile devam eder.

Herhangi bir halk oyunu yarışmalarda oynanmaya ve sahnede gösteri olarak sunulmaya başlandığında, göze ve kulağa daha hoş gelecek, ekibin uyumunu sağlayacak müdahaleler yapılmalıdır. Urfa oyunlarından iki ayak oyununda bu yıllar önce yapılmıştır. Yıllardır bütün oyuncular yeni şekliyle oynadığına, jüriler bu şekliyle kabul ettiğine, halkımız bu şekliyle seyrettiğine göre, yapılan değişiklik sırtmamıştır, dışlanmamıştır. O halde başarılı bir uygulamadır diyebiliriz.

İşte değişimden, yeniden düzenlemeden kastımız ve amacımız budur. Öyle bir uygulama yapmalıyız ki için aslını bozmasın, fakat günün göz ve kulak zevkine hitap edebilsin. Aynı zamanda herkes tarafından kabul görsün.

Bu arada şunu da belirtmek isterim. Birçok bölge oyununda olduğu gibi Şanlıurfa halk oyunlarında da oyunun başında oynayan kişinin zaman zaman ortaya çıkıp figürler yaptığı görülür. Okul ekiplerinde başta oynayan kişilerin hemen hemen hepsinin yaptığı ferdi figürler aynıdır. Fakat mahalle düğünlerinde veya köyde kendi kendine öğrenipte ekip başı olarak oynayan kişilerin ferdi figürleri apayrıdır. Eskiden mahalli düğünlerde oynayan ustaların kendilerine has figürleri de olurdu. Hatta dört kişi olarak oynanan Dörtlü değnek oyunu bile değişik mahalle gurupları (eski tabirle takımları) tarafından oynandığında, oyunun temeli aynı olmakla birlikte çok değişik figürlere rastlanırdı. Bir mahallenin takımında oynayan oyuncu, diğer mahallenin takımında Dörtlü Oyununu rahatlıkla oynayamazdı. Bu nedenle eskiden Dörtlükçüler (Dörtlük oyununu oynayanlar) beraber gezer düğünlere de beraber giderdi. Bazı figürlerini değişik oynayan kişilere, "Sen oyunun otontiğini bozuyorsun" diye kimse itiraz edemezdi. Bilakis, gerek ferdi gerekse dörtlü oyunda yerine göre değişik figürler katmaları oyuncuların ustalığını gösterirdi. Urfalı eski oyunculardan Kerruka Müslüm'ü buna örnek olarak gösterebiliriz. Kerruka Müslüm'ün kendine has figürleri vardı.

Halk oyunlarımızla ilgili bir ikinci düzenleme de Kımıl oyunumuzda yapılmıştır. Yıllar önce köylerimizde oynanan kımıl oyunun figürlerinde düzenler yapmış, söz yazmış ve halk oyunları ekiplerimizin sahnede ve yarışmalarda oynayacağı hale getirmiştir.

Bu oyun üzerinde yapılan ilk düzenleme, oyunun figürlerinde olmuştur. Hareketlerde oyuncuların tamamının uyumunu sağlamak üzere ve hareketlerin seyrine bir disiplin getirmiştir. Oyun üzerine yapılan ikinci düzenleme ise oyunun sözlerinde olmuştur. Otantik ezgisi üzerine şu anda söylenen Kımıl türküsünün sözleri Harran Üniversitesi Öğretim görevlisi Bestekar Abdullah Balak tarafından yazılmıştır.² Yıllardır bütün oyuncular ve Jüri üyeleri Kımıl oyununu bu şekliyle tanımış ve sevmişlerdir.

Halk oyunlarımızda son zamanlarda yapılan yeni bir düzenleme de Dörtlü Değenek oyunu müziğinde

yapılmıştır. Ankara Kültür Bakanlığı Türk Halk Müziği Korosu Şefi Mehmet Özbek yıllardan beri davul ve zurna ile dinlediğimiz Dörtlü oyunu yeni bir görüş ve anlayışla ele almış ve bağlama, cura ney, darbuka, def vs. gibi Türk Halk Müziği'nin bütün sazlarını da davul zurnaya katmış ve Dörtlü oyunun müziğini icra etmiştir. Mehmet Özbek'in derlediği bu oyun TRT repertuarına da girmiştir.³

Dörtlük oyunu müziğinin bu yeni şeklinde, müziğin esas çatısına dokunmadan bazı bölümlerde düzenlemeler yapılmıştır. Oyunun "Düz" bölümüne, otantik dörtlük müziğinde olmayan, Bestekar Abdullah Balak'ın bestesi olan Fadile türküsünü eklemiştir. Fadile türküsünün ezgileri oyunun o bölümünde sırtmamaktadır. Yerli yerine oturmuştur.

Esas mesele müdahaleyi yapan insanın o konudaki bilgi beceri ve yeteneğidir. İyi bir mimar, çeşitli taşları kullanarak şaheser bir mimari eser meydana getirebilir, işte oyunlarda ve ezgilerde de yapılan budur. Oyunları ve müziği iyi bilen insanlar, aslına sadık kalarak o oyundan veya müziğinden bir şaheser yapabilirler.

Dörtlü oyunu müziğini çalan çeşitli zurnacıları dinlediğimizde, bazı bölümleri de o günün popüler parçalarını da oyuna uyarladıklarını görmekteyiz. Örnek olarak bazı zurnacı aynı bölümde Mamoş türküsünü çalarken, bir diğeri "Burası Muştur" türküsünü çalmaktadır. Bir zurnacı sınırlı müzik bilgisiyle böyle bir müdahaleyi yapabildiğine göre, bu işlerden anlayan insanlar da aslına sadık kalarak düzenlemeler yapabilmelidir.

İşte mesele budur. Dörtlü oyun otantik şekliyle yine yerinde duruyor, mahalli düğünlerde yine oynanmaktadır ve oynanacaktır. Ama Mehmet Özbek, Şanlıurfa sınırlarına sıkışmış bu şaheser müzik eserini ele almış ve bugünün insanına, bugünün zevkine ve anlayışına, kulağına hitap eder hale getirmiştir. Şimdi TRT repertuarında Mehmet Özbek tarafından düzenlenmesi yapılan Dörtlü oyunumuzun müziği yer almakta ve zaman zaman çalınmaktadır.

Kaynaklar

1 Kemal Baytaş Tur.Tan.Bak.Eski Müsteşar yardımcısı

2 Her Yünüyle Şanlıurfa İl Yıllığı S.85,Kımıl(Halay) Söz:Abdullah Balak, Müzik ve Yöresi:Şanlıurfa, Derleyen:Abdullah Balak

3 TRT Repertuarı, Oyun Havaları Repertuar no.183, Ezginin adı:Urfalı Dörtlük oyunu,Yöresi:Şanlıurfa, Kimden alındığı: A.Toksözgü-M.Muştu, Derleyen:Mehmet Özbek, Notaya alan:Mehmet Özbek

Sedef ve Sedef Kakmacılığı

Taner ARSLAN

Bazı deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan ve sedefçilikte kullanılan sert, beyaz ve gökkuşağı pırıltılı, fosforik özelliği olan maddeye **sedef**, bu maddeyi işleyen kişiye de **sedefkar** denilir. Asırlardan beri bilinen sedef, zamanın tekniği ve milletlerin sanat anlayışına göre şekil almıştır. 15.yy'dan sonra Türk-İslam sanatının tamamen emrine giren sedef, geometrik desenlerin bitmek tükenmek bilmeyen dizilişleri ile gelişimini sürdürmüştür. Daha sonraları kıvrılma, dallanma, ana veya yardımcı bağlarla bağlanma, birbirini kesme ve düğümleme gibi yollarla, çeşitli kompozisyon imkanı veren rumiler, geometrik desenlerle birlikte kullanılmaya başlanılmış ve doğadan stilize edilerek alınan çiçek motifleri (lale, karanfil, gül) kullanılmaya başlanılmıştır.

17. yüzyıl sedef işçiliğinin doruk noktası olup, daha sonraki asır ve yıllarda barok sanatına duyulan heves bir de ekonomik yapının bozulması eklenince bu sanattan uzaklaşmış, ucuz, sanat değeri olmayan eserler üretilmeye başlanmıştır. Ancak Abdülhamit devrinde, yabancı kral ve diplomatlara sedef hediyeler verebilmek için saray sedefkarlığı korunmuştur. Son asrın sedefkarı Vasıf Hoca (kendisi İstanbul Topkapı Sarayı'ndaki Kutsal Emanetler Dairesi'nin kapısını sedef bağa ile yapmıştır.) Özel atölyesinde çalışmasını sürdürürken bir yandan da bu sanatı yaşatabilme çarelerini devrin güzel sanatlar akademisi olan Nefise-i Sanayi'de sedefçilik dersleri vermiştir. 1940 yılında ölümü ile bu sanat dalının genç nesillere aktarılması mümkün olmamıştır.

Sedefçilik, ilk çağın en eski uygarlıklarında görülmekle birlikte sedefin eşyada süs öğesi olarak uygulanışı çok sonradır. Her ne kadar bazı kaynaklar Sümer sanatında sedefin traş edilerek ahşaba uygulandığı, Uzakdoğu ve Güney Asya'da (Hint Sanatında) sedef süslemelere rastlandığı bildirirlerse de, sedefin en yaygın ve en gelişmiş şekliyle Türk Osmanlı Sanatında görüldüğü bilinir. Osmanlıda sedef işlemeciliğinin ilk örneklerini 15.yy sonlarına doğru görmek mümkündür. Edirne'deki tek kubbeli Beyazıt Camiinin kapı kanatlarında görülen sedef işçiliğinin 16.yy'da olgunluk devresine girdiği bilinmektedir. Bu dönemde sedefçilik kapı, pencere, dolap kanatları, kürsü, çekmece, Kur'an mahfazası, rahle, masa, koltuk,

kanepe, sehpa gibi mobilyalar, silah kabzası, nalın, körük, tütün tabakası, kahve takımı, vb. gibi ahşap eşyada görülmüştür.

17. ve 18.yüzyıllarda da sedef süslemeye geniş yer verilmiş olup, Dalgıç Ahmet Ağa, Mimar Sedefkar Mehmet Ağa gibi meşhur sedef ustaları yetişmiş; 17.yy'da Evliya Çelebi yalnız İstanbul'da 100 sedef atölyesi ve 5 bin kadar sedef ustasının sanatlarını yürüttüklerinden söz etmiştir. 19.yy'da Osmanlı sedef işçiliği gerilerken, yüzyılın sonlarında Abdülhamit Han Yıldız Sarayında bir sedefhane kurduğu, burada kendisinin de sedefli eşyalar yapmış olduğu söylenir. 1912 yılında Sedefkar Vasıf Hoca, Beşiktaş'ta işlettiği sedef atölyesinde bu sanatı bir süre devam ettirmiş, hatta onun öncülüğü ile 1936 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde bir sedefçilik bölümü açılmıştır.

Gaziantep'te Sedefkarlık

Yaşayan kaynaklardan edinilen bilgiye göre; sedef kakmacılığın Gaziantep'te 1963 yılında başladığı bilinmektedir. Gaziantep'te ilk sedef atölyesini açan kişi Arif Demir isimli ustadır ve hala hayattadır. Rivayete göre; 1963 yılında Gaziantep'e gelen bir İngiliz turist çevre köylerden topladığı, ağızdan dolma eski bir tabancayı tamir ettirmek için tesadüfen karşılaştığı marangoz Hanifi Çetin Usta'ya göstermiş. Bu usta kendisine getirilen tabancanın kabzasında sedef işleme görünce bunun taklidini yapmaya koyulmuş ve bunu İstanbul'daki antikacılar satmaya başlamış. Bunun üzerine Arif ve Fikret Demir kardeşler Gaziantep'te ilk sedef atölyesini açarak sedef kakmacılık sanatını ilerletmişlerdir.

Her iki ustada halen hayatta olup bunlardan Fikret Demir hala Gaziantep'te Sedef Kakmacılar Odası Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Bugün Gaziantep'te 50 tane sedef atölyesi bulunmaktadır. Bu atölyelerde daha çok turistik eşyaya yönelik çalışmalar ağırlıkta olup, genellikle Ortadoğu'ya satış yapılmaktadır. Gaziantep'te işlenen sedefin yüzde 90'ı dövizle satılmakta ve ülke ekonomisine döviz kazandırmaktadır.

Gaziantep'te yapılan sedef işinde motif, şekil ağırlıktadır. Tüm çalışmalarda Selçuklu ve Osmanlı kültürünün izleri görülmektedir. Çok maharetli usta olmalarına karşın bizim gözlemlerimize göre tek eksikleri

mevcut örneklerle bağlı kaldıkları, yani motif ve model üretmek için bir çaba harcamıyor olmalarıdır. Gaziantep'te atölyesi bulunan sedef ustalarının hepsi hiçbir okul eğitimi almadan, baba mesleği olarak bu işi üslenmişlerdir. Ve bugün işçilik yönünden Mısır ve Suriye'de yapılan sedef işinden daha başarılı eserler üretmektedirler. Gaziantep'te işlenen sedefte; gümüş, kurşun ve sarı prınç tel ile alpako tel kullanılmaktadır. Kakma tekniği ile yapılan sedef işçiliğinde kullanılan ağaç genellikle cevizdir. Renkler kırmızı ve siyah olup kullanılan motiflerde çeşitli geometrik desenler bir arada görülür. Zaman zaman barok ve rumi, arabesk desen çalışmalarına rastlanmaktadır. Bunlar daha çok Osmanlı ve Selçuklu modelleri kopye edilerek yapılan eserleridir.

MOTHER OF PEARL EMBOSSING

Although, white and rainbow twinkle material found in some of the sea animals shells used for inlaiding with mother-of-pearl is called as mother-of-pearl and the person who works with material is called on who produces this.

Moter-of-pearl, which has been known for centuries has formed according to the technique of time and art intelligence of nations. In the 15th century ,mother-of-pearl served for Turkish –Muslim art and has contiued its development with endless geometrical linings since then later on rumi was used, which enables different compositions in curls, branches and with gap or helping joints, cutting each other, and with knots. The flower patterns taken form nature (tulip, colve, rose) had been started to use.

Mother-of-pearl reached its peak point in the 17th century. During the other centuries

And years with the admiration to baroque arts and with the addition of economical regrassion, the interest in this art has decreased. Some other works which had no value were produced. However, during the reign of Abdülhamit , in order to give moter-of-pearl hat been set up. The mother-of-pearl expert of the last century, Vasif Hodja (he made the door of Sacred Safekeeping office at İstanbul Topkapı Place) was continuing hiss works in hiss own workshop , at the same time he looked for other ways to continue this art, and he gave lecturess about mother –of-pearl at Nefise-i Sanayi which was a modern arts acedemy.

When he died in 1940, it was imposible to transfer this art to young generations. Although moter-of-pearl works was seen in old civilisations, use of mother-of-pearl as an ornamentation material started later on.

Even though some sources showed that moter-of-pearl works was used in wood by cutting and in Fareast and in Fareast and South Asia (Indian arts) mother-of-pearl works, the most common examples of these works were seen at the end of 15th century. Mother-of-pearl works were seen on the doors of Beyazıt Mosque in the 16th century. During this period mother-of-pearl works were seen on doors, windows, cupboard

doors, mosque seats, drawers Kor'an cowers, on low reading desks, tables, arm chairs, sofas, tripods, rifle handles, clogs, bellows, tobacco boxes and on coffee seats.

In 17th and 18th centuries great importance was given to mother-of-pearl. During this period Dalgıç Ahmet Ağa, experts. In 17th centry Evliya Çelebi talked about 100 mother –of-pearl workshops only in İstanbul and 500 mother-of-pearl experts caried out their works. Ottoman mother-of-pearl arts declined in 19th century.

During the end of this century Abdülhamit Han opened a mother-of-pearl workshop in Yıldız Place. It is said that he produced these kinds of works here. Vasif Hodja who was an expert of mother-of-pearls, countinued this art in his workshop in Beşiktaş in 1912. A mother-of-pearl department opened in İstanbul Government Modern Arts Acedemy with hiss leadership in 1936.

Mother of Pearls Works in Gaziantep

According to the information compiled from the livin sources,mother-of-pearl embossing started in Gaziantep in 1963.The first man who opened the first mother-of-pearl workshop in an expert called Arif DEMİR and he is still a live.

According to a rumor;an English tourist who came to Gaziantep in 1963 , showed an old rifle , that he had bought from the surrounding villages, to Hanefi ÇETİN he met by chance.This man tries to imitate this rifle when he sees the mother-of-pearl embossing on the handle of İstanbul.As a result of this Arif and Fikret DEMİR brothers openedthe first pearl workshop and developed embossing art in Gaziantep.Both of the experts are a live and Fikret DEMİR is still the maneger of Mother-of-pearl Embossing Clup.Today there are 50 mother-of-pearl workshop in Gaziantep.In these workshops they have been producing touristic products.They generally sell these Middle East Countries. %90 of the mother-of-pearl in Gaziantep have been sold in forein currency,and helps the contry's

economy.

Mother-of -pearl works in Gaziantep are primarily engaged in motifs and drawings.In all of these productions the traces of Seljuks and Ottoman culture can be seen.Although they are very skilled experts,they do not try to prdouce new motifs and models.Mother-of-pearl experts living in Gaziantep do not have any school education.They inherit their jobs from their fathers.Today they have been producing more quality works than Egypt and Syria.Silver lead and yellow brass,wire and alpaca wire have been used in mother-of-pearl which are emroidered in generally walnut.Red

and black are the colors and geometrical drawings and flower motifs are seen on them.Baraque and rumi , arabasque motifs can sometimes be seen on them.These works are the imitations of Ottoman and the Seljuks motifs.

Kaynak

Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü El ve Ev Sanatları Kitabı ,1999, Syf 24

Halk Müziği Sanatçısı, Belkis Akkale ile Bir Söyleşi

“Türkülerdir bizi bize, bizi size, sizi bize getiren”

*Halk Müziğine Yıllarını Vermiş Sanatçı, Belkis Akkale ile Türkülerimiz Üzerine Bir Söyleşi
Yaptık ve Bunu Sizlerle Paylaşım, Türkülerimize “Dil Olmak, Göz Olmak, Yürek Olmak” İstedik.*

Röportaj: Mehmet Hakseven - Deniz Bartlı

Belkis Hanım, Türk Halk Müziği'ndeki başarılarınızla sesiniz ve yorumunuzla gönüllerde taht kurmuş bir sanatçı olarak yapmakta olduğunuz çalışmalar hakkında bize kısaca bilgi verir misiniz?

Öncelikle teşekkür ediyorum, bu güzel sözler için. Yaptığım çalışmaları yıllardır; hepiniz biliyorsunuz. Ben tavizsiz bir çalışma sürdürmeye çalışıyorum. Bu taviz nedir?

Hem kendi kişiliğimden hem de türkülerimden hiç ödün vermedim. Tabii böyle olunca da biraz mücadele gerekiyor. Bazı şeyleri kabul ettirmem çok zor oldu. Prensipleri, kuralları olan bir insanım, kendimi piyasaya uydurmak yerine piyasanın bana uymasını sağladım. İlk başlarda çok zorluk çektim ama herkes Belkis Akkale'nin kurallarını, prensiplerini, şartlarını bilerek geliyor.

Bu çizgiyi tutturmak çok zor, bu çizgide yürümek de zor. Bu yol, engelleri olan bir yol, bilhassa bayan sanatçılar için zor diyebilirim. Çünkü ülkemizde o kadar çok taviz verilmiş ki; hem kültürel anlamda hem kişisel olarak bazı insanlar, birtakım hedeflerine ulaşmak için, birşeyler elde etmek için sürekli taviz vermişler. Kadınlıklarından taviz vermişler, yaptıkları müziğe inanmadıkları için işlerinden taviz vermişler ve bu sürüp gitmiş. Ve ben kendi adıma bu piyasada oluşan bu kargaşayı, keşmekeşliği kırdım. Dediğim gibi çok iyi bir çizgideyim. Belkis Akkale denince Namus-Dürüstlük=İdealistlik bunlar akla geliyor. Bunlar da benim için çok onur verici.

Arif Sağ ile çalışmalarınız devam ediyor mu?

Hala devam etmiyor, şu aşamada. Çünkü biz zaman zaman çalışıyoruz. Zaman zaman tek çalışmalar oluyor. Ben ikili çalışmalara önem veren bir insanım. Birbirimize güç kattığımızı inanıyorum. Kendi adıma değil ama, türkülerle güç kattığımızı inanıyorum. Şu anda benim

tek kişilik bir çalışmam var. 80'li yıllarda söylediğim toplumda iz bırakmış insanların bu türkülerde çok hatıraları var. Hala sevilen istenen türkülerim var. Onların çalışması içindeyim.

Sizce türkü nedir?

Türkü çok şeydir. Benim yaşama sevincim, hayat kaynağım, ekmeğim, aşım, kanım. Türkü benim için herşey, bir yaşam biçimidir. Anadolu insanının yaktığı türkülerini söylemekle kalmayıp türkülerini ve bu kültürü hayatıma geçiren bir insanım. Türkü duygudur.

Gençlerimizin Türk Halk Müziğine olan ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi ama yeterli değil. İlgisi var tabii ki, hala özüne sahip çıkmaya çalışan bir kesim genç var. Ama ülkenin çoğunluğuna baktığınız zaman sadece genç olarak da ayırım yapmak istemiyorum. Tümüne bakıp konuşmak gerekir. Yüzdeye vurduğumuz zaman yozlaşmaya ve o tür çalışmalara prim veren çok büyük bir kesim var. Bunu hepimiz görüp kabul ediyoruz. Tabii ki bizlere, türkülerle ve kültüre sahip çıkan insanlarımız da var. Bunu hepimiz

görüp kabul ediyoruz. Ama şu aşamada yeterli değil. Niye yeterli değil biliyor musunuz? En basit bir misali; Bir halk müziği sanatçısı öz, yalın türkü söyleyen sanatçı kaset yaptığında en fazla 200 bin satıyor. Ama bunun yarısı arabesk, yarısı türkü olunca satan kaset sayısı ikiye katlanıyor. Ama biz bunu istemiyoruz. Öbür yandan bakıyorsunuz, bu ülkede hala arabesk müziği sevip destekleyen çok büyük bir kesim var. 65 milyonun 45 milyonu sevip destekleyen kesim, 15 milyon Türk Halk Müziği seviyor. Ben bunu ticari düşünmenizi istemiyorum. Ben sadece örnek vermek istedim. Demek ki, özümüze, kültürümüze sahiplenme yeteneğimiz çok zayıf. Ama umutsuz değilim, çünkü umutsuzluk kötü şeyler getirir. Umudumu yıllarca

koruyarak mücadele ettim. Bundan sonra da öyle olacak. Umutluyum gençlerden.

Son yıllarda türkü formunda batı enstrümanları kullanılarak, genç nesilin beğenisine sunulan birçok çalışmalar yapılmakta, bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyiz? Bu çalışmaların Türk Halk Müziği'ne olan olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

Batı sazlarıyla yapılan çalışmalar diye soru yönelttiğiniz zaman ben buna karşı çıkmak istemiyorum, çünkü tutuculuğu sevmiyorum. Tabii ki olmalı, bizler de çağa ayak uydurmamız. Biz de türkülerimizi daha geniş kitlelere sevdirmeliyiz. Evrensel boyutlara açılabiliriz, diye düşünüyorum ama bu öyle bir dejenerasyon haline geldi ki. Şimdi bütün kanalların çoğunda türkü duyuyor ve izliyoruz. Yemin ederim ki, bu sevindirici. Türküleri herkes söylesin, türküleri sevmek kutsal birşeydir. Ama yorum, opera yorumu sazlar da alt yapıda batı sazlarımızı kullanalım. Fakat kendi geleneksel sazlarımız önde olsun. Ve yorumu da türkü gibi okuyalım. Niçin operacı gibi okumaya çalışıyoruz. Niçin o toprak kokan nüansları haçnerimizde belirtmiyoruz. Utanıyor muyuz biz kendi toprağımızdan, kültürümüzden, niçin böyle şeylere gerek duyuyoruz. Ben buna karşıyım. Batı sazlarını zaman zaman ben de kullanıyorum. Alt yapıda desteklesin diye ama geleneksel sazlarımız her zaman öndedir. Benim yorumum da her zaman için halk müziği çerçevesinde hiç bir zaman değişmez. O yorumu da değiştirmedim. Şimdi gençler de böyle bir sevda hakim.

Tavırlı türkü okumak zor. Niye zor bunun eğitimini almak lazım. Zor bir iş tabii insanlar ahkam keserken bazı gerçekleri gözardı ediyorlar. Türkü söylemek çok kolay bir şey değil. İnan ki çok zor. Yani diğer müzik türlerinden çok farklılığımız var. Bir kere her yörenin kendine has yorumu var. Bir azeri dinliyorsunuz lehçesi ne kadar farklı. Ritmik özelliği ne kadar farklı. Bir Trakya'ya geçiyorsunuz çok farklı. Her değişik ritmik özellikleri değişik lehçe, değişik tavırlar hakim. Bunu yapabilmek için uzun seneler eğitimini almak lazım. Hani bazıları der ya "eğitime ne gerek var, Allah vergisi bir ses var." Asla kabul etmiyorum.

Eğitim şart, okullu eğitim şart değil. Ama mutlaka özel bir ders almalı, iyi bir ustadan. Zaten halk müziği usta çırak ilişkisiyle günümüze kadar gelmiş. Şu anda İstanbul Üniversitesi'ne bağlı devlet konservatuarı var. Çocuklar burda teknik olarak çok iyi yetişiyor. Gerçekten seviyorum. Belki bizden de teknik olarak üstün yetişiyorlar. Ama bir eksiklik var ve ben bunu görebiliyorum. "Duygu Eksikliği" var. Tavır eksikliği var. Çünkü niye; onlar Anadolu insanıyla birebir kucaklaşmamış, aynı sofradan, aynı tabaktan yemek yiyen Anadolu insanıyla kucaklaşmamış. Bizler aynı sofradan, aynı tabaktan yemek yedik Anadolu insanıyla. O türküleri derlemek için.

Ben 11 film çektim biliyorsunuz. Konservatuar'da eğitim veriliyor ama, o duyguyu vermek te o çocuğun çabasına kalmış birşey arzu ederse gider bu topraklarda o insanlarla diyalog kurar yaşar, o duyguyu da alır.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben çok uzun yıllardır dernekleri destekleyen bir sanatçıyım. Çünkü bunlara ihtiyacımız var. Folklor dernekleri, folklor, halk oyunlarına, halk müziğine, Anadolu kültürüne emek veren bütün dernekleri bu derneklerin nezdinde gençlerimizi tebrik ediyorum. Sizler sahip çıkacaksınız. Biz sadece önde birer örneğiz. Meydanlara çıkıp şu şöyledir, bu şöyledir deme olanağımız yok. İyi örnek, kötü örnek vardır. İnsanın önünde iyi olarak kabul ettiğin örneğin arkasından gidilir. O nasıl olur. Onun yaptığı şeyleri yaparsın, mesela davranışlar. Ben işimi yaparım, özel yaşantımı da yaşarım. Hayır biz de böyle bir şey yok. Eğer sen halk müziğinin halk kültürünün temsilcisiysen özel yaşantına da dikkat et. Bizim toplumumuz yanlış kabul etmez. Anadolu insanı tabii ki.

İnsanlar bana bacı diyor niye, namuslu ve dürüst gördükleri için o payeyi bana veriyorlar. Ama bir bakıyorsun başkaları da bacı diye ortaya çıkıyor. Teşircilikte üstlerine yok. Vücutlarının her tarafı ortada. Böyle olmaz, bacı sözüne layık olmak lazım. Sizce geri kafalı mı düşünüyorum?

Bunun adı tutuculuksa ben tutucuyum. Yaşantıyla sanatçılık iç içedir. Halk Müziği sanatçıları için temsil ettiği üstlendiği misyon farklı diğer türlerden, kültürümüzü temsil ediyoruz. Örneğin ben ağıt okuyorum. Anadolu'da bir insanın, bir ailenin yüreği yanmış. Evladı ölmüş, eşi ölmüş. Onun üzerine bir ağıt yakmış. Ben o kültürle toplum arasında bir köprüyüm.

Görsel araçların Halk Müziğine bakış açısı nedir?

Yozlaşmayı körükleyen birtakım kurumlar var. Ben bir devlet sanatçısıyım. Ben onu reddettim. Kültür Bakanlığı'nın bir kadrolu sanatçısıyım. Bir görevim var, gerçekleri söylemem gerek. Bu toplumu yozlaştırıp, topluma böyle saçma sapan kültürleri dayayarak gençlerin düşünme kapasitelerini daraltmak. Beyinlerini uyuşturmak, diskolarda hoplayıp, zıplayıp da insanlar zannediyor ki Türkiye'nin yaşadığı gerçeklerin üstünü örtecekler. Hayır olmaz, herşeye rağmen çok umutluyum. Çünkü bizim kültürümüzde sıkı sıkıya bağlı, ülkesinin sorunlarından haberdar, yaşadığı sorumluluklardan haberdar bir kesim gençlik var, ben onlardan umutluyum. Onun için basın, halk müziğini türkülere çok fazla yer vermiyor. Niye vermiyor bu da seçim ben şahsen kendi adıma belli bir noktaya geldikten sonra baktım ki, Türkiye'de çok şeyler renk değiştirdi. İki yol var önünde ya sanat deyip o çizgiden gitmek, ya da popülizm diyerek öbür çizgiden gidenlere bakmak. Ben ayak uyduramayacağım. Kendi özümden çok şey kaybediyorum. Ben o defteri kapattım. Sanat için, kültür için dedim mücadele vereceğim. Herkes benim gibi güçlü olabilir mi tabii ki, o misyona sahip çok kişi var. Amma yola yeni çıkmış gençler o kadar güçlü olduklarını sanmıyorum ama idealistlerse bütün zorlukları aşarlar. Bizleri örnek alsınlar. Bizler engeli aşık. Başımız dik alınımız açık geriye dönüp baktığımızda gerek özel yaşamımızda, gerek sanat hayatımızda bir küçücük kara leke yok. Gençlere güzel bir örnektir, takip etsinler. Ben şahsen yoruldu. Bir çok sorumluluğum var. Çekilmek istiyorum ama vicdanen rahatsız oluyorum. Güçlerden biri eksik olunca ne olacak. Çünkü arkadan gelen sağlam birileri yok. Türkülere sevdalı olanlara söylüyorum. Düz çizgilerinden ayrılıp pürüzlü yollara sapmasınlar.

Belkıs Hanım, geçen hafta Aşık Veysel'in ölüm yıldönümüydü, siz neler söyleyecektiniz?

Size bir anımı anlatayım;

13-14 yaşlarındaydım. Ders alıyordum. Aşık Veysel'i

çok seviyordum. Bir gün yakın bir yerlerden Aşık Veysel'in bir düğünde program alacağını duydum. Düğün sahiplerini tanımadığım halde anneme ve babama direttim illaki gidelim diye ve gittik. Bir köşeye oturduk. Aşık Veysel sahneye çıktı. Programı bitince odasına gittiğini gördüm. Hemen arkasından gittim. Ama üzüldüm bu kişi aşıkla okuyor, herkes oynuyor. Bu beni çok üzdü. Kendimi anlattım. Halk Müziğine sevdalı olduğumu söyledim. Ders aldığımı anlattım. Bir tane oku sesine bakayım dedi. Okudum. Bittikten sonra sırtımı şöyle bir sıvazladı. Senin yolun çok açık. İleride yıldızın parlayacak dedi. Sesin bana çok dokundu dedi. Elini öptüm, oradan ayrıldım. Küçücük kafamda öyle şeyler düşündüm. Koskocaman ozan bu ülke, bu toplum onun kıymetini bilmedi ya. Öldükten sonra değerlendi. Dünya edebiyatında yeri var. Edebiyat kitaplarında yer alıyor. Bu kadar olmaz. Yaşarken insanları takdir edelim. Bu ozan yaşamını devam ettirebilmek için bir düğün salonunda yer almamalıydı. Çok acı birşey. Rahat bir hayatı olsaydı, şu an eserleri çoğalacak daha üretken olacaktı. Yaşam şartları ağırsa o ne verebilir. O kadar insan devlet sanatçısı yapıldı. Niçin ozanlara maaş bağlanmıyor.

Geleneksel olarak yapılan Motif'in düzenlediği halk bilim ödülleri ben de ödül aldım. Çok güzel bir davranış. Teşviktir. Ciddi bir çalışmanın, çok ciddi bir hizmetin karşılığında böyle dernek ve kurumlardan takdir anlamında ödül almak çok mutluluk verici. Çünkü mesela bir Kral

TV'den ödül almak benim için hiç önemli değil. Bizim yaptığımız işin derinliğini felsefesini anlamıyor. Bu kültürü bilmediği için o popülizmle işini yürütüyor. Ama bir Motif dergisinde bu işe gönül vermiş, emek vermiş, bu kültürün devam etmesi için çalışan bir kurumdan ödül almak benim için çok daha anlamlıdır.

Kısa bir süre de olsa sinema hayatına atıldınız. Düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Ben 11 tane film çektim. Törelere eseri olan Anadolu kadınının sorunları. Güzel törelerimizde var onlara sahip çıkacağız. Fakat bize zarar veren töreleri uygulamayacağız. Türk toplumunda kadınlar ezildiği için her kesite bunu yansıtmak istedim. Şiddete karşıyım. Benim memleketimde kan davaları var. İnsanlar ne ağıtlar yakmış. Ne acı hikayeler var. Dinleyince tüylerim diken diken oluyor. Mesela bir Ezogelin her yere nam salmış bir dram.

Motif Dergisi olarak bu söyleşi için bize zaman ayırdığınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Bitlis'te Beş Minare

Fatin EREN

1960 yıllarından başlayarak, önceleri "Türk Talebe Federasyonu", daha sonra arkadaşlarımızla kurduğumuz "Türk Folklor Kurumu" ve nihayet Ankara'da kurulmasında önemli rol aldığım "TUFEM" gibi folklorun; halk müziği, halk dansları, derleme ve araştırma görevlerini icra eden teşekküllerde amatör olarak uzun yıllar dansçı ve öğretici olarak, ayrıca halk müziği kollarında çalışmalar yaptım.

Sık sık yurtdışı folklor festivallerine gitmemiz nedeni ile çeşitli ülke folklor gruplarının sahne uygulamalarından ve kareografilerinden etkileniyorduk. Dolayısı ile halk danslarımızın otantizmini bozmadan, ancak daha seyredilir duruma getirebilmek maksadıyla, bazı sahne düzenlemeleri yapmayı, bazı oyunları mahalli türkülerle süslemeyi uygun bulduk ve hayata geçirdik.

Bu anlayıştan hareketle ben de, Bitlis halk dansları uzmanı olarak, özellikle Berite düzeninde oynadığımız Govenk oyunu ritim ve müziğine, Bitlisli şairlerimize ait bazı dörtlükleri uyarlamaya başladım. Yaptığımız, zaten varolan oyun müziğine, uygun söz uyarlamaktı. Bu maksatla yaptığım "Bitlis'te Beş Minare", "Gülizar Çaydan Geçmiş" ve "Bitlis Etrafı Dağlar" türküleri bu çalışmaların örneklerindedir.

"Bitlis'te Beş Minare" türküsünün şairlerimizce yazılan orjinal metni aynen;

*Bitlis'te beş minare
Yüreğim dolu yare
İsterem yanan gelem
Cebimde yok beş pare*

şekindedir.

Sözler bu şekilde uygulandığında oyun ritim ve müziğine uymadığından, oynanırken söylenen türküdeki, "Beri gel oğlan beri gel" ve "Beri gel canan beri gel" sözlerini ben ilave ederek düzenledim. Dolayısı ile türkünün sözleri;

*Bitlis'te beş minare
Beri gel oğlan beri gel
Yüreğim dolu yare
Beri gel canan beri gel
Beri gel oğlan beri gel
İsterem yanan gelem
Cebimde yok beş pare
Beri gel canan beri gel,*

şeklini aldı.

Türkümü ilk kez TRT televizyonunda, halen Ankara Radyosu Halk Türküleri Korosu'nda icracı ve yönetmen olarak görev yapan ve bizimle halk danslarında da görev alan Erkan Sürmen ismimi anons ederek okumuş, keza daha sonra aynı tarihlerde Recep Kaymak da televizyonda icra etmiştir.

1972 yılında Ankara'da benimle temasa geçen folklor otoritelerimizden Doç. Dr. Cemil Demirsipahi tespit ettiği üç türkümü hazırlamakta olduğu kitabına almak istediğini, Bitlis Halk Eğitimi ile yaptığı temas neticesinde bu türkülerin Fatin Eren'e ait olduğunu öğrendiğini, notalarını yazarak kitabına basacağını belirterek onayımı talep etti. Uygun gördüm. Nitekim İş Bankası Kültür Yayınları serisinde, 1975 yılında "Türk Halk Oyunları" adıyla neşredilen kitabına aldı ve 44, 45 ve 46'ncı sayfalarında yayınlandı.

Demirsipahi'ye, bu türkülerin TRT Halk Müziği Dairesi'ne verilerek, repertuarına almalarını sağlamayı düşündüğümü söylediğimde, Demirsipahi ve Erkan Sürmen, TRT'nin, repertuarına bestecisi belli olmayan türkülerini aldığını, oyun müziğine uyarlanmış olursa bile yapımcısı belli olan türkünün repertuara kabul edilmediğini ifade ettiler. Bunun üzerine, amatörce faaliyet yürüttüğümünden ısrarcı olmadım. Ancak Demirsipahi, türkülerini kitabına aldığını ve "Beste: Fatin Eren" diye yazdığını, dolayısı ile bir başkasının bu türkülere sahip çıkamayacağını ifade etti. Ne var ki daha sonra "Bitlis'te Beş Minare" türküsünün TRT repertuarına girdiğini tespit ettim. Mehmet Özbek yeniden notaya almış ve derleyen Nazmi Zülfikar diye kayıt düşmüş. Bir örneğini TRT'den aldığım bu belge tetkik edildiğinde görülecektir ki, İnceleme tarihi 4 Ekim 1983 olarak yazılı olup Derleme Tarihi belli değildir.

Daha önce Cemil Demirsipahi tarafından basılan ve kültür faaliyetleri ile ilgili tüm kuruluş ve TRT'de, hatta Mehmet Özbek'in özel arşivinde bile bulunması gereken kitaptan haberdar olunmaması hayret verici bir durum olarak gözükmektedir.

Uyarılarım sonucu Nazmi Zülfikar Motif dergisindeki yazısında "Türkünün kaynağının Fatin Eren olduğu kanaatindeyim" demek nezaketini göstermiştir.

Bu konuda TRT nezdindeki gerekli girişimde bulunacağım gibi, gerekirse yasal yollara da başvurulması cihetine gidilecektir.

Sivas Halayları

Dr. Erdoğan ÖNDER

Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Görevlisi

Sivas, tarihin her döneminde merkezi bir konumda önemini sürdüren, çeşitli kültürlerin kaynaşıp yoğrulduğu bir şehirdir. Tarihi süreç içerisinde, doğudan batıya, kuzeyden güneye, göç kervanlarının uğrak merkezi olması hasebiyle, değişik grupların ve kültürlerin etkisinde kalmıştır.

Kızılırmak havzasının Sivas'ı içine alan ve çeşitli istilalara uğrayan bölümü, değişik yönetimlerin etkisi altında kalmış, ama çoğunlukla Kapadokya sınırları içerisinde yer almıştır.¹ Dolayısıyla, Hititler'den Anadolu Selçuklularına, Romalılardan Osmanlılara kadar, büyük devlet ve medeniyetlerin, hükümlerlik mücadelelerine sahne olmuş, ama, uzun yıllar Türk kimliğini kaybetmemiştir. Kaldı ki, Milli Mücadele yıllarında da bu merkezi konumunu ve önemini korumuştur.

Sivas adının ne anlama geldiği ve bu sözcüğün nasıl bir değişim serüveni izlediği tam olarak aydınlatılamamıştır. Bu konuda ortaya atılan çeşitli rivayetlerin bulunduğu, ama bunlardan hangisinin doğru olduğu konusunda ortak bir görüşün oluşamadığı da belirtilebilir. Evliya Çelebi'ye göre, Sivas, Hz. Zekeriya zamanında Cimcime'nin kardeşi tarafından kurulmuş, bu kralın adının Sebas olması nedeniyle şehre bu ad verilmiş ve zamanla sivas'a dönüşmüştür.² Ayrıca, Sivas isminin, Hititlerin bir kolu olan, Sebasip kavmine dayandırıldığı gibi, Selçukluların da kullandığı Farsça'dan kalma, üç değirmen anlamına gelen Sebas kelimesiyle de ilişkisinin olduğu sanılmıştır.³

Başka bir görüşte ise Sivas adının Sipas'tan geldiği, efsaneye göre, Sivas şehrinin bulunduğu yerde üç gözden akan suyun, birincisinin Tanrıya şükran, ikincisinin ana-babaya

minnet ve üçüncüsünün ise küçüklerle şevkat etmek anlamına geldiği, ama sonraları bu pınarın kuruduğu, yerinde ise sadece Sivas şehrinin kaldığı dile getirilmektedir.⁴

Kısaca ifade etmek gerekirse, Sivas'ın adıyla ilgili dile getirilen görüşler henüz kesinleşmemiştir. Ama, kesin olan bir nokta şudur: Sivas, tarihin her döneminde çok zengin bir kültürel keşişme kavşağı olmuş ve bugünkü kültürel yapısını, bu tarihi zenginlikle oluşturmuştur. Dolayısıyla, üzerinde duracağımız Sivas halaylarını da bu nokta dikkate alınarak değerlendirmek, konunun anlaşılması bakımından önem taşımaktadır. Zira, Sivas yöresinde çekilen halayların, bir bölümü, başka bölgelerde de bulunmaktadır. Bunu, kültürel bir etkileşimin doğal sonucu olarak görmek, daha doğru bir tahlil yapma imkanı verir. Hemen belirtelim ki, bu ifadeden, Sivas'ın kendine has bir halay yapısı ve kültürünün olmadığı anlamı çıkarılmamalıdır; tersine halay kavramının en yaygın olarak kullanıldığı ve yaşatıldığı bölge, Sivas ve civarıdır.

Halay Kavramı

Sivas yöresinin halaylarını tam anlamıyla açıklayabilmek için, bu etkinliklere adını ve anlamını veren "Halay" kavramının kısaca açıklanmasına ihtiyaç vardır.

Sivas yöresinde, düğün, şenlik, eğlence ve bayramlarda, halkın biraraya geldiği zaman en önemli eğlence ve coşku aracı halaylardır. Bu meyanda, halk arasında "Halay çekmek", "Halay tutmak", "Halaya durmak", "Halaya kalkmak" gibi deyimlerin yoğun olarak kullanıldığı görülür. Aslında bu deyimlerin hepsi, halay adı verilen oyunun sergilenmesini ifade eder.

Halay kavramının nereden geldiği konusu da tartışmalıdır. İlgili literatüre bakıldığında, kimi görüşlerin, bu kavramın Farsça'dan geldiği, kimilerinin, yöreye has özel bir kavram olduğu, kimilerinde ise bu kavramın Türkistan'a uzanan bir mazesinin olduğu vurgulanmaktadır. Burada tüm görüşlere ayrı ayrı yer verilmeyecektir. Yalnızca, kavramın tanımlanmasına ilişkin bir kaç açıklama vurgulanacaktır.

Gazimihal'e göre, halay kavramının etimolojik bakımdan kalgay'dan gelme ihtimali vardır. Kalgay, eski bir Türkçe kavramdır; kalgımak fiili, hoplayıp, sıçramak anlamına gelir. Bazı yörelerde ise kalgı kelimesi, doğrudan raks anlamında kullanılır.⁵ Ama, buna rağmen Gazimihal, halay kelimesinin, oyun anında oyuncuların ağzından yükselen "Yalay hey" ünleminden kaldığını da vurgular. Bizim yaptığımız araştırmalarda, Sivas yöresinde halaycıların, oyun anında "Yalay hey" ünlemini pek kullanmadıkları, onun yerine "Ala hey", "Aley", "Hey hey" ünlemlerine daha fazla önem verdikleri

demektedir. Aslında, "Âlây" kelimesi Farsça olup, toplu halde, topluca anlamını vermektedir. Halk ağzında, tıpkı "Örgüç'ün hörgüç, ark'ın hark, aşlama'nın haşlama'ya dönüştüğü gibi, "alay" kavramının da halaya dönüşmesi muhtemel iken, yine de kesin bir tahlilin olduğu söylenemez. Üstelik, bu konu dilbilimcilerin uzmanlık alanına girmektedir.

Başka bir tanımlamaya göre halay, davul-zurna eşliğinde topluca oynanan, en az üç kişiden başlayıp genişleyen, toplu düz dizi halinde ve disiplinli olarak sergilenen, el ele tutularak, halka oluşturularak ve muntazam ritimlerle ayak vurarak oynanan oyun türüne denilmektedir.⁹ Halayların önemli özellikleri ise, genellikle açık havada davul-zurna eşliğinde, ellerin omuzlardan veya parmaklardan ya da belden tutularak, bir baş çeken ve onun yardımcısı "poççik" tarafından yönlendirilerek oynanan bir oyun tarzı olmasıdır.¹⁰

Sivas yöresinde ise halay, "bir eğlence, bir kutlama töreninde, geleneğe bağlı olarak, davul-zurna eşliğinde ve bilen

ortaya çıkmıştır. Burada bir değişimin varlığından söz edilebilirse de, "Yalay hey" ünleminin yanlış algılanmış olma ihtimali daha büyüktür.

Halayın, Konya bölgesinde "Baş örtüsü" anlamına geldiği görülmektedir.⁶ Uspinski, bir halay ezgisini notaya alarak bastırılmış ve bu kelimenin kadın havası olduğunu vurgulamıştır. Halk arasında karı karşılığında "heley" kelimesinin kullanıldığı da tespit edilmiştir.⁷

Halay kavramının, Farsça alaydan geldiği konusunda görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşlerden birisine göre, Halay, birlik, beraberlik, yardımlaşma gibi toplu hareket anlamına; alaydan gelen insan topluluğu anlamına ya da devamlılık, süreklilik anlamına gelen bir kavramdır.⁸ Oysa Gazimihal, halay kavramının, alaydan geldiği görüşüne pek katılmamakta ve "yer yer Halay veya Haley, yahut Haliy telaffuz olunan oyun adını 'Alay' kelimesiyle izaha kalkışmak galiba yanlış olmaktadır"

şahısların olgun edasıyla yürütülen meydan oyunlarına"¹¹ denilmektedir. Bu tanımda görüldüğü gibi, Sivas'ın özellikle köylerinde halay, bir geleneği sürdürme anlayışı olarak algılanmakta; halaylar konusunda yetenekli ve bilgili olan şahıslar tarafından sergilenmesine önem verilmektedir. Aslında, halayların sergilenmesinde iyi oyuncuların halaya durması ya da bu gibi şahıslara mendilin verilmesi geleneği, anlamı bilinmese de hala halk oyunları camiasında etkisini sürdürmektedir.

Halay, "asırlardan beri gelen ve karakteri bakımından ailede eğlence oyunundan tamamıyla farklı 'ritual dance' mahiyetini taşıyan çeşitli sıra oyunlarımızın genel adıdır"¹² ve en önemli halay merkezi olarak da Sivas yöresi gösterilmektedir. Hatta halay kavramının çıkış yerinin Sivas olduğu yönünde görüşler de vardır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, halay, oyuncuların birbirlerine bağlı ve bağımlı olarak yürüttükleri, davul-zurna eşliğinde

sergilenen, kendine has üslup ve edası bulunan oyunların genel adıdır. Ritim, hareket ve mimiklerin bir bütünlük içerisinde kaynaştığı bir coşku, bir eğlence vasıtasıdır.

Sivas Halaylarının Ana Nitelikleri

Diğer birçok oyun türünde ve oyun bölgelerinde olduğu gibi, Sivas halaylarının da kendine özgü birtakım özelliklerinin bulunması gayet doğaldır. Bu doğallık, aslında kültürün kendi orijinalliklerinden kaynaklanır. Bir kültürün orijinalliklerini ise, bölge halkının karakteri, hayat şartları, imkanları, yaşadığı olaylar vb. gibi saikler belirler. Sivas halayları da, bir kültür unsuru olarak, derin bir tarihi geçmişe sahip olup, Sivas halkının yaşadığı önemli olaylardan etkilenecek, günümüze kadar ulaşmıştır. Bu bakımdan, Sivas halaylarını açıklarken, onun arka planını oluşturan duygu, düşünce, inanç ve yaşanan olayların yapısını dikkate almak gereklidir. Hemen belirtelim ki, zikrettiğimiz yapısal özelliklerin analizi, bu makalenin kapsamında yer almadığı için, geniş kapsamlı açıklamalara yer verilmeyecektir.

Sivas yöresi oyunlarının türü, halaydır. Yani, oyuncuların birbirlerine bağıllığı ve bağımlılığı esastır. Bu bağımlılık, aslında halkın dayanışmacı yapısından kaynaklanmaktadır. Kimi zaman oyunlar sergilenirken, özellikle ekip başlarının (baş halaycı) ferdi birtakım figürlere yer verdikleri görülse de, bu durum, halayların karakterinden değil, daha çok oyunu sergileyen şahsın zevk ve coşkusundan kaynaklanır. Sivas bölgesinde Halay türü oyunların dışında, özellikle Alevi topluluklarca icra edilen bir de semahlar vardır ki, bunların niteliği ve ortaya çıkış nedenleri farklı olduğundan bu makalenin kapsamına dahil edilmemiştir ve bu alanla ilgili araştırmalarımız devam etmektedir.

İkinci olarak, Sivas halaylarında temel çalgılar, davul-zurna olduğu halde kimi bölgelerimizde def, klarnet, cümbüş, darbuka ve keman gibi çalgı aletleri de kullanılmaktadır. Hatta, Karadeniz bölgesine yakın olan yerleşim birimlerinde, zaman zaman kemence'nin kullanıldığı da gözlenmektedir.

Yörede, çoğunlukla halk ağzında kaba zurna diye tabir edilen zurna ile meydan davulu adı verilen davul kullanılır. Ancak, son yıllarda, özellikle halayların yarışma amaçlı olarak kapalı alanlarda sergilenmeye başlaması, bu çalgı aletlerinin ses ve ebat olarak değişmesine yol açmıştır.

Sivas halaylarında, baş çeken, pöccük ve baş altı gibi statüler, oyuncuların yetenek ve tecrübesine göre verilir. Bu

statüler, oyunun yönlendirilmesinde önemli rol oynar. Oyuncuların tamamı, baş çekenin (ekip başı) komutlarına bağımlıdır. Ekibin düzgün bir sıra halinde oynanmasını sağlama görevi, ekibin sonunda yer alan "pöccük"e aittir. Baş altında oynayan ise, ekip başının bağımsız figürlere geçmesi ya da dalgalık yapması halinde, uyarıcı olarak bir sorumluluğa sahiptir.

Sivas halaylarında, genellikle dört bölüm vardır. Yani ağırlamayla başlayıp, yanlama, yeldirme ve sekme (şıçrama, hoplatma) bölümüyle son bulur. Bu bölümlerin her birinin farklı melodisi vardır. Ama bu melodi farklılığı, hem müziğin hem de oyunun bütünlüğünü bozmaz. Son dönemlerde, özellikle taşra müzisyenleriyle, merkez müzisyenleri arasında hem usul yönünden hem de sergileniş yönünden birtakım farkların olduğu, bunun ise çoğunlukla oyunların sahneye uyarlanması ve yarışmaya ağırlık verilmesinden kaynaklandığı, bizzat müzisyenlerce dile getirilmektedir.

Sivas halayları, genellikle meydanlarda sergilenmeye müsait bir yapıya sahiptir. Her ne kadar, hava şartlarının müsait olmadığı zamanlarda kapalı mekanlarda da oynansa da, görüşme yaptığımız halaycıların, böylesi mekanlarda "açık havada çektikleri halaylar kadar" zevk almadıkları belirlenmiştir. Ama, kadın halaylarının hemen tamamı, kapalı mekanlarda sergilenmektedir. Buna rağmen, son dönemlerde, açık alanlarda yapılan düğün ve eğlencelerde de kadın halaylarının sergilendiğine şahit olunmaktadır. Bu durum, Sivas halkının yaşamakta olduğu sosyal değişimle açıklanabilir.

Sivas halayları, genellikle kadın ve erkeklerin ayrı ayrı yürüttükleri bir özelliğe sahiptir. Bunun temelinde ise halkın inanç yapısının etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, oyunların karakteri, kadın-erkek ayrımını zorunlu kılmaktadır. Çünkü, erkek oyunları, daha seri, daha bir sert görünüme sahip iken, kadın halayları, daha yumuşak ve narin bir estetiğe sahiptir. Bu farklılık, hem erkekler hem de kadınlar tarafından oynanan ortak halaylarda bile kendisini hissettirir. Bunlara ilave olarak, özellikle akrabalar arası toplantılarda karma ekip dizisine rastlamak mümkündür. Üstelik, özellikle Alevi inancına sahip köy ve gruplarda alaca-karma dizisinin yoğun olarak sergilendiğine rastlanılmıştır.

Sivas halaylarında, el, yüz ve ayak estetiği daha bir önem taşımaktadır. Özellikle erkek halaylarında, mertlik, yiğitlik, cesaret ve şefkatın mimiklerle ve vücut hareketleriyle

yansıtılması, halayların anlamlarına da pek uygun düşer. Kadınlarda ise, zerafet, güleriyüzlülük ve ağırbaşlılık, yine mimik ve vücut hareketlerine yansır. İlave olarak, erkeklerin göğüsleri öne doğru çıkık bir vaziyettedir. Bu hal halaycılarının gurur, cesaret ve itibar gibi özelliklerini yansıtır. Kadınlarda ise tersine, göğüsler omuz ve kollar arasında sıkışmış, içe çekik bir durumdadır. Bunun temelinde ise, halkın inanç yapısının olduğu, kaynak şahıslarla dile getirilmektedir. Kolların konumu noktasında da bir farklılık vardır. Erkeklerde genellikle omuz hizasından kollar hareket ettirilirken, kadınlarda göğüs hizasında hareket ettirilmektedir.

Sivas halaylarındaki temel sahne formları, daire, yarım daire, düz çizgi ve karşılıklı düz çizgidir. Erkek oyunlarında yarım daire ve düz çizgi yoğunlukta iken, kadın halaylarında daire, yarım daire ve karşılıklı düz dizi yoğunluktadır. Yani, erkek halaylarının temel formları, meydan düzenine göre oluşmuşken, kadın halaylarında bu durum kapalı alanların niteliğine göre oluşmuştur. Üstelik kadın halaylarının önemli bir bölümü karşılıklı söz yarışmasıyla düzenlendiğinden, karşılıklı düz dizi yoğunudur. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, oyunların sahneye uyarlanması ve yarışmalarda puan kırdırma endişesi, özellikle kadın halaylarında dairesel formun kullanılmamasına yol açmış, bu anlayışın temel etmesi halinde, bu formun tamamen yok olacağı endişesi ortaya çıkmıştır.

Sivas halayları, kimilerine göre en az üç, kimilerine göre ise en az yedi kişiden başlayan ve üst sınırı katılanlara bağlı olarak artan gruplar tarafından sergilenmektedir. Bu durumlarda, halaya kalkanların bir bölümü, oyunu hakıyla bilen kişilerden oluştuğu halde, bir bölümü de halay öğrenmek isteyen kişilerden oluşur. Özellikle köylerde, halayların planlı bir eğitim-öğretimi yapılmadığından, öğrenmek isteyenlerin, usta oyuncularını izleyerek ya da ekibin sonlarına durmak suretiyle bu eksikliklerini giderme yoluna başvurdıkları gözlenmiştir.

Sivas halaylarında, iklim şartlarının, doğal özelliklerin ve toplumsal olayların önemli derecede rol oynadığı görülür. Örneğin, erkek halaylarının çoğunluğunda yer alan yanlama ya da sıktırma adı verilen bölümlerde, sıradağların birbirine yaslanması etkili olduğu yönünde görüşler mevcuttur. Ayrıca, gerek Madımak halayında gerekse Kargın halayında doğal özelliklerin etkisini hissetmek mümkündür. Özellikle Kargın halayındaki, ileri geri gidilerek sergilenen figürler ve hoplatma bölümündeki hızlı içiçe geçen dairesel formlar, coşkun suların bir engele çarpmasıyla oluşan su kıvrımlarını andırmaktadır. Yine, halkın geleneksel giyim-kuşamındaki renk cümbüşünde, doğal iklim şartlarının etkisi açıkça ortaya çıkar. "Kar yağar bardan bardan", halayı, yine yoğun kış şartlarını anlatan bir özelliğe sahiptir.

Sivas halaylarını, çalgılı ve sözlü olmak üzere ikiye ayırarak incelemek mümkündür. Her ne kadar, halayların önemli bir bölümünün sözleri mevcut ise de, özellikle merkezde sergilenen oyunlarda, bu sözler yerine müziğin kullanıldığı, hatta birçok halayın sözlerinin unutulduğu gözlenmiştir. Tersine, kadın halaylarının büyük bir bölümü, çoğunlukla köylerde sözlü olarak icra edilmektedir. Bu sözlerin bir kısmı, halayın ortaya çıkış nedenine bağlı olarak söylenirken, bir kısmı da, karşılıklı yarışma anlayışına bağlı olarak, çeşitli manilerin ve türkülerin, aynı ezgiyle okunması esasına dayanır. Örneğin, Dudum halayı, bu türden birçok maninin söylenmesiyle yürütülmektedir. Hatta, bu özelliği nedeniyle, Dudum halayı, "İnce Dudum, İnce Düzüm" adı altında iki kez derlenmeye sahne olmuştur.

Sivas halayları içerisinde, başka bölgelerde oynanan oyunlara da rastlamak mümkündür. Ancak, bu oyunların, aslen hangi bölgeye ait olduğu tam olarak bilinmediğinden ve bu oyunların, Sivas karakterini kazanması nedeniyle, Sivas halayları içerisinde alınıp oynandığı görülmektedir. Üstelik, Sivas'ın coğrafi konumu nedeniyle, tarihin her döneminde bir göç, bir geçiş merkezi olması, bu tür oyunların zamanla Sivasta

yerleşmesine ve mahalli kimlik kazanmasına yol açmıştır ki, kültürel etkileşimin mantığı gereğince, bu durum normal karşılanabilir. Bu oyunlar arasında, Temürağa, Hoşbilezik, Daldala, Dillala gibi oyunlar sayılabilir.

Sivas halayları içerisinde, İş halayı ve Yumruk oyunu (sinsin) gibi, inanç temeline bağlı olarak yürütülen oyunlar da yer almaktadır. Her ne kadar, Sinsin oyunu, Adıyaman'a mal edilse de, tarihi ve kültürel geçmiş bir olan Türk toplumunda, değişik bölgelerde ve değişik adlarla oynandığı, bunun yadırganacak bir durum olmadığı da ortadadır. İş halayında ise, doğaüstü güçlere bir yalvarma ve ona şükran duyma düşüncesinin açıkça dile getirildiği görülür. Oyuncuların, ellerini göğüslerine koyarak, bir süre yakarış ve muhtaçlık duygusuyla yukarıya doğru bakmaları ve sonuçta şükran duygularını dile getirmek için dua etmeleri, bunun açık ifadesi olarak yorumlanabilir.

Sivas halayları çekilirken, ekip başının ve ekip sonunun (pöccük) ellerinde birer beyaz mendil bulunur. Bu mendil, bir yandan oyunun yönlendirilmesinde komut aracı olarak kullanılırken, diğer yandan usta oyuncuları belirleyen bir işaret olarak da kullanılır. Kadınlarda ise, köylerde pek yaygın olmamakla birlikte, özellikle gösteri ve yarışma ekiplerinde, her halaycının ellerinde bir beyaz diğeri değişik renklerden oluşan krepler (tüller) bulunmaktadır. Bunların hangi maksatlarla kullanıldığı konusunda, elimizde yeterli bilgiler bulunmamaktadır.

Niteliklerinden bir bölümünü zikrettiğimiz Sivas halaylarının özellikleri, şüphesiz bunlarla sınırlı değildir. Ancak, gerek makalenin kapsamının dar olması ve gerekse bu alandaki araştırmamızın devam ediyor olması, diğer bilgilerin burada verilmesini engellemektedir. Şu kadarını belirtmek gerekir ki, çeşitli bölgelerin etki merkezinde yer alan Sivas, folklorik özellikler bakımından, çeşitli etkilenmelere rağmen, kendi orijinal özelliğini koruyabilmiştir. Çeşitli bölgelerde görülen iklim ayrımlarına göre, Sivas bölgesindeki yayla havasının sert iklimi ve diğer bir çok etkenler, müziklerde ve oyunlarımızda kendisini hissettirmektedir.¹² Üstelik, toplumun yaşantısında meydana gelen değişimler, halayların sahnelenmesinde ve anlamlarının ne olduğu konusunda birtakım değişmelerin yaşanmasında rol oynamaktadır. Bu haliyle, bir takım önlemler alınmadığı takdirde, Sivas halaylarının önemli bir bölümünün yok olacağı ya da böylesine önemli bir kimlik ve kültür unsurlarının yozlaşmanın eşğine geleceği açıktır.

Kaynaklar

1. İsmail Hakkı-Rıdvan Nafiz, Sivas Şehri, Haz:Recep Toparlı, Erzurum, 1992, s.4
2. Mehmet Zillioğlu, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C:3, Ankara, 1976, s.847
3. Kadir Erdil, Sivas Rehberi, Sivas, 1953, s.20
4. Kerim Yunt, "Sivas Adı ve Ötesi III", Sivas Folkloru, Sayı:12, Ocak 1974, s.8
5. Mahmut Rağıp Gazimihal, Türk Halk Oyunları Kataloğu, Haz: N. Tan-A. Çakır, C:III, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1997, s.63
6. Derleme Sözlüğü, C:VII, TDK Yay., Ankara, 1974, s.2257
7. Mahmut Rağıp Gazimihal, "Beşinci Halk Oyunları Bayramı", TFA, C:7, Sayı:145, Ağustos 1961, s.2474
8. Cemil Demirsipahi, Türk Halk Oyunları, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara, 1975, s.229-230
9. Muzaffer Sarısözen, "Halk Rakslarımızdan Halaylar", TFA, C:16, s.7371 ya da Sarısözen, aynı adla Ülkü Dergisi, C:XVII, Sayı:98, s.113-114-115
10. Gökten Ay, Folklor Giriş, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Mezunları Yay., İstanbul, 1990, s.81
11. Bu tanım, 26.11.1999 tarihinde Kuzuören Köyü'nde izlediğim bir düğünde, köy halkından 60 yaşındaki Ömer Genç adlı kaynak şahıstan derlenmiştir. Ayrıca, Sivas halaylarıyla ilgili olarak bakınız Erdoğan Önder, Sivas Halayları, C.Ü., Fen-Edebiyat Fak. Sosyoloji Bölümü, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Sivas, 1988 ve Erdoğan Önder, Hürdoğan Gazetesi, Doğan Yayıncılık, Sivas, özellikle, 7 Ekim 1993 tarihinden sonraki sayılarına bakınız.
12. Sadi Yaver Ataman, "Folklorcu Gözüyle Sivas", Sivas Folkloru, Sayı:47, Aralık, 1976, s.

Çocuk Oyunları

Serap BALTUTAN

İ.T.Ü. T.M.D.K. Türk Halk Müziği Repertuarı Öğretim Görevlisi

Folklor için zengin bir kaynak oluşturan Çocuk Oyunları konusunda, günümüze değin bir takım araştırmalar yapılmış olsa da, bu çalışmalar lokal olmuş ve de oldukça dağınık bir halde bırakılmıştır. Konu hafife alınmış, gereken önem verilmemiş, bu zengin kültür ürünlerinin kaybolup gitmesine göz yumulmuştur. Oysa ki, bir toplumun varlığını sürdürülebilmesi, kültürüne gereken önemi verip, onu yaşatması ile mümkündür.

Oyunlar araştırılıp incelendiğinde, kökeninin Şamanizm'e kadar uzandığı, ritüellere dayandığı, büyüsel nitelikler taşıdığı açıkça görülecektir. Önceleri büyüklerin, inançları doğrultusunda gerçekleştirdikleri bu hareketler, zaman içinde, çocukların dünyasında, oyun haline dönüşerek karışımıza çıkmıştır.

Çocuk Oyunları denince; "Çocuklar tarafından, eğlenmek ve oyalanmak amacıyla, en az iki kişi ile ya da toplu olarak yapılan, kuralları olan, birtakım araçların da kullanıldığı eylemler" akla gelmelidir. Oyun, isteğe

bağlıdır. Zorlama ile olmaz. Çocuk oyun oynarken, gerçek yaşamdan ayrılarak, kendi dünyasının içine girer. Burada tamamen özgürdür ve hiçbir karşılık beklemeden oyununu oynar.

Oyunlar başı ve sonu olan, sürekli tekrarlanan eylemlerdir. Oyunu oynarken çocuk, başarmak için sürekli bir hırs, çaba ve merak duygusu içindedir. Oyunu tanımlarken, kuralları olduğundan sözlemiştik. Çocuk, bu kurallara uymak zorundadır. Uymazsa "oyun bozan" olur ve dışarı çıkartılır.

Bazı bölgelerde, belirli bir oyunun çok fazla oynanması halinde, o bölgeye bolluk, bereket veya tam tersi kıtlık ya da uğursuzluk getireceğini inancı hakimdir. Bu da, oyunların kökeninde ritüellerin bulunduğunu açıkça göstermektedir.

Oyunlar genel olarak ele alındığında, şu şekilde bir gruplandırma yapılabilir;

"Yüzük Kimde?" oyunundan bir görüntü.

- Bedensel güce dayalı oyunlar (Birdirbir v.b)
- Zihinsel güce dayalı oyunlar (Şaşırtma oyunları v.b)
- Dramatik oyunlar (Kepçe gelin oyunu v.b)
- Bir ezgi eşliğinde oynanan oyunlar (Yağ satarım v.b)
- Herhangi bir araç kullanılarak oynanan oyunlar (Çelik-Çomak oyunu v.b)

Pedagojik açıdan bakıldığında da oyunun çocuk için ne kadar önemli bir eylem olduğu net bir şekilde görülecektir. Oyun, çocuğun fiziksel, ruhsal ve zeka gelişimi ve eğitimi açısından yararlı olabilecek, en güçlü eylemdir. Oyun sayesinde çocuk dilini geliştirmeyi, sorumluluklarının bilincinde olmayı, kendi dışındaki kişilerle iletişim kurabilmeyi, sevinci, üzüntüyü, korkuyu, cinselliği ve bunlar gibi, kişiliğinin oluşmasını sağlayacak bütün kavramları, en olması gereken şekilde üzerinde taşımasını öğrenecek ve dolayısıyla, ilerde sağlıklı bir toplum oluşturmak için, sağlam bir temel atılmış olacaktır. F.L.Jahn'ın söylediği gibi, "Oyun, çocuğun tüm yaşamını belirleyen çekirdektir. Tüm insanlar orada gelişir, orada oluşur."

Oyunlardan bahsederken tekerlemeleri de gözardı etmemek gerekir. Belli bir melodi kalıbıyla söylenen tekerlemelerin, çocukların yaratıcılıklarını, hayal güçlerini ve dillerini geliştirmeleri bakımından önemi büyüktür. Tekerlemelerde anlam aranmaz. Belli bir kişiye mal edilmez. Oyunun kendi içindeki düzeni esnasında, çeşitli amaçlar için söylenen tekerlemeler mevcuttur. Bir örnek vermek gerekirse;

*Elim elim epenek
Kelden çıkan kepenek
Kepeneğin ne suçu
Süleyman'ın ne saçı
İndim Halep yoluna
Halep yolu cin gezer
İçinde ayı gezer
Ayı beni korkuttu
Kulağımı sorkuttu
Sallım sullum
Çit getir, çember getir
Çek bunu*

Son olarak, Erzurum'dan kendi derlediğim Dondi veya Dondu isimli oyunu anlatarak bir örnek vermek istiyorum.

Dondi (Dondu)

Oyunda, üç ya da dört kişilik iki grupta, bir ebe vardır. 6-7 adet taş, üstüste dizilir. Ebe, taşların başında

durur. Ebenin yardımcıları, diğer grubun tarafındadır.

Rakip takımın elinde bir top vardır ve belli bir uzaklıktan topu atarak taşları devirmeye çalışırlar. Taşların başındaki ebe topu yakalayarak, rakip takımın kaçan oyuncularını topla vurmaya çalışır. Vurulan oyuncu oyundan çıkar. Ebe kimseyi vuramazsa, rakip

oyuncular yıkılan taşları vurulmadan dizmeğe çalışırlar. Taşları dizebilirlerse, 1 sayı alırlar. Oyun, önceden belirlenmiş bir sayıda, örneğin 10'da biter. Taşların dizilmiş haline "dondi" denir.

Yaşanılan bölgenin coğrafyasının, ikliminin, ekonomik ve sosyal yapısının izlerini taşıyan, kültürümüz açısından oldukça zengin çeşitlilik gösteren, bugün Avrupa'da yaşatılan pek çok oyuna temel oluşturan "Çocuk Oyunları" konusunun, yurt dışında bir çalışma yapılarak araştırılması ve bir araya getirilmesi, çıkacak sonuçların değerlendirilmesi ve de en önemlisi günümüzde de yaşatılmaya çalışılması, Türk kültürü açısından oldukça değerli bir hazine oluşturacaktır. Bu konu ile ilgili devlet kuruluşlarının da konuya gereken önemi ve değeri vermeleri gerekmektedir. Aksi halde bu değerler, gelişen teknolojinin ve ekonominin olumsuz etkisiyle unutulacak, yok olacak, ayrıca çocuk eğitimi açısından da birtakım sorunların doğmasına neden olacaktır.

Kütahya'da; Efsaneler, Atasözleri, Deyimler, Bilmeceler, Dualar, Beddualar, Tekerlemeler, Sayışmacalar

Erdoğan SEVİM

Dumlupınar Üniversitesi Sağlık, Kültür, Spor Daire Başkanı

• Aziz Dede Efsanesi

Kütahya'nın Altıntaş ilçesine 7 km uzaklıkta Akçaköy'de Aziz Dede Tekkesi vardır. Çocuğu olmayan kadın ve erkekler burada kurban keserler. Kurban kesen ve dua edenlerin dualarının kabul olacağına inanılır.

Aziz Dede ermiş bir kimsedir. Köyde bunu anlayamazlar. Hatta onunla alay ederler. Adını da Deli Aziz takarlar. Balkan harbi sırasında köylerinden bir genç askere gider. Giderken bütün köylünün elini öper. Bilindiği gibi gidip de gelmemek var. Giden gencin üzüldüğünü gören Aziz Dede gencin yanına yaklaşır ve; "Oğul sıkıştığın zaman yetiş Aziz Dede deyiver" der. Genç, askere gider.

Bir gün savaş alanında genç çok kötü bir durumdadır. Düşmanlar feci şekilde etraflarını çevirmiştir. Gencin aklına Aziz Dede ve dediği gelir. Ağzından çıkıverir "Yetiş Aziz Dede" diye. Harman zamanı olduğu için Aziz Dede de harman yerinde harman savurmaktadır. Gencin sesi kulağına gelir ve Yabayı etrafına vurmaya başlar ve harman yerini alt üst eder. Köylüler "Aziz Dede yine delirdi" derler. Genç, Aziz Dede'yi o anda yanında görür. Aziz Dede yabayla düşmanları bir bir öldürür. Asker'in böylece zor durumdan kurtulduğu söylenir.

Savaş biter, askerden genç gelir. Köylü hoşgeldine gelir. Aziz Dede de gelir. Hemen Aziz Dede'ye sarılır. "Allah razı olsun Aziz Dede sen olmayaydın halimiz perişandı, sen bizi kurtardın" der. Olayı orda bulunanlara anlatır. Oradakiler inanmazlar. Aziz Dede düşmanları döverken yabası kırılmıştır. Savaştan sonra oğlan yabanın kırık parçasını çantasına koyup köye getirir. "İnanmazsanız Aziz Dede'nin yabasını getirin, görün" der. Yabayı getirirler bir parçası yok. Oğlan çantadan yabanın parçasını çıkararak uzatır. Oradakiler hayretler içinde kalırlar. Aziz Dede "Oğul bunu anlatmayaydın iyiydi" der ve ertesi gün ölür. Mezarı daha sonraları bugünkü türbe durumuna dönüştürülür.

• Kütahya'da Atasözleri

- Aç köpek fırın deler.
- Aç tavuk kendini ambarda hisseder.
- Adamayla mal tükenmez.

- Ağır yeniyi basar.
- Akılsız köpeği yol kocadır.
- Allah dağına göre kış verir.
- Almayı soy da ye, armudu say da ye.
- Anandan eveli ahara girme.
- Arpa kaklı, buğday göklü biçilir.
- Asıl azmaz bal kokmaz, kokarsa yağ kokar aslı çökelektir.
- Ata intizan alanın iki yakaası biraraya gelmez.
- Aza ermen çoğa genirir.
- Bağırına vurma sevdiğini alamazsın.
- Bekara kan boşamak kolaydır.
- Çayda dem, asker kidem.
- Doğacak çocuğunun yoldaki adamın ne olacağı belli olmaz.
- Düğün arpasıyla at tavlanmaz.
- Dünya kadar mal bırakacağına el kadar hüner bırak.
- Dünya yansa el kadar hasını yok.
- Düşün düşün baktır işin, adam karısını mı boşar kışın.
- El eli yur, el de yüzü yur.
- Erken kalkan işine, geç kalkan düşüne.
- Et giren yere dert girmez.
- Gabaağaç dalınnan gürler.
- Gaba yelin guytusu, yağmurlu günün uykusu.
- Gönülsüz giden köpek sürüye kurt getirir.
- Göz yasak dinlemez.
- Gülenin malından ağlayana fayda yoktur.
- Gün doğmadan sultan doğar.
- Herkes kendini beğenmezse çatlar patlar.
- İyi atadan kötü evlat, kötü atadan iyi evlat.
- Keçinin uyuzu çobanın değneğine sürtünür.
- Kem söz kem akçe yılından sonra sahibindir.
- Komşuna bakalak ol donunu çekelek ol.
- Mart martın çapayı küreği yakdın kocaöküzün derisini sırğa artırı.
- Ne verdin elime ne çalam yüzüne.
- Oğluna kız arama, kızına koca bul.
- Oğlumu seven hocaya, kızını seven kocaya vermez.
- On koyunun olsun, güden oğlun olsun.
- Orak, sapına kadar altın olsa da bırak.
- Önü nohut kavurur, arkası harman savurur.
- Poyrazdan yağar olmaz yağarsa diner olmaz.
- Sekiz günlük ömre dokuz günlük nafaka lazım.
- Sofrada elin, mecliste dilin.
- Söğüt ağacından odun olmaz, göçmen kızından kadın olmaz.
- Yanşak çenenin zararı sakalıdır.
- Yılanca yılan toprağı gıda ile yalar.

• Deyimler

- Adamak
- Ayağa düşmek
- Boğazın al elin kına görmemek
- Boynu altında kalmak

- Cazi kan
- Cehennem zebanisi
- Dişlemek
- Duz bızılmak
- Hisim inmek
- Köküne kibrit suyu dökmek
- Nazar ermek
- Pisi bıyık
- Saman kafa
- Sarı sıçan
- Yedmek
- Yumurtada tüy bitmek
- Yumurtadan yün kırmak
- Yüzü yumuşaklık

• Bilmeceler

Yeni gelinin fesi, acı gelir nefesi (Biber)
 Dambaşlarda kirağı, Hasan Çavuş'un tarağı (Buz)
 Anan tutu, baban soktu (Ceket)
 Ben giderim o gider, para gibi iz eder (Dayak)
 Dinsiz imam (Horoz)
 İki bakı bakı, dört takı takı, iki salıncak, bir tistan (Eşek)
 Alaca yılan, ağaca dolan vallahi bu da mı yalan (Fasulye)
 İçi un dışı don (İğde)
 A benim al yastığım içine un bastığım (İğde)
 Dam ardında gili gili (Keçi boku)
 Alçacık boyu va meşinden donu va (Kestane)
 Sivri tepe (Çoban)
 Kanadı va kuş değil, boynuzu va goç değil, altı ayağı va dördü
 yürür ikisi boş değil (Örümcek)
 Daldan dala kırmızı pala (Sincap)
 Yer altında sakallı dede (Pırasa)
 Elemez melemez ocak başına gelemez (Tereyağı)
 Elsiz ayaksız kuyu kazar (Yağmur damlası)
 Benim bi gelinim va gelenin gidenin elini öper

• Dualar

- Allah çok versin
- Allah güzel yavuklular versin
- Allah kursağında bitirsin
- Allah zihin açıklığı versin
- Altın tokalardan tutasın
- Anan atan nurda yatsın
- Askere gidesice
- Düğünün güzün olsun
- İkinizde bi yastıkta kocayın
- Naha işallah nur içinde yatasın
- Ölenlerin canına değsin
- Sağlıcenen gidin sağlıcenen gelin

• Beddualar

- Adı batasica
- Adını elled takınsın
- Allah davul etsin
- Allah sıçakana canını alsın
- Boyun devrilsin

- Domalanın dibini ye
- Eline dalına versin
- Gapın kör kalsın
- Genciken gidesice
- Gözlen kaklık olasica
- Kökü kesilesice
- Kudur kudur da ağda ye
- Naha işallah dileneydin
- Naha işallah miradın kamında kalsın
- Naha işallah yağlı kurşunlara dekgel
- Tomofil altında kalasica
- Sürüm sürüm sürüm de dokuz yorgan bürün
- Tapıtla paklayasica
- Teneşir tahtasına gelesice
- Zikkimen kökünü yiyesice
- Urganlara gelesice

• Tekerlemeler

Dana dana dasdana
 Dana girmiş bostana
 Danayı bıçaklecen
 Kızını kucaklecen

Keçi keçi bestane
 Keçi girmiş bostane
 Keçiyi bıçaklecen
 Kızını kucaklecen

İnne attım siplenmedi
 Koyun güttüm otlanmadı
 Odan açık kitlenmedi
 Kızın donsuz bitlenmedi

Yağ yağmurum yağ ister
 Arpa buğday çok ister
 Tarlada çamur tekne de hamur
 Ver Allahım gani gani yağmur

• Sayışmacalar

O badi badi
 Çıkıladı sabati
 Tarağı lastik
 Cimlastik

Ocakta pekmez
 Yene yene bitmez
 Ayşe hanıma yetmez
 Cık cık cık cık
 Fatma sen çık

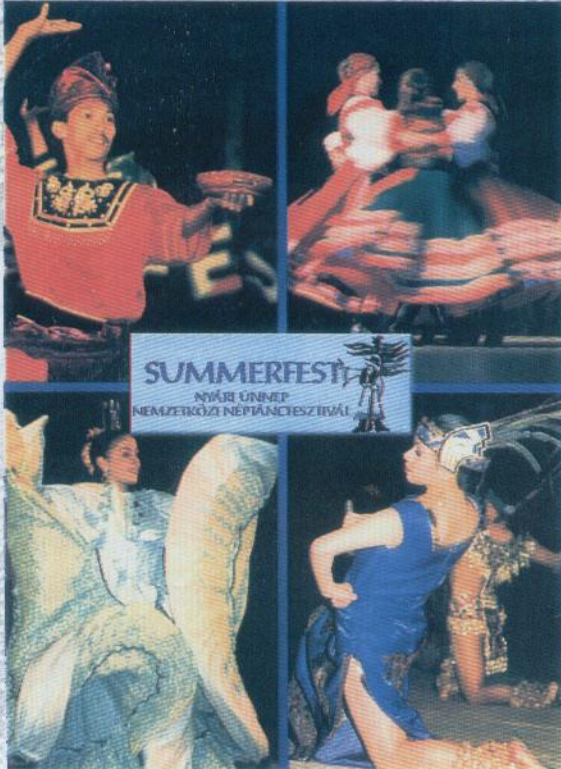
Motif'ten...

Motif Macaristan'da...

12-22 Ağustos 2000 tarihleri arasında Macaristan'ın Szazhalombatta şehrinde düzenlenen Summerfest International Folk Dance Festivali ile Türkiye'yi temsil edecek grup olarak Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği seçildi.

Festivale Azerbaycan, Hindistan, Poro Riko, Brezilya, Portekiz, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Polonya, İsviçre, Finlandiya, Makedonya, Litvanya, Sardunya, Şili, Macaristan ve Türkiye olmak üzere 16 ülkenin halk dansları ekipleri katılmakta. Festival, katılımcı ülkelerin, örf, adet, gelenek ve göreneklerinin çeşitli organizasyonlar ile ülke tanıtımı ve grupların birbirleri ile kültür alışverişi içerisinde kaynaşmaları hedeflenmekte.

Macaristan'da gerçekleştirilecek olan bu festivale katılım ile Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Türk örf, adet, gelenek ve görenekleri ile halk oyunlarımızı Macar halkına ve dünya ülkelerinden katılan diğer katılımcı ülkelere tanıtılabilecek olmanın sevinci ve gururu ile çalışmalarını şevkle sürdürmekte.

"Uluslararası Folklor Festivallerinin Dünya Barışına Katkısı" Konulu Sempozyum Yapıldı...

29 Nisan 2000 tarihinde Uğur Koleji CIOFF Türkiye Seksiyonu'nun ortaklaşa düzenlediği "Uluslararası Folklor Festivallerinin Dünya Barışına Katkısı" konulu sempozyumu Uğur Koleji Konferans Salonu'nda yaptı. Motif Dergisi Yazı İşleri Müdürü ve Genel Yayın Yönetmeni Gazeteci-Ressam Ekber Yeşilyurt sempozyumda "Halkbilim ve Halkla İlişkiler" konulu bir bildiri sundu. Ayrıca sempozyumda Doç. Fikret Değerli, Ahmet Demirbağ, Sabahattin Türkoğlu, Ahmet Terzioğlu, Ali Cavaz, Mesut Güner, Savaş Tuğsavul da bildirileri ile yer aldılar.

Motif Festivalden Festivale Koşuyor...

8-11 Haziran tarihleri arasında Tekirdağ ilinde düzenlenmekte olan 36. Geleneksel Tekirdağ Kiraz Festivali'ne Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Festival Komite Başkanlığı'nın davetlisi olarak katılıyor. Yurt

içinden ve yurt dışından halk oyunları ekiplerinin katılacağı festivale, Motif 35 kişiden oluşan halk oyunları grubu ile davetli ve misafirlere eşsiz bir halk oyunları gösterisi sunmayı hedefliyor.

12. Geleneksel Motif Şöleni Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda...

1999-2000 yılı çalışma faaliyetlerini yoğun emek ve özveri ile sürdüren Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği her yıl geleneksel hale getirdiği ve bir yıllık halk oyunları çalışmalarının sergilendiği 12. Geleneksel Motif Şöleni 24 Haziran 2000 tarihinde Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda. Türkiye'nin yedi bölgesinden halk oyunları ekiplerinin gösteri yapacağı gecede, yine yedi bölgenin milli kıyafetlerinin profesyonel mankenler tarafından sergilenecek.

Birbirinden değerli sanatçıların da sahne aldığı gecede İstanbul Protokolü de yer aldı.

Kültür Bakanlığı HAGEM-Motif İşbirlikli Sempozyum Düzenleniyor...

Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ile Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin ortaklaşa düzenlediği "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi" konulu sempozyum 19-21 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilecek. Yurt içinden ve yurt dışından kişi, kurum ve kuruluşların bildiri sunacağı sempozyumda ana başlık altında;

- Turistik Tesislerin bu konudaki çalışmaları,
- Yurt dışı faaliyetlerin bu açıdan değerlendirilmesi,
- Derneklerin bu konuya katkısı,
- Resmi turizm kuruluşlarının (Turizm Bakanlığı, Tursab, Turob vb.) bu konuya katkısı,
- Türk folklorunun turizmde dünya etkileşimi açısından Türk mediasındaki yeri ve önemi,
- Animatörlerin ve animasyon kuruluşlarının bu konudaki çalışmaları, konularından oluşan alt başlıklara da yer verilmekte.

İzzet-i İkrâm'da Buluşalım...

TGRT ekranlarında yayınlanan ve sanatçı İzzet Altınmeşe'nin hazırlayıp, sunduğu İzzet-i İkrâm programı yayın hayatına aralıksız devam etmekte. İzleyicilerinin büyük ilgisini kazanan program her hafta birbirinden değerli sanatçıların müzik ziyafetinin yanısıra yöresinden gelen halk oyunları ekiplerine de yer vermekte.

Programda halk oyunları danışmanlığını sürdüren

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği İstanbul içinden ve İstanbul dışından davet edilen halk oyunları grupları ile izleyicilere eşsiz bir halk oyunları gösterisi zenginliği sunmakta.

Üniversiteler Arası Halk Oyunları Yarışmaları Sonuçlandı...

1 Nisan 2000 tarihinde Van'da yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapmayanlar dalında Atatürk Üniversitesi birinci, Harran Üniversitesi ikinci, Kafkas Üniversitesi üçüncü oldu. Sahne Düzenlemesi yapanlar dalında ise Fırat Üniversitesi birinci, Atatürk Üniversitesi ikinci, Kafkas Üniversitesi üçüncü oldu.

8 Nisan 2000 tarihinde Antalya'da yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapmayanlar dalında 9 Eylül Üniversitesi birinci, Gazi Üniversitesi ikinci, Balıkesir Üniversitesi üçüncü oldu. Sahne düzenlemesi yapanlar dalında ise Gazi Üniversitesi birinci, Muğla Üniversitesi ikinci, Adnan Menderes Üniversitesi üçüncü oldu.

15 Nisan 2000 tarihinde Kırşehir'de yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapmayanlar dalında Marmara Üniversitesi birinci, Niğde Üniversitesi ikinci, ODTÜ üçüncü oldu. Sahne düzenlemesi yapanlar dalında Dumlupınar Üniversitesi birinci, Çukurova Üniversitesi ikinci, Ondokuz Mayıs Üniversitesi üçüncü oldu.

22 Nisan 2000 tarihinde Diyarbakır'da yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapmayanlar dalında Cumhuriyet Üniversitesi birinci, Yüzüncüyıl Üniversitesi ikinci, Gaziantep Üniversitesi üçüncü oldu. Sahne düzenlemesi yapanlar dalında Hacettepe Üniversitesi birinci, Gaziantep Üniversitesi ikinci, Yüzüncüyıl Üniversitesi üçüncü oldu.

29 Nisan 2000 tarihinde Tokat'ta yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapmayanlar dalında Gazi Üniversitesi birinci, Yıldız Teknik Üniversitesi ikinci, sahne düzenlemesi yapanlar dalında Yıldız Teknik Üniversitesi birinci, Gazi Üniversitesi ikinci, Atatürk Üniversitesi üçüncü oldu.

6 Mayıs 2000 tarihinde Eskişehir'de yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapmayanlar dalında Ege Üniversitesi birinci, Uludağ Üniversitesi ikinci, Pamukkale Üniversitesi üçüncü oldu. Sahne düzenlemesi yapanlar dalında Ege Üniversitesi birinci, Uludağ Üniversitesi ikinci, Akdeniz Üniversitesi üçüncü oldu.

17 Mayıs 2000 tarihinde KKTC (Magosa) da yapılan yarışmada sahne düzenlemesi yapanlar dalında Doğu Akdeniz Üniversitesi birinci, Yakın Doğu Üniversitesi ikinci, Girne Amerikan Üniversitesi üçüncü oldu.

Tüm üniversiteleri tebrik ediyoruz.

Yöresel Giysilerimizden Tokat Yöresi Giysileri

Kürşad GÜLBEYAZ

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Türk Halk Oyunları ve Müzik Öğretim Görevlisi

Kadın Giysileri

• Başa Giyilenler

Fes (Parçalı veya Semerli Fes): Fesin parçalı veya semerli fes olarak adlandırılmasının sebebi, fesin tepesine yapılan semer şeklindeki bombenin, fese iki parçadan çalışıldığı görüntüsünden kaynaklanmaktadır.

Fes yünden veya keçeden yapılır. Dokuma sırasında torba şekli verilir. Bazı işlemlerden sonra küçülür tek parçadan bir külah şeklini alır. Başa giyilecek şeklini alması için kalıp kullanılır. Genellikle bordo renkte olup, altına gelen tepe kısmı, ailenin maddi durumuna göre altın, gümüş veya çeşitli madenlerle (pul, boncuk, düğme vb.) süslenir.

Fes çocuk ve yaşlılarda sade, genç kız ve gelinlerde daha fazla süslüdür.

Çit-Yazma-Elmalı-Findi: Çit, yazma, elmalı ve findi diye isimlendirilen baş örtülerinin hepsi Tokat'a has olan el baskı tekniği ile elde edilir. Siyah zeminli, tülbenkten daha kalın değirmi, pamuklu bir dokuma üzerine el kalıplarıyla, karakalem (siyah-beyaz) veya elvan (renkli) tekniğiyle basılır.

Çeşitli renk ve desenlerde olurlar. Kenar su (Kenar süsleri) çeşitlerine ve basılan kalıp şekillerine göre oyali, pullu, findi, elmalı gibi isimlerle isimlendirilirler. Siyah zemine, bordo renkte, elmaya benzer şekilde basılan örtüye elmalı findi veya elmalı yazma adı verilir. Geleneksel giyside genel olarak bu örtü kullanılır. Kenarları çatal oya tekniğiyle işlenir. Pul ve boncuklarla süslenir ve arka bölümü "V" şeklinde çatal oya tekniği ile süslenir.

• Vücuda Giyilenler

İçe Giyilenler

Yağlık: Çevre veya mendil ölçüsünden büyük bir değirmi, pamuklu bezdir. Genelde beyaz kullanılır. Dört ucu pul ve boncuklarla işlemelidir ve ön kısmına gelecek yerde süsler yoğunlaşmaktadır. Dış sayanın (üçpeş-üçetek) önüne, boyun ve bel arasındaki göğüs

açıklığını (gerdanı) kapatacak şekilde yerleştirilir.

İçlik: Kutnu kumaştan veya pazenden dikilir. İç sayanın altına giyilir ve iç sayanın rengine uygundur. İnce hakim yaka, geniş kollu, kolları geniş manşetli ve baskı düğmelidir. Yaka, kol ve ön düğme boyu sim sırma ile işlenmiştir. Boyu bel altında kalçaya kadardır.

Şalvar: Kutnu kumaştan ipek satenden, pazenden ve patiskadan dikilir. Geniş ağı olup, ağı yukarıdadır. "Dışarıda görülmez. Önde önlüğün bitiminde, arkada püskül ve dış sayanın bitiminden itibaren görülür." Bel ve paçası uçkurla ya da lastikle büzülür. İç kısmı genellikle astarsızdır. Astarlı yapılanları, daha çok serin havalarda ve kışın giyilir. İki renk kumaştan dikilenlerde; çapa kısmı kutnu, ağı ve üst beden mavi ve siyah pazendendir. Beyaz patiskadan (etamin) dikilenlerin paça kısımları komple kanaviçe ile dış ve iç sayanın motifleriyle aynı olacak şekilde işlenir.

İç Saya: Beyaz bez veya beyaz pamuklu kumaştan yapılır. Zamanla kumaş yerini etamine bırakmıştır. Beden ve etek tek parça halinde dikilir. Düz kesimli, omuzdan hafif düşen, kısa kollu, iki parmak genişliğinde dik yakalı ve önü bele kadar açıktır. Tek düğme ile önü kapatılır. Boyu diz altına kadar inen iç sayanın iki yanı basen hizasına kadar yırtmaçlıdır.

Yırtmaç hizası ve etek ucu arasında kalan bölüm göynek işi tekniğiyle işlenmiştir. "Etek uçları ve yırtmaçların kenarlarına da işlenen renklerde yapılan püsküller takılır."

Arkası işlemezdir. Dış sayanın altına giyilir. Son yıllarda iç saya değişime uğramış ve sadece belden aşağı kısmı dikilerek üst kısmı kullanılmamaya başlanmıştır. Ve iç etek şeklinde iç sayalar da kullanılmaya başlanmıştır.

İç sayalarda kullanılan desenler şekerepare, baş boynuzu, üç kaya nakışı, gödeklî, at izi desenleri şeklinde isimlendirilir.

Dış Saya - Üçpeş: Yörede biçim olarak aynı olan üçpeş modelleri süsleme ve seçilen kumaş bakımından farklılıklar arzeder. Örneğin, şehir merkez veya ilçe merkezlerinde kutnu veya sevai denilen kumaştan, kırsal kesimde ise beyaz bez etamin veya gözâlıcı renklerin hakim olduğu kumaştan yapılır. İşlemelerde genellikle zıt renkli iplikler kullanılır. Kol ağzları kanaviçe veya göynek işi tekniğiyle işlenir.

Kışın giyilen sayaların içleri, sıcak tutması için ince, çiçekli pazen ve bezle astarlanır. Astarlanan uç eteklerin kol ağzları 4-5 cm kalınlığında, duble parça ile çevrilir.

Arka, ön ve kol kısımları ponponlarla süslüdür. Dış sayanın belden aşağı kısmı üç yaprak şeklindedir. Giyilirken, sayanın üç yapraktan (parçadan) oluşan vönde kalan iki parçası (isteğe bağılı olarak) katlanarak kuşağı sokulur. Boyu iç sayadan uzun ve omuzlar dikışıdır.

Üçpeşin yırtmaç kenarları, ön boyu sim sırma ile süslüdür. Üçpeşlerde mor, uçuk mavi, çam kırığı yeşil ve kırmızı hakimdir.

Önlük-Şalöynük: Önlük, köylü kadınların iş yaparken kıyafetlerinin kirlenmesini önlemek için kullanılan bir çeşit koruyucudur. Özel bir dokumadan yapılır. El tezgahlarında, yün iplikler kullanılarak dikdörtgen şeklinde ve yerde dokunur. Dokuma sırasında üzeri köşeli geometrik şekillerle süslenir. El tezgahlarının eninin dar olmasından dolayı simetrik iki parça halinde dokunduktan sonra birleştirilir. Birleşme noktası el dikışı ile dikilir. Bel kısmına yünden kuşak veya kolon geçilir. Kolonun her iki ucu püsküllüdür. Kilim desenli olan önlükler özel günlerde kullanılır.

Arkalık-Saçak-Gödek Bağı: El dokuma tezgahlarında ayrı renkteki ince yün ipliklerden, ensiz olarak üç parça halinde dokunur. Sonra dokunan bu parçalar birbirine dikilerek birleştirilir. Etek uçları saçaklıdır. Saçaklar örgülü (saç örgüsü şeklinde ve birbirine birleşik) olabileceği gibi örgüsüz de olabilir. Püsküllerin (saçakların) uzunluğu, 50-60 cm uzunluğunda olur.

Boncuklu Bel Bağı: Boncuklu bel bağı, arkalığın üstüne bağlanır. Boncukların örülmesi ile meydana gelir. Günlük hayatta takılmaz, düğün, bayram, özel günlerde takılır.

Tuzluk: Sol veya sağ kenara takılan, tek-gözlü, küçük, çanta vazifesini yapan, arka tarafı düz, ön tarafı boncuk, püsküllerle süslü bir parçadır. Kadınlar çanta veya cep ihtiyaçlarını tuzluk ile giderirler.

Aksesuarlar : Aksesuar olarak; Tokat bileziği, hamaylı, gerdanlık ve gümüş kemer gibi takılar giyimi tamamlar. Ayrıca alınlık, yanaklık ve saç bağı da kullanılmaktadır.

• Ayağı Giyilenler

Çorap: Yörede kadınlar "alaca çorap" diye tabir edilen, renkli değişik desen ve motiflerle elde örülen, yün ya da orlon çoraplardan giyerler. Boy olarak diz boyudur. Şalvar, çorabın üzerine giyilir yani, çorabın ayak bileğinden yukarısı şalvarın içindedir, gözükmez.

Çarık-Edik-Çapilye: Aynalı çarık veya edik giyilir. Manda veya öküz derisinden yapılır. Ayağın ön-üst kısmına yuvarlak, küçük bir ayna konulur. Yandan tokalı veya deri iplerle ayağı çapraz şekilde dolanarak giyilen iki tarz çarık giyilir.

Erkek Giysileri

• Başa Giyilenler

Ter'lik-Fes: Erkeklerin kullandığı baş kisvesidir. Beyaz kumaştan yapılan ter'lik, genç kızların nişanlılarına yaptığı ve düğünde hediye olarak sunduğu özel bir giysi parçasıdır. Çocuklara ise anneleri yaparlar.

Tepe kısmı özel bir nakış tekniğiyle, beyaz ip ve kumaşın kullanılması ile örülür. Büzgülü bir şekilde, alna doğru gelindikçe genişleyecek şekilde örülür. Alına gelen 7-8 cm'lik kısım farklı bir şekilde ve renkli iplerle

örülür. Üzeri boncuk, pul, boncuklu püsküllerle süslenir. Tam tepe noktasından fese sabitlenen ve tamamen boncuklarla örülen, iki veya üç dallı olan püskül kullanılır.

• Vücuda Giyilenler

İçlik-Göynek: Halkın gömlek olarak da isimlendirdiği göynek, içlik, yol yol gibi isimlerle adlandırılır. Beyaz renkli olup üzeri siyah renkte el basma tekniği ile yapılan motiflerle süslüdür. Uzun kollu ve hakim yaka şeklinde olan gömlek kalçaya kadar uzanır. Yaka kısmı, kol ağzları ve önde kalan düğmelerin ve iliklerin geldiği kısımlar aynı renkte ve motifte olup, gömleğin diğer taraflarına basılan motiften farklıdır.

Zıvga: Siyah veya koyu kahverenkli olup, şal dokuma veya keçeden yapılan zıvga, daha önceleri "Kil örme" denilen özel bir dokumadan yapılırdı.

Ağ kısmı yukarıda, üç parçadan oluşan bir şalvardır. Ağ oyuntu uzunluğuna 80-90 cm. boyunda 40-45 cm. eninde bir parça geçirilir. Bu parça öne ve arkaya bir bütün olarak geçirilir ve zıvganın ağı bele kadar genişletilmiş olur. Bundan dolayı belde meydana gelen bolluk uçkur ile büzülür. Ön ve arka kısmın bol durmasının (torbalı) sebebi de budur. Zıvganın diz ve paça kısmı daha dar kesimlidir ama bacağı tamamen yapışmaz.

Dışta ve içteki yan dikişlerin üzeri genelde koyu mavi renkte olan bir motifle kapatılır ve süslenir. Bel ve kalça arasındaki yan dikişten cepler açılır ve ceplerin etrafına gelen motif, o kısımlarda daha genişler ve ağaç dalları gibi bir kaç dal şekli verilir.

Kaytan: Bel kısmına, şalvar üzerine dolanarak bağlanan, ve iki yandan çorap boyu ve diz kapağı arasına kadar sallanan kolondur. Uç kısımları, saç örgüsü şeklinde püsküllüdür ve bu püsküllerin uçlarında da ponponlar bulunur.

Yelek-Dallama: Zıvganın yapıldığı kumaştan yapılır.

Abanın altına giyilen yelek, içi astarlı, yaka kısmı omuzdan itibaren göğüs ve göbek üstüne kadar inen, "U" şeklinde oyuntulu, kolsuz bir parçadır. Yaz aylarında aba giyilmez sadece dallama (yelek) giyilir. Önden düğmeli, iki alta ve iki göğüs uçlarının üzerine gelen yerde olmak üzere dört tane cebi vardır. Üstteki iki cebe köstek zincirleri ve köstek konulur.

Zıvga Bağı-Kuşak: Bele sarılan, kırmızı-yeşil ve sarı renklerden oluşan, çizgili ve kare şeklinde bir kumaştır. Özel bir dokuma ile dokunan kuşakta kullanılan ipler gayet yumuşaktır ve beli sıkı, sıcak ve dik tutmaya yarar.

Aba-Cepken-Gazeki-Sultanlık: Zıvga ile aynı renk kumaş ve dokuma tekniğinden yapılır. Omuzu dikişsizdir. Ön tarafın orta kısmında kapatmak amacıyla ilik düğme kullanılır. İlik düğmeye yakın mesafeye yaka ucu ve etek ucu arasında kalan kısma 2-3 sıra nervür veya ince pili yapılır. Sağ ve ön bedende aplike vardır.

Damat ve gençlerde kol ağzları, sırt ve ön kısmı, zıvganın yanlarında bulunan ve aynı renk motifi tamamlayan motifler bulunur.

• Aksesuarlar

Para Kesesi: Kuşağın içine yerleştirilen, ince, çeşitli renk ipliklerle dokunan ve bağcıkları çeşitli renk kumaşlarla süslenen bir parçadır.

Mendil: Kırmızı veya beyaz kumaştan yapılan, kare şeklinde ve dört bir kenarı oya, pul ve boncuklarla süslenen, ince bir bezden yapılır.

Köstek ve Zincir: Genellikle köstekli saatlerin ucuna takılan altın, gümüş veya çeşitli madenlerden yapılan zincirdir.

• Ayağa Giyilenler

Çorap: Yörede erkekler beyaz, düz yün çorap veya alaca çorap giyerler. Evden dışarı çıkıldığında ve misafir geldiğinde alaca çorap giymek adettendir. Çorap şalvarın üzerine çekilir.

Çarık: Manda veya öküz derisinden yapılır. Çarığa monte edilmiş ince deri ipler bacağı doğru çaprazlar atacak şekilde dolanarak giyilir.

Yemeni: Genellikle siyah renkli olup kısa kenarlı, alçak topukludur. Ön-üst bilek kısmı açık veya kapalı olacak şekilde iki tarzda giyilir.

Sayın Motif Dergisi Okuyucusu,

Dergimizin 20. sayısı elinize ulaşmış bulunuyor. Her sayısını biraz daha geliştirmek ve güzelleştirmek için çaba sarfettiğimiz, yoğun bir sevgi ve emek ürünü olan Dergimizin, tarafınızdan paylaşılması en büyük dileğimizdir.

Motif Dergisi'nin bundan sonraki sayılarının size ulaşmasını arzu ediyorsanız ve abone olmayı düşünüyorsanız, lütfen telefon, faks, e-mail veya mektupla bize bildirin.

Ayrıca Dergimizin yeni yayın döneminde, bize ışık tutacak görüşlerinizi de, aşağıdaki boş kısma lütfen yazınız. En büyük arzumuz bundan sonra da Dergimiz aracılığı ile birlikteliğimizin sürmesidir.

Saygılarımızla,

Motif Dergisi

Motif Dergisi'ne Ulaşmak İçin:

Tel. : 0.212. 531 61 68

Faks : 0.212. 635 52 43

Adres : Fevzipaşa Caddesi, No:124/2 Atikali - Fatih / İSTANBUL

(Formu işaretli yerden kestikten sonra katlayarak bize gönderebilirsiniz.)

MOTİF DERGİSİ ABONE FORMU

FİRMA ADI : _____

FAALİYET ALANI : _____ KAMU ( ) ÖZEL ( )

ADI SOYADI : _____

ADRES : _____

POSTA KUTUSU ( ) POSTA KODU ( )

TELEFON : _____ FAKS : _____

LÜTFEN SİZE UYGUN SEÇİMİ İŞARETLEYİN

	YURT İÇİ	YURT DIŞI
( ) 6 AYLIK (2 SAYI)	4.000.000.-TL.	( ) 6 AYLIK (2 SAYI) 15 \$
( ) 1 YILLIK (4 SAYI)	8.000.000.-TL.	( ) 1 YILLIK (4 SAYI) 30 \$

NOT : FİYATLARIMIZ 2000 YILINI KAPSAR.

ÖDEME ŞEKLİ

( ) NAKİT

( ) BANKA HAVALESİ (ESBANK BEYAZIT ŞUBESİ 304250-351081-5 NOLU MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ HESABI)

( ) POSTA HAVALESİ (FEVZİPAŞA CADDESİ NO:124 KAT:2 ATIKALI / FATİH / İSTANBUL TEL.: 0.212. 531 61 68 • FAKS: 0.212. 635 52 43)

TARİH ..... / ..... / .....

İMZA

Görüşleriniz .....

NOT : Abonelik kaydınızın yapılabilmesi için bu formun doldurduktan sonra tarafımıza gönderilmesi gerekmektedir.

SİVASLI İSTANBUL YAZMACISI

Necdet DANIŞ
B. Murat HAŞHAŞ

• İĞNE • OYALI • YAZMA • KREP
EL İŞİ ÇORAP, TUHAFİYE, EL BASKI ELBİSELİK YAZMA
PAREKENDE - TOPTAN

HAND MADE SCARFS STOCKINGS GLOVES
AND CLOTHS WITH TURKISH DESIGNS
RETAIL - WHOLESALE

SFE VRSTE ŞAMIYA, RAKA ŞAMIYA,
ŞİLOKİCAMA, BAL KAYMAK, SANTİRE
CANFEZA, YUNLIYA, TEL, İMAMO,
NAVELİKO - MALO

ARMELIT

TEKSTİL TURİZM ORGANİZASYON
GIDA İNŞAAT SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

ALO KOSTÜM HATTI
0216. 379 70 79

Arayın!

**Kostümünüz en kısa zamanda
elinizde olsun.**

**Kostüm kiralamada
tartışmasız lider kuruluş**

Urfalı İstanbul Kebapçısı

İNCİ GIDA SAN. TİC. LTD.ŞTİ. KURULUŞUDUR

MERKEZ

İstanbul Caddesi, No.:77 (Adliye Karşısı)
Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 570 06 62 - 583 45 89

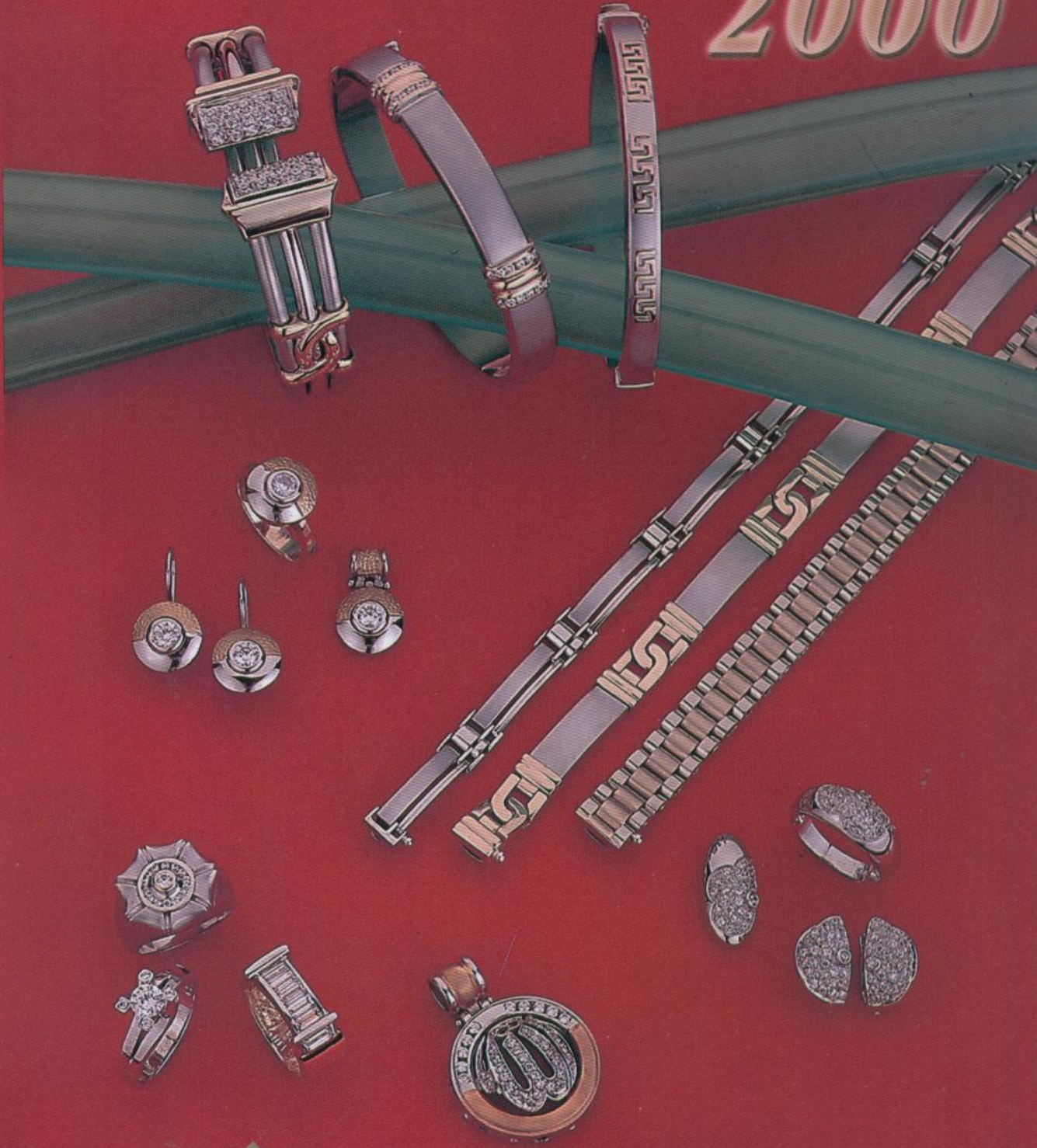

ŞUBE

Milliyetçi Sokak, No.:9/A Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 571 24 95 - 660 23 93

2000

ASIR GOLD

Sihirli Zamanın Sanatı

MERKEZ TOPTAN

Çuhacıhan Sokak No.:10
Kapalıçarşı - İSTANBUL

Tel. :+90 (212) 522 92 62
Tel. :+90 (212) 514 20 61 - 62
Fax :+90 (212) 514 16 15

FABRIKA

Hamam Cad. Cami Sok. Gür Han
No.:39/3 Gedikpaşa - İSTANBUL

Tel. :+90 (212) 458 15 27
Tel. :+90 (212) 517 41 53
Fax :+90 (212) 516 39 41

TOPTAN ŞUBE 14 AYAR

Kazım Özalp Cad. Büyükşehir
İş Merkezi No.:43/14-15-16 ANTALYA

Tel. :+90 (242) 244 05 91
Tel. :+90 (242) 248 99 24
Fax :+90 (242) 244 55 70

TOPTAN ŞUBE 22 AYAR

Kazım Özalp Cad. Büyükşehir
İş Merkezi No.:43/12-13 ANTALYA

Tel. :+90 (242) 244 28 33
Tel. :+90 (242) 248 99 24
Fax :+90 (242) 244 55 70

TUTKUNLAR

ÇELİK KAPI

Özel tasarım çelik kapılar

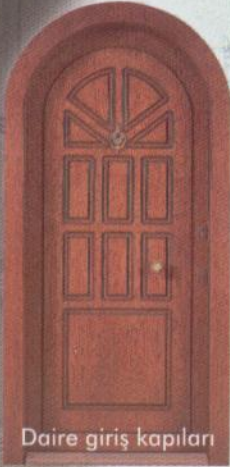
İŞYERİ ve FABRİKA GÜVENLİK SİSTEMLERİ

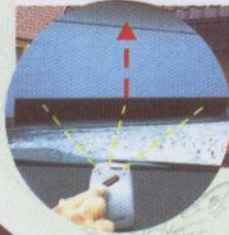
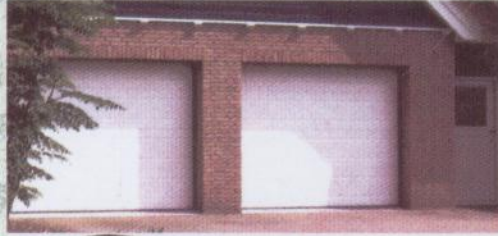
Elektromekanik sürgülü fabrika kapıları

Uzaktan kumandalı bahçe giriş kapıları

GARAJ GÜVENLİK ve BARIYER SİSTEMLERİ

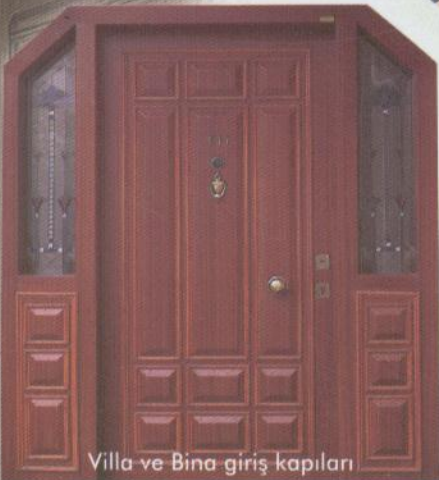
Daire giriş kapıları

Garaj stor kapıları

Hidrolik trafik bariyerleri

Villa ve Bina giriş kapıları

DEPREM

GÜVENLİK SİSTEMLERİ

Çelik deprem masası

Çelik yatak deprem korunağı

TÜRKİYE DE
Ticaret Odası
İK ÇELİKKAPI

GENE
ÇELİK KAPI

TUTKUNLAR® Endüstriyel Ürünler San. ve Tic. Ltd. Şti.

Fabrika: Terazidere Mahallesi, Güneş Caddesi No:31 Bayrampaşa / İstanbul
Tel.: 90.212.576.65.59 - 544.54.59 - 612.06.06 • Fax: 90.212.576.50.85 - 544.54.60
Şube: Halka Numara Etfendi Sok. Sığın. Rej. No:4 Tekeirözü - Tel: 0.392.263.84.31